

Kunsthuis SYB

Jaarverslag 2014

VOORWOORD

Beste lezer,

Het afgelopen jaar was een mooi en intensief jaar dat in het teken stond van verandering en verbinding.

Na grote organisatorische verschuivingen in 2013, zijn die veranderingen in 2014 verder toegespitst op onze ambitie én de praktijk, en heeft SYB weer een stevige nieuwe koers gevonden. Met artistiek leider Maritt Serena Kuipers en zakelijk leider Annelie Musters aan het roer, treden we vol plannen en ambitie de toekomst tegemoet. Dat niet alleen wij er vertrouwen in hebben, bleek uit de toegekende ondersteuning van het Mondriaan Fonds – dit keer niet voor één, maar voor twee jaar.

Ik ben er trots op dat de missie van SYB zó waardevol blijkt, dat gedurende bijna vijftien jaar – hoe wisselend de samenstelling van de organisatie ook is – het programma alleen maar aan impact en urgentie heeft gewonnen en steeds weer voedingsbodem is voor nieuwe ideeën en ontwikkelingen. Iedere verandering is een verbetering gebleken. Ook toen we aan het eind van het jaar op zoek gingen naar zeven (!) nieuwe medewerkers, werd weer eens duidelijk dat SYB kwaliteit weet aan te trekken en aan zich weet te binden. Met gemak werden de vacatures gevuld met stuk voor stuk uiterst kundige mensen. Hun enthousiasme om bij SYB te komen werken, toont dat wij niet alleen veel te bieden hebben voor de ontwikkeling van kunstenaars en curatoren, maar ook als ervaringsplek voor jonge professionals.

SYB zocht en vond meer verbinding in de regio door meer samen te gaan werken met lokale en regionale instellingen en inwoners van Beetsterzwaag, en een sterk signaal van worteling af te geven door voortaan onze persberichten en beschouwingen niet alleen in het Engels, maar ook in het Fries te laten vertalen. Meteen is al gebleken dat beide initiatieven zeer worden gewaardeerd, een directe verbinding leggen met het plaatselijk publiek en bovendien voor onze residents veel opleveren.

Ook nationaal en internationaal is (nog) meer de verbinding aangegaan. Nog nooit zag SYB zo'n diversiteit aan residents, die ook meer dan ooit samenwerkten met mensen uit andere disciplines, zoals wetenschap en ecologie. Steeds vaker ook weten we voor onze residents een vervolg aan hun projectperiode te realiseren door een presentatie elders. Ons nieuwe programma van zomerresidencies bracht kunstenaars uit Denemarken, Duitsland en Servië. Daarnaast is de basis gelegd voor een internationale samenwerking met Europese Artist Recidencies in het project Forum of Affinities en is SYB uitgenodigd zich komend jaar te presenteren op de Supermarket International Art Fair in Stockholm.

U leest er alles over in dit jaarverslag.

Voor 2015 (én 2016!) staan weer prachtige initiatieven, ontwikkelingen en uiteraard projecten gepland. Terwijl u met ons terugkijkt op een zeer geslaagd jaar, verheugen wij ons alvast op het volgende. Ik wens u veel plezier en hoop u te zien in Kunsthuis SYB.

*Namens het bestuur van Stichting Syb
Irene Kromhout, voorzitter*

INHOUDSOPGAVE

Beste lezer,

Voor u ligt het inhoudelijk jaarverslag van Kunsthuis SYB over 2014. Kunsthuis SYB en de kunstenaars kijken met tevredenheid terug op een zeer geslaagd jaar. En daar zijn wij zeer dankbaar voor!

6	OVER KUNSTHUIS SYB
14	PUBLICITEIT EN RECENSENTENPROGRAMMA 2014
18	EVALUATIE 2014 (EN EEN VOORUITBLIK NAAR 2015)
24	PROJECTEN IN 2014 Hier vindt u een overzicht van alle projecten die SYB in 2014 rijk was. Elk project wordt ingeleid door een informatief gedeelte, aangevuld met citaten van de kunstenaars. SYB blijft nauw betrokken bij oud-residents door ze te helpen om het onderzoek dat ze in het Kunsthuis zijn begonnen voort te zetten op een andere plek zodat ze de vruchten van hun onderzoek kunnen presenteren in een bredere context. U kunt dit in het verslag per project terugvinden onder het kopje: ‘vervolg van dit project.’
60	RECENSIES, TEKSTEN EN INTERVIEWS 2014

— — —
De projecten van SYB zijn het afgelopen jaar o.a. ondersteund door het Mondriaan Fonds, het Pauwhof Fonds – Overvoort, Gordon Stichting, het VSBfonds, de Van Teyens Fundatie, het Brûsfûns van de Provincie Fryslân, the Danish Art Council en de vrijwilligers en medewerkers van Kunsthuis SYB. De jaarcijfers 2014 worden indien gewenst? als bijlage aan dit verslag toegevoegd.

1. Over Kunsthuis SYB

Kunsthuis SYB is een Artist Residency in Beetsterzwaag, Friesland, waar jonge kunstenaars en curatoren wonen, werken, experimenteren en presenteren. Kunsthuis SYB stelt haar ruimte en organisatie in dienst van de resident. Geselecteerde projecten hebben een onderzoekend en experimenteel karakter. Residents krijgen ruimte, tijd, budget en huisvesting om zich zowel inhoudelijk als professioneel te verdiepen en een volgende stap in hun werk te zetten. Daarbij worden zij aangespoord om samen te werken met andere kunstenaars, collega's uit andere disciplines en bewoners uit het dorp. SYB is ook een **plek voor praktijkervaring en loopbaanversneller** voor jonge curatoren, critici, schrijvers/recensenten, educatief medewerkers, publiciteitsmedewerkers en vrijwilligers uit de directe omgeving.

SYB is opgericht in 2000 als residency en presentatie-instelling voor jong **talent**. In de loop der jaren is SYB uitgegroeid tot een **stabiele en professionele organisatie**. Anno 2015 heeft Kunsthuis SYB een stevige positie in het kunstenveld verworven dankzij een sterke programmering en **oog voor nieuwe ontwikkelingen**. Met de programmeringscommissie, het recensentenprogramma, de publiekelijk toegankelijke residency en de reflectie op het belang van kunstenaars residencies, is SYB een koploper gebleken. SYB blijft zich ontwikkelen en maakt in 2015 en 2016 een paar belangrijke stappen.

Kunsthuis SYB is opgericht vanuit het gedachtegoed van de in 2000 overleden Sybren Hellinga. De eigenzinnige galeriehouder verlangde naar een nieuwe, menswaardige wereld en vertrouwde erop dat de hedendaagse kunstenaar in staat was deze wereld te creëren. Het pand dat hij naliet vormt sindsdien de fysieke en ideële kern van Kunsthuis SYB. De studio/presentatieruimte en het daarboven gelegen woonhuis functioneren als werkplek en gastenverblijf voor hedendaagse kunstenaars.

Op basis van een projectvoorstel nodigt SYB hedendaagse kunstenaars en curatoren uit om gedurende een **projectperiode van gemiddeld zes weken** in het huis te wonen en te werken en vervolgens een presentatie te maken. Gedurende de residency-periode staat de geselecteerde kunstenaar met diens project centraal, maar **samenwer-**

king met anderen is daarbij een vereiste. Rondom elk project wordt een programma samengesteld waar meerdere jonge mensen (als vrijwilliger) aan bijdragen: de begeleider, de recensent, de publiciteitsmedewerker, de tekstschrijver, de webmaster/vormgever. SYB heeft daarmee ook de functie van '**leerplek**', als **loopbaanversneller voor jonge professionals**. Ook het publiek speelt hierbij een rol. Op deze wijze worden alle onderdelen van een project, van onderzoek tot uitvoering, presentatie en publiciteit met elkaar gedeeld en naar een hoger niveau gebracht.

Beetsterzwaag is een dorp in de gemeente Opsterland, in de provincie Friesland. Het is een karaktervol dorp aan de rand van de Friese Wouden. De vele historische panden en de landgoederen met behorende tuinen zijn de stille getuigen van de adel die het dorp bewoonde in de 18de en 19de eeuw.

Kunsthuis SYB is gevestigd in een pand midden in de Hoofdstraat. Het pand (nu een rijksmonument) deed in de vorige eeuw dienst als boterballetjesfabriek en snoepwinkel. De benedenverdieping functioneert als werkplek, ontmoetings- en presentatieruimte. Door de ruwe muren, historische elementen en typische indeling is het allerm minst een *white cube*. Achter de studio ligt een tuin.

De eerste en tweede verdieping worden gebruikt om te wonen, te werken, te koken, te eten en te slapen. SYB heeft een huiselijke kwaliteit door de inrichting, de voelbaar aanwezige geschiedenis, de behulpzame burens. Het huis biedt een tijdelijk thuis. Het is een vrije en vriendelijke omgeving voor samenkomst, experiment en onderzoek. De fysieke afstand tot podia, faciliteiten en collega's geeft rust om te reflecteren en te concentreren. Wonen en werken op dezelfde plek met genodigde kunstenaars en gasten draagt bij aan de intensiteit van de werkperiode.

Het Kunsthuis staat in het midden van de (enige) winkelstraat. Residerende kunstenaars bevinden zich niet in een isolement maar midden in een dorpsgemeenschap. Het dorp en het omringende landschap dienen vaak als inspiratie en decor. De inwoners van Beetsterzwaag spelen in veel projecten een rol. Zo zijn ze tegelijk informatiebron, assistent, deelnemer en publiek.

Stichting Syb heeft het pand en de inventaris begin 2006 overgedragen aan de **Sybren Hellinga Stichting (SHS)**. Met deze eigendomswisseling wordt de exploitatie en het bezit van Kunsthuis SYB op een heldere wijze verdeeld tussen twee stichtingen, waarbij de SHS verantwoordelijk is voor het beheer en het onderhoud van het pand en Stichting Syb voor het activiteitenprogramma in het pand; de residencies, tentoonstellingen, randprogrammering, het personeel en de vrijwilligers.

PROFESSIONALS EN VRIJWILLIGERS

Kunsthuis SYB heeft een **unieke organisatiestructuur** waarbij gedreven jonge professionals en vrijwilligers de kans krijgen om zich te ontwikkelen binnen de organisatie. Alleen de zakelijk leider en artistiek leider worden op freelance basis betaald. De organisatie van SYB bevindt zich niet in het huis in Beetsterzwaag, het huis is van de resident. Medewerkers wonen verspreid door het hele land en komen geregeld samen in het huis om te vergaderen, om een projectkunstenaar te bezoeken of een presentatie bij te wonen.

Stichting Syb organiseert zich volgens het **bestuur + directie-model** zoals dat wordt genoemd in de Code Cultural Governance.

Het bestuur stelt het financieel, organisatorisch en inhoudelijk beleid van Kunsthuis SYB vast, geeft sturing en ondersteunt de artistiek leider en zakelijk leider bij de uitvoering van hun taken.

De artistiek leider en zakelijk leider hebben de dagelijkse leiding en vormen samen de directie. Samen met het bestuur dragen zij zorg voor de vitaliteit van de organisatie en zet ze lijnen uit voor de toekomst. Ze geven het inhoudelijk en zakelijke kader voor de programmering en bewaken de uitvoering van het beleid. Zij zijn het eerste aanspreekpunt naar buiten, zorgen voor de financiën, ondersteunen de projectkunstenaars en dragen de verantwoordelijkheid voor het dagelijks beheer van het pand.

De programmeringscommissie (van regelmatig wisselende samenstelling) bestaat uit vijf à zes jonge kunstenaars, theoretici en curatoren. Zij bepaalt samen met de leiding de artistiek-inhoudelijke koers, formuleert het beleid, programmeert projecten en kunstenaars, begeleidt en volgt de residerende kunstenaars, evalueert gerealiseerde projecten, initieert nieuwe activiteiten en geeft sturing aan het recensentenprogramma. Ook denken zij mee over publiciteit, beheer en financiën waar dat aan de inhoud raakt. De commissieleden onderhouden het contact met SYB's netwerk, scouten kunstenaars en promoten Kunsthuis SYB in lezingen en presentaties.

De vrijwilligers. SYB werkt - naast de leden van programmeringscommissie - samen met nog vijftien vrijwilligers die werkervaring op willen doen bij een culturele organisatie. De artistiek leider stuurt de vrijwilligers aan. SYB heeft op deze wijze recensenten, publiciteitsmedewerkers, tekstschrijvers, een vormgever/webmaster/documentalist, vertalers en een educatief medewerker aan zich weten te binden. Samen zorgen ze voor alle persuitingen van Kunsthuis SYB, het beheer van de website, de educatieve workshops, de vormgeving van de SYB-nieuwsbrief, de persberichten en de vertalingen van persberichten en recensies. De andere vrijwilligers zijn omwonenden die SYB sinds jaar en dag een warm hart toedragen. Ze ontvangen de residents, geven informatie over het dorp en de omgeving en brengen ze in contact met andere inwoners, bedrijven of instellingen. Ze voeren tevens kleine klussen uit, beheren de sleutels en houden een oogje in het zeil. Deze betrokken vrijwilligers zijn essentieel voor de inbedding van Kunsthuis SYB in het dorp, de gastvrijheid richting de residents en de uitvoering van projecten.

ORGANISATIE 2014

BESTUUR STICHTING SYB

VOORZITTER
Irene Kromhout, Groningen, directeur-curator Stream en assistent curator Eleven Fountains, Leeuwarden-Friesland 2018

PENNINGMEESTER
Ernst Frank Muller, Diepenveen, advocaat

SECRETARIS
Wyske Visser, Amsterdam, facilitator residency Rijksakademie

DAGELIJKSE LEIDING

ZAKELIJK LEIDER
Annelie Musters, Amsterdam, sinds 2000 ook werkzaam als bestuurslid en projectmanager bij AiR Chinese European Art Center, Xiamen, China

PROGRAMMALEIDER (TOT JULI 2014)
Stijn ten Hoeve, Groningen, voorheen coördinator Groninger Museum*

ARTISTIEK LEIDER
(VANAF 1 OKTOBER 2014)
Maritt Serena Kuipers, beeldend kunstenaar en curator, voorheen lid programmacommissie en interim programmaleider Kunsthuis SYB.*

*In juni gaf programmaleider Stijn ten Hoeve aan te stoppen vanwege haar nieuwe fulltime baan bij het Fries Museum. Het bestuur besloot Stijn niet meteen te vervangen, maar zich gedurende de zomermaanden, samen met de rest van de organisatie, te bezinnen op de invulling van de functie. Slechts een jaar eerder was de ingrijpende verandering doorgevoerd de taken van de toenmalige coördinator (directeur) op te splitsen en een zakelijk leider en een programmaleider aan te stellen. Het afscheid van Stijn gaf een goed moment voor evaluatie. Van juli t/m september nam voorzitter Irene Kromhout (een ervaren coördinator/projectleider) als interim de taken van Stijn waar. In overleg is besloten de taken van de programmaleider meer inhoudelijk te maken en de praktische (tijdrovende, maar niet onbelangrijke) klussen te delegeren aan een lokale beheerder. Meer aandacht voor inhoud (alsook samenwerking en publieksbereik) zal SYB in staat stellen stappen te maken en zich kwalitatief te blijven ontwikkelen. Wij prezen ons fortuinlijk voor de invulling van die functies de ideale personen voorhanden te hebben. Mechteld van Loo 's inzet van jaren werd geformaliseerd in de taak van lokaal beheerder/gastvrouw en Maritt Kuipers werd, na jaren waardevol lid van de programmeringscommissie en in 2013 interim coördinator te zijn geweest, SYB's nieuwe artistiek leider.

--

VRIJWILLIGERS /
JONGE PROFESSIONALS

PROGRAMMERINGSCOMMISSIE

Maritt Kuipers, Amsterdam, beeldend kunstenaar en curator (t/m september 2014)

Arjen de Leeuw, Amsterdam / Berlijn, beeldend kunstenaar (tot december 2014)

Fleur van Muiswinkel, Amsterdam, kunsthistoricus en curator (tot juni 2014)

Noor Nuyten, Gent / Amsterdam / Groningen, beeldend kunstenaar

Angela Serino, Amsterdam, curator (tot december 2014)

Timmy van Zoelen, Den Haag / Rotterdam, beeldend kunstenaar

SCHRIJVERS/RECENSENTEN

Tanja Baudoin, kunstcriticus en werkzaam bij If I Can't Dance, I Don't Want To Be Part Of Your Revolution (tot december 2014)

Anne van Leeuwen, kunstcriticus en Exhibition Content Development Groote Museum voor Artis Natura - Magistra (tot december 2014)

Brenda Tempelaar, kunstcriticus en beeldend kunstenaar (Master Artistic Research) (tot december 2014)

Vincent van Velsen, kunstcriticus en oprichter van DutchArtToday (tot december 2014)

Judith Spijksma, kunstcriticus en medewerker moderne / hedendaagse kunst at Fries museum & keramiek-museum Prinsessehof

PUBLICITEITSMEDEWERKERS

Sarah Bogers, Nieuw Buinen, museoloog en grafisch vormgever

Free publicity medewerkster
vacature

TEKSTSCHRIJVER

Aafke Weller, Amsterdam, beeldend kunstenaar, schrijver en restaurateur in opleiding

VERTALER PERSBERICHTEN &
RECENSIES

Nederlands-Engels
Jenny Wilson, Groningen, beeldend kunstenaar en vertaler

Nederlands-Fries
Ed Knotter, Beetsterzwaag, gepensioneerd docent Fries en vertaler (vanaf september 2014)

EDUCATIEMEDEWERKER

Sanne Beemsterboer, Zaandam, freelance educator

Vacature: vrijwilliger uit de regio

BEHEER PAND & PRAKTISCHE
ONDERSTEUNING KUNSTENAARS

Hessel Bierma, Beetsterzwaag, scholier

Jan Harmsma, Beetsterzwaag, raadslid gemeente Opsterland

Mechteld van der Loo, Beetsterzwaag, basisschool leerkracht

Durk Schroor, Beetsterzwaag, ondernemer en huisman

Annemarie van Veen, Beetsterzwaag, beeldend kunstenaar

Lutske van Veen, Beetsterzwaag, haptonoom

--

ERELEDEN EN
ADVISEURS

Maartje Peters, Noordlaren, voormalig coördinator Kunsthuis SYB en beeldend kunstenaar

Chris Hellinga, Delft, oprichter SYB, projectontwikkeling/ onderzoek consultant Delft Energy Initiative, TU Delft

Emmie Muller, Groningen, oprichter SYB, beeldend kunstenaar

Anja Swint, Groningen, oprichter SYB, fotografe en beeldend kunstenaar

--

WERKEN BIJ SYB

SYB maakt twee verschillende typen van ‘verblijven’ mogelijk:

- De residency
- Praktijkervaring

Beide zijn sinds jaren met elkaar vervlochten.

--

A. DE RESIDENCY

Wat biedt SYB de resident?

Kunsthuis **SYB** biedt een **werkplek in de luwte van de (kunst)wereld**. In SYB is de kunstwereld letterlijk op afstand, zodat de resident geconcentreerd kan werken, naar nieuwe wegen kan zoeken en nieuwe ideeën kan ontwikkelen of uitproberen. Tijdelijke afstand bewijst keer op keer een belangrijke voorwaarde te zijn voor kritische reflectie op de eigen beroepspraktijk.

Kunsthuis **SYB** faciliteert **onderzoek en experiment**. SYB richt zich op kunstenaars die onderzoeksmatig werken en biedt hen ruimte, tijd, budget en begeleiding om een nieuwe stap in hun werk te maken. Zij stimuleert kunstenaars om risico's te nemen, het experiment aan te gaan, nieuwe vormen van samenwerking te onderzoeken en zich niet (alleen) te focussen op een eindpresentatie. In een tijd waarin de focus steeds meer komt te liggen op productie en publieksbereik biedt SYB een plek waar kunstenaars kunnen werken zonder de druk om een afgerond eindproduct te leveren. De resultaten van het onderzoek worden wel in een eindpresentatie gedeeld met een algemeen publiek en vakgenoten, waardoor de kunstenaars de kans krijgen om het werk te toetsen en aan te scherpen. Het proces dat in SYB in gang is gezet, gaat na afloop van de projectperiode door. Meestal krijgen SYB-projecten elders een vervolg in de vorm van een publicatie, film of tentoonstelling.

Kunsthuis **SYB** stimuleert **samenwerking**. SYB stelt het aangaan van samenwerkingsverbanden als voorwaarde. Deze samenwerking kan verschillende vormen aannemen: van een project dat door meerdere kunstenaars gezamenlijk wordt geïnitieerd en uitgevoerd en/of met een publiek, tot een project waarbij een kunstenaar verschillende collega's en deskundigen voor een kort verblijf uitnodigt. Hiermee formeert de kunstenaar zelf een veld voor productie, onderzoek, experiment, kennisvergaring, uitwisseling en kritische reflectie. De horizon van kunstenaars wordt verbreedt, grenzen worden verlegd en het netwerk wordt uitgebreid. Door de afgelegen ligging van het Kunsthuis is de samenwerking intensief en daardoor vruchtbaar.

Kunsthuis **SYB** ondersteunt **jonge en mid-career kunstenaars en curatoren**. Kunstenaars die verkeren in een bijzondere fase tussen opleiding en onafhankelijkheid, of die een langere tijd intensief hebben gewerkt aan hun beroeps carrière hebben veel profijt van een residency-periode waarin ze de vrijheid krijgen om te experimenteren. De ontmoeting en uitwisseling met verwante kunstenaars, schrijvers, denkers of wetenschappers, geeft ze de kans om hun werk inhoudelijk en formeel uit te diepen of een nieuwe richting te geven.

Kunsthuis **SYB** begeleidt **kunstenaars**. De aanwezige kennis en contacten binnen de programmeringscommissie worden aangewend om de projectperiode optimaal te benutten en zo mogelijk een logisch vervolg te realiseren. Per residency-periode is er één aangewezen lid dat de residents regelmatig bezoekt, inhoudelijk ondersteunt en feedback geeft als daar behoefte aan is. De lokale SYB-vrijwilligers geven de projectkunstenaars een warm welkom, informatie over de omgeving en praktische hulp. De overige vrijwilligers ondersteunen de resident tijdens de werkperiode of bij de eindpresentatie waar mogelijk.

SYB stelt een budget beschikbaar voor ieder project. In de aanloop naar een project stellen de kunstenaars in overleg met de zakelijk leider een begroting op. In de projectbegroting mogen bedragen opgenomen worden voor materiaalkosten en reis- en verblijfskosten. Veel kunstenaars vullen het budget van SYB zelf aan. Het is voor SYB een groot goed dat de kunstenaars geen bijdrage hoeven te betalen en dat onkosten vergoed worden. Hierdoor kunnen kunstenaars zich zoveel mogelijk op hun werk richten.

Kunsthuis SYB maakt het werkproces openbaar. Contact tussen kunstenaars en publiek is voor beide partijen inspirerend en waardevol. Door het openbare werkproces en de eindpresentaties krijgt het publiek een kijkje in de kunstenaarspraktijk en de unieke kans deelgenoot te zijn van het werkproces van een kunstenaar en de totstandkoming van hedendaagse kunst. Voor de kunstenaars levert het verrassende ontmoetingen en gesprekken op die een interessant onderdeel van het werkproces kunnen uitmaken.

Wat verwacht SYB van de resident? Van residents wordt verwacht dat zij gedurende de projectperiode van gemiddeld zes weken in het huis wonen en werken en vervolgens hun project presenteren aan een publiek. Samenwerking met anderen gedurende het verblijf is een vereiste, ten eerste binnen het project zelf met andere kunstenaars, professionals of een publiek, maar ook met de SYB vrijwilligers en jonge professionals: de curator, de begeleider, de recensent, de publiciteitsmedewerker, de tekstschrijver, de vertaler, de webmaster en educatief medewerker.

B. PRAKTIJKERVARING

Bij SYB is er sprake van twee-richtingsverkeer; de jonge professionals (curatoren, critici, schrijvers/recensenten, educatief medewerkers, publiciteitsmedewerkers) en de vrijwilligers uit het dorp brengen kennis en expertise binnen en andersom leren zij van de culturele organisatie. Deze gelijkwaardigheid is een voorwaarde voor een vruchtbare samenwerking.

Kunsthuis SYB biedt jonge professionals en vrijwilligers:

- De mogelijkheid hun kennis en expertise in te zetten binnen een culturele instelling. Dit kan ter voorbereiding dienen op hun toekomstige loopbaan.
- Grote mate van verantwoordelijkheid en vrijheid om keuzes te maken; wat betreft de eigen taken, maar daarmee ook voor de kwaliteit en het voortbestaan van SYB.
- Een kans om deel te nemen of onderdeel te zijn van een community. Culturele non profit organisaties zoals SYB zijn sterk in het bouwen op gezamenlijke toewijding en energie van zowel bestuur, dagelijkse leiding én vrijwilligers.
- Een vrijwilligersvergoeding.

De programmeringscommissie (5 à 6 leden)

De leden van de commissie kunnen ervaring opdoen als curator of als inhoudelijk begeleider van de kunstenaars/projecten. Zij bezoeken de residents meerdere keren tijdens hun verblijf in SYB, bespreken samenwerking met derden en begeleiden hen naar de eindpresentatie.

De programmeringscommissie komt regelmatig bijeen om het artistiek inhoudelijke beleid van SYB te ontwikkelen, kunstenaars en projecten te selecteren en gerealiseerde projecten te evalueren.

Schrijvers / Recensenten (5)

Kort na de oprichting van Kunsthuis SYB in 2000 begon de programmeringscommissie met het uitnodigen van jonge professionele schrijvers om een recensie te schrijven over een project. Vanaf 2010 werkt SYB met een vaste poule van vijf jonge kunstcritici. Ieder anderhalf jaar wordt de poule verversd en kunnen nieuwe schrijvers en kunstcritici solliciteren. De schrijvers bezoeken, soms voor langere tijd of meerdere keren, een project in ontwikkeling en gaan met de kunstenaar in gesprek. Naar aanleiding van dit bezoek schrijft de recensent een kritische beschouwing over het onderzoek van de residerend kunstenaars. De schrijvers zijn onafhankelijk en worden gestimuleerd om kritische vragen te stellen. De uiteindelijke tekst wordt gepubliceerd op de website en in de digitale en papieren nieuwsbrief en ligt in oplage in SYB. De recensies worden door SYB-vrijwilligers vertaald in het Engels en, sinds september 2014, in het Fries.

Vrijwilligers educatie, publiciteit en website (5)

Samen zorgen ze voor alle persuitingen van Kunsthuis SYB, het beheer van de website, de vormgeving van de SYB-nieuwsbrief, de persberichten en de vertalingen van persberichten en recensies en helpen zij bij educatieve trajecten. Zij doen hiermee ervaring op in een culturele organisatie: omgaan met deadlines, communiceren, bijdragen aan goede werkrelaties, samenwerken, betrouwbaarheid tonen, problemen oplossen, reflecteren en doorgeven van kennis en ervaringen. Zij ontvangen hiervoor een onkosten- en vrijwilligersvergoeding.

Vrijwilligers uit het dorp (5)

De vrijwilligers uit het dorp krijgen de kans om kennis te maken met jonge hedendaagse kunstenaars uit binnen- en buitenland, krijgen een kijkje in de keuken van hun beroepspraktijk, en kunnen hun kennis over het dorp, de omgeving en de Friese cultuur met hen delen.

Wat verwacht SYB van de vrijwilligers?

Jonge professionals en vrijwilligers kunnen zich op verschillende manieren inzetten binnen de organisatie. Zij bieden hun kennis en ervaring, betrouwbaarheid, maar willen ook kritisch getoetst worden. Zij doen hun werk in overleg met de dagelijkse leiding, onbetaald en onverplicht, maar niet vrijblijvend.

PRESENTATIE EN PUBLIEK

KERNTAAK - OPENBAAR WERK- PROCES EN EINDPRESENTATIES

Kunsthuis SYB maakt het werkproces openbaar voor het publiek. Het publiek krijgt de mogelijkheid om de kunstenaars tijdens het werkproces te volgen (het huis is ieder weekend geopend voor publiek) en om de eindpresentatie te bezoeken aan het eind van de werkperiode.

Contact tussen kunstenaars en publiek is voor beide partijen inspirerend en waardevol. Het publiek krijgt een kijkje in de kunstenaarspraktijk en de kans deelgenoot te zijn van de totstandkoming van hedendaagse kunst. Voor de kunstenaars levert het verrassende ontmoetingen en gesprekken op die een interessant onderdeel van het werkproces kunnen uitmaken.

FINANCIERING VAN DE PROJECTEN EN RESIDENCIES

- SYB levert een aanzienlijke eigen bijdrage door de grote inzet van de ca. twintig vrijwilligers. Alleen de zakelijk leider en artistiek leider worden op freelance basis betaald, alle anderen werken onbezoldigd. De eigen middelen, verkregen uit de nalatenschap van Sybren Hellinga, worden aangewend voor het onderhoud van het pand. De organisatie van de driejaarlijkse Sybren Hellinga Kunstprijs wordt ook gefinancierd door de Sybren Hellinga Stichting.
- Voor de financiering van het **jaarprogramma 2014** werkte SYB samen met overheidsfondsen en overheden: het Mondriaan Fonds en de Provincie Friesland en met **particuliere fondsen**: het Pauw- en Looijer Fonds, het VSB-fonds en de Van Teyens Fundatie.
- Bij de **samenwerkingen met de onderwijs- en kunstinstellingen** werden kosten gedeeld.
- Bij de **zomerresidencies** hebben de **kunstenaars en/of fondsen uit het land van herkomst** bijgedragen, zoals de the Danish Art Council.

2. Publiciteit en Recensentenprogramma 2014

Kunsthuis SYB is een plek voor onderzoek en experiment. SYB legt geen druk op kunstenaars om een eindproduct te presenteren en daarmee een groot publiek voor SYB aan te trekken. In SYB presenteren kunstenaars hun onderzoek of nieuw werk in ontwikkeling. Via de openingstijden in de weekenden, het blog op de SYB-site en de publieke eindpresentaties maakt SYB het werkproces openbaar. De kunstenaars staan in direct contact met het publiek. Zo biedt SYB het publiek een unieke kans om de beroepspraktijk van hedendaagse kunstenaars te volgen en te ondervragen.

Kunsthuis SYB is gehecht aan haar plek in Friesland, maar profileert zich als een landelijke instelling en als artist residency. Naast publiek uit de regio, heeft SYB een grote groep 'publiek op afstand'; mensen die SYB trouw volgen maar niet vaak in de gelegenheid zijn om naar Beetsterzwaag te komen. Onder dit publiek bevinden zich veel kunstenaars, collega-instellingen, theoretici en critici. SYB heeft veel baat bij de betrokkenheid van deze mensen, ze versterken SYB's netwerk en zijn belangrijk voor de resident. SYB wil deze groeiende groep publiek op afstand zo goed mogelijk informeren over hoe een project in SYB zich ontwikkelt en gebruikt hiervoor verschillende middelen en kanalen:

- SYB's digitale nieuwsbrief
- SYB's recensentenprogramma
- SYB's website
- Het kunstenaars blog (op de website)
- SYB's Vimeo account (in ontwikkeling)
- SYB's Facebookpagina, Twitter & LinkedIn
- Persrelaties
- Evenementen

De **digitale nieuwsbrief** wordt twee maal per project verstuurd (om de drie weken). Tot 2012 verscheen tevens zes maal per jaar de papieren SYB nieuwsbrieven. Vanwege de hoge kosten is daarmee gestopt. In elke nieuwsbrief staat een uitgebreide omschrijving van het huidige project en een aankondiging van het komende project. Informatie over het afgeronde project bestaat uit afbeeldingen en de in het kader van SYB's recensentenprogramma geschreven recensie. Onder het kopje 'nieuws' worden oproepen, berichten aangaande de organisatie en bijzondere projecten geplaatst. De digitale nieuwsbrief heeft de inhoud van de papieren nieuwsbrief integraal overgenomen. De vormgeving van de digitale nieuwsbrief is afgestemd op de vormgeving van de website. De digitale nieuwsbrief wordt verstuurd naar 1.400 adressen.

Op de **website** is algemene informatie over Kunsthuis SYB te vinden. Ook vinden geïnteresseerde kunstenaars op de website een toelichting voor het indienen van een projectvoorstel. De website geeft een overzicht van verschenen publicaties, actueel nieuws over de organisatie of voormalige residents en bevat een kunstenaarsindex. De website van SYB trok in 2014 gemiddeld 3.122 bezoeken per maand. Op dit moment zijn we de website aan het her evalueren voor een update, waardoor o.a. de recensies een meer prominente plek krijgen en het blog van de artists in residence duidelijker via de homepage bereikbaar wordt.

Alle **recensies** die sinds 2000 in opdracht van SYB zijn geschreven, zijn op de website na te lezen in het Engels en Nederlands en sinds september 2014 ook in het Fries. Sinds het project Dip yn it Oerwald waarin de Friese taal een grote rol speelt, werkt de heer Eduard Knotter voor SYB als vertaler naar het Fries. We merken dat dit zeer gewaardeerd wordt, niet alleen verlaagt hierdoor de drempel voor omwonenden ook de lokale pers tonen meer interesse in onze naar het Fries vertaalde persberichten.

De **blog op SYB's website** biedt ruimte aan de residerende kunstenaars om geïnteresseerden vanaf een afstand een kijkje te geven in hun werkproces. Zij vullen deze blog zelf in. Op deze manier vormen de teksten en beelden die tijdens en kort na het project op het weblog zijn geplaatst gaandeweg het digitale archief van SYB.

Aankondigingen van de projecten verschenen in **regionale bladen en op regionale websites**, zoals de Leeuwarder Courant, de Woudklank, Drachtster Courant, Friesch Dagblad, Actief en Sa! Het SYB-programma werd opgenomen in **culturele agenda's** van o.a. de Volkskrant, galleries.nl, het Fries Uitburo, van plan.nl, Kunstbeeld en de Nederlandse tentoonstellingsagenda. Wat de **landelijke kunstbladen** betreft adverteerde SYB in 2014 in een aantal nummers van Metropolis M. Maar de publiciteit beperkt zich niet alleen tot door SYB geïnitieerde aankondigingen en recensies. Ook in 2014 hebben we de pers weten te interesseren voor SYB als kunstenaarsinitiatief en voor individuele kunstenaars. Dit heeft geleid tot een groot aantal interviews, artikelen en vermeldingen in allerlei kranten en kunsttijdschriften, op websites en op lokale tv en radio.

SYB onderhoudt een levendige facebookpagina. Het aantal volgers van SYB's facebookpagina stijgt gestaag (1.320 likes/volgers), het totale bereik van onze facebook posts bedraagt op het moment van schrijven volgens de pagina statistieken rond de 4.134 personen, met 264 actief betrokken personen op onze laatste post. Per project machtigt SYB tevens de projectkunstenaars om berichten te posten over hun ervaringen tijdens hun residency, en ook de leden van de programmeringscommissie doen status updates over het project dat ze begeleiden. SYB twittert alle nieuwsbrieven en andere wetenswaardigheden over projecten en projectkunstenaars en krijgt ook op twitter steeds meer volgers.

SYB sloot zich aan bij evenementen in de regio zoals de Dag van de Kunst, de Open Monumentendag en de Koningsdagoptocht. In totaal heeft SYB in 2013 een publiek van ongeveer 40.000 personen weten te interesseren inclusief de bezoekers die werkprocessen van de kunstenaars via de weblog, nieuwsbrieven en op de website hebben gevolgd.

RECENSENTEN-PROGRAMMA

Kort na de oprichting van Kunsthuis SYB begon de programmeringscommissie met het uitnodigen van jonge professionele schrijvers om een recensie te schrijven over een project. Vanaf 2010 werkt SYB met een vaste poule van vier of vijf jonge kunstcritici. Iedere anderhalf à twee jaar wordt de poule ververst en kunnen nieuwe schrijvers en kunstcritici solliciteren. De recensenten worden aan de hand van een motivatiebrief en een portfolio geselecteerd op hun kritische houding en talent.

De schrijvers bezoeken, soms voor langere tijd of meerdere keren, een project in ontwikkeling en gaan met de kunstenaar in gesprek. Naar aanleiding van dit bezoek schrijft de recensent een kritische beschouwing over het onderzoek van de residerend kunstenaars. De schrijvers zijn onafhankelijk en worden gestimuleerd om kritische vragen te stellen. De uiteindelijke tekst wordt gepubliceerd op de website en in de digitale en papieren nieuwsbrief en ligt in oplage in SYB. De recensies worden door SYB-vrijwilligers vertaald in het Engels en Fries. Recensenten ontvangen onkostenvergoeding en een klein honorarium.

SYB ziet het recensentenprogramma als kans voor kunstcritici én voor de projectkunstenaars. Kunstenaars moeten in gesprek met de schrijver hun onderzoek en werkwijze helder verwoorden en worden aan kritische vragen onderworpen. De geschreven recensie, tekst of beschouwing plaats het project in een breder kader en presenteert het naar de buitenwereld.

WORKSHOP RECENSENTEN-PROGRAMMA

Om jonge kunstcritici te stimuleren en te ondersteunen en om nieuwe schrijvers voor de recensentenpoule te bereiken organiseert Kunsthuis SYB educatieve activiteiten voor jonge schrijvers zoals workshops en ontmoetingen. SYB's recensentenprogramma en in het verlengde daarvan de workshops voor Kunstcritici hebben inmiddels navolging gekregen bij andere residenties. In 2014 schreven Vincent van Velsen, Anne van Leeuwen, Judith Spijksma, Marian Cousijn en Josine Zuidema over de projecten van SYB.

VAN RECENSENTENPROGRAMMA NAAR SCHRIJVERSPROGRAMMA

Komend jaar wil SYB het schrijversprogramma versterken. We willen het programma ook openstellen voor andersoortige schrijvers (niet alleen kunstcritici), omdat we vinden dat ook bijvoorbeeld proza een ingang kan bieden in het project en werk van een kunstenaar. SYB wil dat schrijvers in de toekomst vrij zijn om te kiezen of ze een recensie, interview, essay of kort verhaal gaan schrijven n.a.v. het project van de kunstenaar, zodat er een gevarieerd scala aan teksten rondom de residents ontstaat en niet alleen een recensie. Dit past bij SYB's ambitie om een plek voor onderzoek en experiment te zijn. Hiertoe heeft SYB een nieuw lid aangenomen in de programmeringscommissie (Vincent van Velsen, voorheen zelf recensent voor SYB) die specifiek belast zal zijn met het aansturen en door ontwikkelen van het schrijversprogramma.

3. Evaluatie 2014 en een vooruitblik naar 2015

SYB streeft naar een veelzijdig programma waarbij experiment, ontwikkeling en samenwerking voorop staat. Daarbij gaat de voorkeur uit naar projectvoorstellen waarin de focus niet ligt op het eindproduct, maar op de weg er naartoe. Hiermee wil SYB zich onderscheiden van andere instellingen waarbij de resident wordt geacht te produceren.

2014 was een druk jaar dat in het teken stond van experiment en van samenwerking; lokaal, internationaal én discipline overschrijdend.

Zeer tevreden zijn we over de bijzondere samenwerkingen die zijn opgezet tijdens de verschillende projecten. Niet alleen de samenwerkingen met Beetsterzwaag Natuurlijk Genieten (zie ook pag. paginnummer afhankelijk van de opmaak), de Tropische kas en zorginstelling de Wissel / Talant kunnen in de toekomst worden voortgezet, ook de samenwerking met Academie Minerva waarin studenten de kans kregen om ervaringen op te doen buiten de academie (beroepsvoorbereiding) krijgt een vervolg in een duurzaam samenwerkingstraject in de komende jaren. Daarnaast is in 2014 de basis gelegd voor een internationale samenwerking met (Europese) Artist Residencies in het project Forum of Affinities. In 2014 hebben de kunstenaars tijdens hun residency samengewerkt met ecologen, wetenschappers, filosofen, geschiedkundigen, sociologen, psychologen, kruidendeskundigen, yoga- en pilates professionals en (natuur)koks!

2014 was ook een jaar waarin gezocht werd naar de essentie van rituelen, van luiheid én productie, en van de white cube, de presentatieruimte, galerie of artist in residence als mogelijkheid voor het openen van verschillende zienswijzen en het vergroten van sociale acceptatie. De programmeringscommissie heeft in het afgelopen jaar naast kunstenaars en kunstenaarsinitiatieven ook de deuren geopend voor een duo curatoren (Marianna Liosi en Alessandra Saviotti van de Jan van Eyck Academie, zie pag.....) en een galerist (Daniela Apice, zie ook pag....). Centraal in de onderzoeken van zowel beide curatoren als de galerist staat de alternatieve benadering van de kunst- en presentatie ruimte (van de galerie en het museum) en de rol van productie en commercie ten opzichte van het kunstenaarsonderzoek.

"In residencies, however, the once private process of labour is now publicly exposed; the decision when and how an artwork is finished is undermined by the exposure and exhibition to the public whilst it is still in process. With this exposure of artistic labour, residencies do resemble factories or research centres, where the focus is on the process of production, in which the final produced commodity might just be assembled or developed elsewhere. Just as factories are a manifestation or a representation of 'labour', so are artist residencies when they open their studios to exhibit artistic labour and 'work in progress'."

Citaat van Lisa Mazza and Laura Windhager, Neither Working nor Unworking. On Residencies as Sites of Production, onderdeel van het project van Liosi & Saviotti

Aan de keukentafel in Beetsterzwaag ging Apice in gesprek met allereerste spelers in de wereld van de hedendaagse kunst zoals galeriehouders, kunstenaars en onafhankelijk werkende curatoren; op zoek naar de juiste vorm van representatie en presentatie.

"Recently she has begun, because of these various requirements which often overtax her physical and mental capabilities, to put up post-it notes everywhere in the flat, with the things which she absolutely has to get done. She often can't sleep, sits down to the Internet at night and closes worrying communication gaps from the day. She thinks she would be stuck in her workplace without her diary and address book. On the other hand, she can't imagine a life where she didn't organise her work herself and had to be subordinate to her superiors. As the work is now entirely up to her, it simultaneously stimulates her organisational talent and her well-being, which is simultaneously freed and subdued. She asks herself if it is really a coincidence that her workplace has moved even closer to the kitchen, which she actually wanted to leave behind forever".

Citaat uit She now works flexible, een tekst van Brigitta Kuster, Isabell Lorey, Marion von Osten and Katja Reichard, 2004; onderdeel van de lees sessies van het project van Liosi & Saviotti

De commissie heeft het afgelopen jaar veel gescout en geëxperimenteerd met top down programmering door kunstenaars in SYB samen te brengen die voorheen nog nooit eerder hadden samengewerkt, maar waarvan werk en thematiek dicht bij elkaar ligt. Zoals bijvoorbeeld het project In search of a moral ritual van Jasper Griepink en Eamonn Harnett (zie ook pag ...) en het project Djip yn it Oerwald/ Diep in de Jungle van Alexandra Duvekot en Sara Bjarland, i.s.m. Christine Bax (op pagina ..). In de keuze voor de kunstenaars werd er tevens gekeken naar samenwerking tussen kunstenaars die al wat meer ervaren zijn, en kunstenaars die net afgestudeerd zijn aan een bachelor. Dit leverde een spannende maar ook (op het vlak van begeleiding) intensieve programmering op. Maar het belangrijkste was dat de samenwerkingen vernieuwing opleverde in de praktijk van de kunstenaars en dat het ze de ruimte gaf een nieuwe stap te zetten.

“SYB for me meant an opportunity to work in a beautiful environment and an amazing building for a concentrated period of time, with a nice material budget to support the work. And an opportunity to collaborate with another artist who I had never worked with before. It isn’t always so easy to collaborate with someone you have never worked with before. Sometimes this was a challenge for me since our ways of working were completely different. The residency period in SYB influenced my work: Through the collaboration with Alexandra Duvekot, I did a performance which I had never done before but which I felt was a new and exciting step in my work. I would have never done something like this alone” Uit de evaluatie van Sara Bjarland - Djip yn’t Oerwald.

“There is less need to defend your work within this situation, and thus less fakery towards oneself and the position I may take within a different art context. Also it gave me the opportunity to be more communicative than I generally am and helped me to try out in a way I would not have done before. There were also things I learned by being together with Jasper. Jasper is extremely direct and free in the way he deals with the things he personally needs and has a freedom of ownership to the material he uses for his work. Besides this he was demanding in his believes. I am within these two respects more skeptical and more uncertain in my working process. I think having this awkward intensity for several weeks at first and finally a few weeks by myself gave me the opportunity to reflect on his believes what I find important within my practice. The outside environment gave me an opportunity to work within the context of nature freely for two months. This was invaluable, as it is generally the basic inspiration for my thinking and creating”. Uit de evaluatie van Eamonn Harnett - In search of a Moral Ritual.

Voor de pas afgestudeerde kunstenaars is een verblijf in SYB een kans op verdere ontwikkeling van het eigen werk. Zoals bijvoorbeeld Laura Bolscher, die al eerder (in 2013) meedeed aan de 24-uurs residency van Kunsthuis SYB in samenwerking met kunstenaarsinitiatief Sober & Lonely. Het zijn deze werkperiodes die voor een jonge kunstenaar als Bolscher belangrijk zijn in de verdere ontwikkeling van het eigen werk direct na het afstuderen aan de kunstacademie.

“SYB betekent voor mij een plek om even te kunnen ademen, even lucht te happen in het leven van een pas afgestudeerde kunstenaar. Het voelt als een veilige warme plek, waar je op steun kan rekenen. Ik weet nu weer waar mijn werk over gaat. Het belang van mijn examenwerk is gedaald want ik kan weer beter werk produceren. Doordat ik mijn werk even aandachtig kon bekijken kan ik me weer thuis voelen bij mijn werk. Ik durfde nieuwe dingen te maken, die ik niet eerder gemaakt had. Ik ben blij met de installatie die ik neer kon zetten. Hij was niet af maar het gaf mogelijkheden en bracht mijn enthousiasme weer op volle toeren!”

Uit de evaluatie van Laura Bolscher.

Met de zomerresidencies opende SYB in 2014 voor het eerst gedurende de zomermaanden haar deuren voor buitenlandse kunstenaars, fotografen of filmmakers die een speciale interesse hebben in de Noord-Nederlandse omgeving en/of Friese cultuur. SYB wil met de zomerresidencies de onderlinge contacten en kennisuitwisseling een nieuwe impuls geven. Bij de zomerresidencies dragen de kunstenaars en/of fondsen uit het land van herkomst bij. SYB helpt eventueel bij het aanvragen van een reisbeurs bij organisaties en fondsen in het land van herkomst. De eerste zomerresidency van Tina en Søren (pag. 38) was een schot in de roos en is ondersteund door The Danish Art Council. Zomerresident John Kørner zal het komende jaar meedoen aan een groepstentoonstelling in Museum Belvédère.

Kunsthuis SYB reflecteert met regelmaat op het eigen functioneren en Artists Residencies in het algemeen, bijvoorbeeld met het symposium en de publicatie ‘Our House in the Middle of the Street’ (2010 en 2011) , On Residency: an (in)visible production’ (2012) en het project ‘When spectators work, workers observe’ (2014).

Het project On Residency is het afgelopen jaar weer opgepakt en wordt in de komende periode (2015-2016) verder ontwikkeld door initiatiefnemer Angela Serino. Centraal hierbij staat onderzoek, uitwisseling en samenwerking op Europees niveau met andere AIRs. In juni 2014 was de eerste bijeenkomst voor het samenwerkingsproject getiteld Forum of Affinities - in het Italiaans Instituut voor Cultuur in Amsterdam; gevolgd door een tweede bijeenkomst in september in AIR Antwerp in Antwerpen. Aanwezigen en toekomstige samenwerkingspartners zijn Alan Quireyns van AIR Antwerpen, Tim Voss van Künstlerhäusern Worpswede en Beatrice Oleari van FARE, Milaan. Namens Kunsthuis SYB waren aanwezig initiatiefnemer en curator Angela Serino, Maritt Kuipers (artistiek leider) en Annelie Musters (zakelijk leider).

In mei organiseerde SYB voor zijn eigen medewerkers een workshop Artist in Residencies onder leiding van organisatiesocioloog en voormalig directeur van de Rijksacademie Janwillem Schrofer. Centraal daarin stonden de ontwikkeling van Artist Residencies, context en continuïteit en voorwaarden van en voor residencies en de verwachtingen van kunstenaars. Janwillem Schrofers workshop werkte als spiegel en instrument voor SYB om zich als residency en organisatie voor talentontwikkeling duidelijker te profileren.

Gastvrijheid is een belangrijk kenmerk van iedere artist residency. Omdat SYB zich midden in een dorpsgemeenschap bevindt en samenwerking binnen de projecten nastreeft, geldt dit voor SYB in het bijzonder. Dat het contact met de inwoners van Beetsterzwaag goed verloopt, is wederom voor veel projecten in 2014 van groot belang gebleken. Ook al is het geen voorwaarde voor projecten in SYB, veel kunstenaars zetten in op interactie met inwoners of hebben hulp nodig van mensen uit de omgeving. Alle kunstenaars zijn dan ook zonder uitzondering erg blij met SYB's huisclub; ggetuigen een greep uit de reacties van de kunstenaars op de vraag: "Wat was je meest positieve ervaring tijdens je werkperiode bij Kunsthuis SYB?"

"De buurtclub, Durk, en de zoon van Durk, Jelle, en de moeder. Ook de burens van Durk, een ouderlijk stel. Ik voelde me er hecht mee verbonden. Het huis is prachtig, het dorpje gezellig, en de geschiedenis en energie van Friesland hebben me een mooi nieuw stukje Nederland gegeven." (evaluatie Jasper Griepink)

"Many things; I loved the studio downstairs. The contact with the neighbours and the community - it was really easy to get in touch with people around there. Also the environment, the forests around, is really amazing" (evaluatie Sara Bjarland)

"All the experience of being there was very positive. We specially enjoyed Mechteld and the warmth of some people in Beetsterswaag. We could visit Mechteld and her husband's house, which felt really exquisite, and also we were invited by a neighbour to visit his house, which was really special."

We also enjoyed walking in the forests very much. Because of Jasmina, I (mounira) met a woman who has a daycare (introduced to us by Mechteld), and this woman is also extremely helpful and sweet. Meeting the people from Beetsterswaag (or who are based there) was always very charming, as they are very open and warm. They easily make you feel home, and open their houses to you." (evaluatie Mounira al Solh en Rumiko Hagiwara)

KOERS

2015 - 2016

Kunsthuis SYB heeft in 2014 voor het eerst een open call (met één indien-datum) verspreid via de leden van de programmeringscommissie (netwerk) en via de residency platforms Trans-artist en ResArt. In voorgaande jaren kwamen gedurende het hele jaar voorstellen binnen, wat het moeilijk maakte een richting uit te zetten. Er was behoefte om, behalve individuele projecten, ook een samenghangend jaarprogramma te kunnen programmeren en daar evenwicht en diversiteit in aan te kunnen brengen. Daarnaast is het de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden om ruim voor de start van een programma de fondsenwerving van de projecten in gang te zetten. Alsnog zijn een paar periodes bewust niet ingevuld, om toch nog de mogelijkheid te houden om in te spelen op actuele ontwikkelingen.

De commissie speelt met zijn keuzes voor projecten in op het huidige kunstdebat. Voor 2015 en 2016 zijn er residencies geprogrammeerd voor jonge en 'mid-career' beeldend kunstenaars en curatoren die verkeren in een bijzondere fase tussen opleiding en onafhankelijkheid, of die langere tijd intensief hebben gewerkt aan hun beroeps carrière. Thema's zijn oa. landschap, lokale cultuur, relatie tussen private ruimte en openbare ruimte, sociale politiek. De commissie neemt bewust risico's en selecteert geen dichtgetimmerde projectvoorstellen.

SYB opent haar deuren in 2015 voor: Yeb Wiersma en Miek Zwamborn (in samenwerking met kunstenaar Louwrien Weijers, G.A.L.A. en de Jan van Eyck Academie); Pieter Paul Pothoven (in samenwerking met het Fries Verzetmuseum en de Jan van Eyck Academie); Studenten van het 3e en 4e jaar van Academie Minerva; Edward Clydesdale Thomson in samenwerking met Sjoerd Westbroek en hoogleraar Literatuur en samenleving Frans-Willem Korsten; curator Rieke Vos met

o.a. Eric Giraudet de Boudemange, Roi Alter, Nilbar Gures, Frank Koolen en Darius Miksys; Toon Fibbe & Laura Wiedijk; John Kørner; Valentina Curandi & Nathaniel Katz en Riet Wijnen. Daarnaast neemt SYB deel aan Supermarket International Art Fair in Stockholm, gaan we samenwerken met een drietal Europese Artist in Residencies en kent dit jaar de eerste editie van de Triennale van Beetsterzwaag, een tentoonstelling beeldende kunst & cultureel erfgoed met het werk van voormalig residenten.

Het belooft een mooi jaar te worden en we kijken ernaar uit u als bezoeker te mogen ontvangen!

4. Projecten in 2014

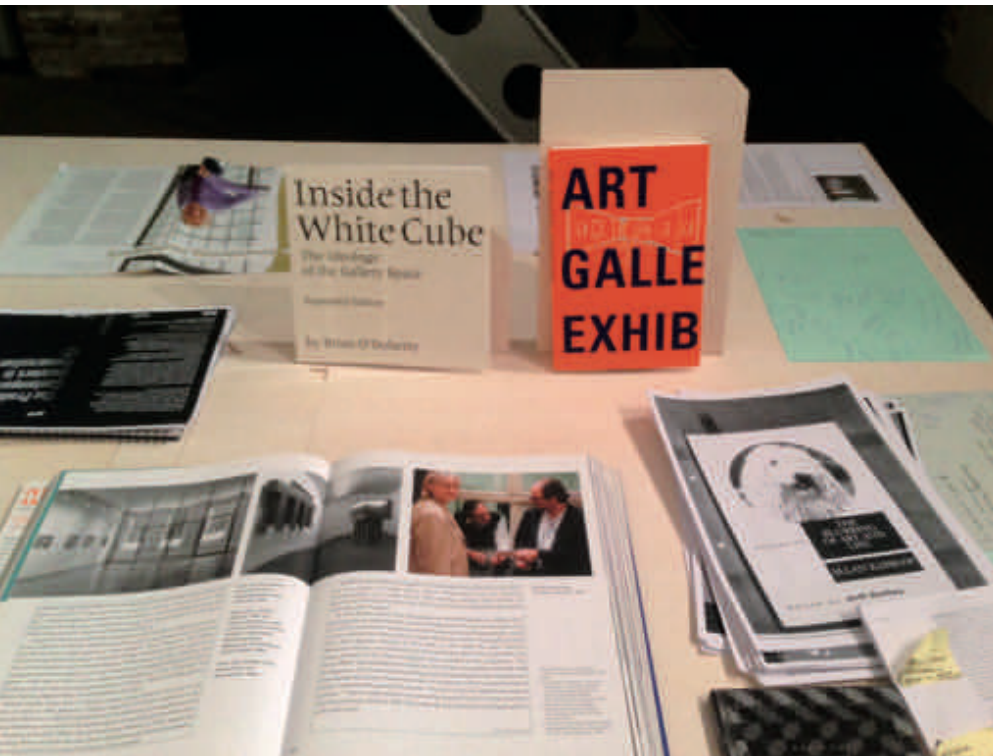
Hieronder vindt u een overzicht van alle projecten die SYB in 2014 rijk was. Elk project wordt ingeleid door een informatief gedeelte. SYB blijft nauw betrokken bij oud-residents door ze te helpen om het onderzoek dat ze in het Kunsthuis zijn begonnen voort te zetten op een andere plek zodat ze de vruchten van hun onderzoek kunnen presenteren in een bredere context. U kunt dit in het verslag per project terugvinden onder het kopje: 'vervolg van dit project.'

CASUS APICE FOR ARTISTS

The Challenge for a contemporary alternative space or curatorial approach is to behave differently – Anthony Huberman

“Hoe houd ik een galerie: 20 zinvolle adviezen voor de hedendaagse praktijk” Helaas: een dergelijke handleiding ligt niet in de boekhandel. Hoe je een galerie runt leer je vooral op de werkvloer waar het bij elkaar schrapen van je vaste lasten al snel ten koste gaat van de open, experimentele houding die je aanvankelijk voor ogen had. Daniela Apice besloot onlangs haar galerie te verplaatsen van een gehuurde ruimte aan de Van Ostadestraat in Amsterdam naar haar eigen huiskamer. Een verhuizing die meer voeten in aarde heeft dan een simpele adreswijziging. Tijdens haar residency in SYB onderzocht Apice de implicaties van deze verhuizing als vertrekpunt voor een breder onderzoek naar de rol van de galerie in de huidige tijd.

Apice for Artists toont kunstenaars al vroeg in hun carrière en gaat met ieder van hen een langdurige samenwerking aan waarin niet zozeer het product, maar het creatieve proces centraal staat. Apice hecht hierbij grote waarde aan het gesprek, want juist de wisseling van gedachten geeft het publiek toegang tot de denkwijze van de kunstenaar. Maar hoe presenteert je een gesprek aan het publiek? Is het überhaupt mogelijk om een galerie te runnen vanuit het artistieke onderzoek van de kunstenaar?

Daniela Apice begon in 2009 met het tonen van kunstenaars in het trappenhuis van kunstenaarsinitiatief P/////AKT (Platform Beeldende Kunst, Amsterdam Oost). Vanuit deze interessante, maar dwingende ruimtelijke context vertrok de galerie in 2011 naar een ‘white cube’ waar kunstenaars de mogelijkheid kregen hun werk met meer concentratie te presenteren. In de periode vóór de opening van de galerie in haar nieuwe, huiselijke context, biedt SYB Apice de afzondering, de rust en de intieme ruimte om te experimenteren met mogelijke formats.

CURATOR/GALERIST IN RESIDENCE
Daniela Apice

GASTEN RONDE TAFEL GESPREK
Vincent van Velsen, Docus van der Made, Steve Scheersen, Nathanja van Dijk, Suzanne Wallinga, Marian Cousijn, Maritt Kuipers, Noor Nuyten en Stijn ten Hoeve

PROJECTPERIODE
07 januari 2014 t/m 14 januari 2014

FEESTELIJKE EINDPRESENTATIE EN
RONDE TAFEL GESPREK
zaterdag 11 januari 2014

OVERIGE OPENINGSTIJDEN
ieder weekend van 13 tot 17 uur en op afspraak

AANTAL BEZOEKERS
2911
Inclusief aantal bezoekers website en blog (volgen van het werkproces).

PERS
Lees hier het interview dat Noor Nuyten (lid van SYB's programmeringscommissie) deed met Daniela Apice voor Tubelight: www.tubelight.nl

BEGELEIDEND LID
PROGRAMMERINGSCOMMISSIE
Noor Nuyten & Fleur van Muiswinkel

SCHRIJVER RECENSENTENPROGRAMMA
Judith Spijksma – “Apice for Artists”

FINANCIËLE ONDERSTEUNING
Mondriaan Fonds
Pauwlof Fonds – Overvoorde Gordon Stichting
Kunsthuis SYB/vrijwilligers
Apice for Artists

VERVOLG VAN DIT PROJECT
SYB werkt in 2015 opnieuw samen met Apice for Artists. Residenten Sara Bjarland en Alexandra Duvekot laten de resultaten van hun residency zien in de huiskamer-galerie van Apice in Amsterdam.

ren met mogelijke formats. Aan de keukentafel in Beetsterzwaag ging Apice in gesprek met allerhande spelers in de wereld van de hedendaagse kunst zoals galeriehouders, kunstenaars en onafhankelijk werkende curatoren. In deze gesprekken ging ze op zoek naar de juiste vorm van representatie en presentatie in de hedendaagse galeriepraktijk in het algemeen en als Apice for Artists in het bijzonder.

Apice over SYB: “De ruimte, het huis en de omgeving hebben voor een zekere vorm van concentratie gezorgd, een plek om in alle rust en stilte een context te creëren voor mijn vragen. De faciliteiten waren prima in orde, zodat ik mijn plannen en onderzoek naar tevredenheid heb kunnen uitvoeren. Alle ervaringen hebben mij verder in mijn denkproces geholpen.

Vanaf het begin is het mijn intentie geweest om door middel van gesprekken met allerhande spelers in de wereld van de hedendaagse beeldende kunst (galeriehouders, kunstenaars en curatoren) op zoek te gaan naar de juiste vorm van (re)presentatie. Deze gesprekken en uitwisseling van informatie en standpunten hebben mij geholpen een context te scheppen voor mijn galeriepraktijk – te meer omdat ik van ruimte ging wisselen. In het kort kan ik concluderen dat de presentatie als ‘medium’ mij mogelijkheden biedt om vanuit het niet-weten een podium te creëren waar de focus ligt op de dialoog, het associatief kijkvermogen en de ervaring als betekenisvormer. De daadwerkelijke interactie met verschillende spelers uit de kunstwereld en het afsluitende ronde tafel gesprek (met diner) hebben voor vruchtbare resultaten gezorgd. Ik was op deze manier in staat om mijn vragen telkens iets (beter) te formuleren. Ik ben aangescherpt in mijn denkproces en uitgedaagd om een vervolg te geven aan dit onderzoek in SYB”.

“Het was voor het eerst dat Apice zichzelf tot onderwerp van gesprek maakte tijdens haar residentie in Kunsthuis SYB. Het resultaat is een associatieve presentatie waarin de lezing van Huberman de meeste aandacht vraagt. Een presentatie die vragen opwerpt over de rol en mogelijkheden van een galerie in Nederland maar ook de rol en positie van de wat kleinere kunstinstelling. De vragen die Apice geformuleerd heeft in de context van de verhuizing van white

cube naar woonkamer zullen in de praktijk beantwoord moeten worden. In ieder geval heeft Apice de nodige reflectie en informatie van haar medespelers opgedaan en een stem gevonden die straks ongetwijfeld zijn weerslag zal hebben op de woonkamer van Apice”
Uit de recensie van Judith Spijksma

VLUCHTBASIS

Hoewel SYB zicht voornamelijk richt op kunstenaars die al enige tijd hun eigen kunstenaarspraktijk hebben of die zijn afgestudeerd aan een tweede fase, geeft SYB af en toe pas afgestudeerde kunstenaars (BA) de kans om een project te ontwikkelen in SYB, al dan niet in samenwerking met een meer ervaren kunstenaar. In 2014 was dat o.a. Laura Bolscher met het project Vluchtbasis. Bolscher studeerde in 2013 af met een installatie die de aandacht van de Nederlandse pers wist te trekken en werd beloond met de Klaas Dijkstra Academieprijs, de juryprijs voor een eindexamenkandidaat autonome beeldende kunst aan Academie Minerva (Groningen). Bolschers objecten, installaties en video's hebben een aanstekelijk speels en zoekend karakter. Het werk is wispelturig en beïnvloedbaar. “Ik wil vloeibaar zijn”, schrijft de beginnend kunstenaar in haar artist statement, “vloeibaar als in het tegenovergestelde van gefixeerd.” Hiermee bracht Laura Bolscher een energie naar Kunsthuis SYB die al het mogelijke nog in zich bergt.

ARTIST IN RESIDENCE

Laura Bolscher

IN SAMENWERKING MET

beeldhouwer Marjet Zwaans, filmmaker Liz Dautzenberg en beeldend kunstenaar Anouk van Reijen.

PROJECTPERIODE

17 januari 2014 t/m 07 februari 2014
19 maart 2014 t/m 26 april 2014 SYB IN OPTOCHT OP KONINGSDAG BEETSTERZWAAG

EINDPRESENTATIE & ARTIST TALK

zaterdag 1 februari 2014 26 april tijdens de Koningsoptocht in Beetsterzwaag

OVERIGE OPENINGSTIJDEN

ieder weekend van 13 tot 17 uur en op afspraak

AANTAL BEZOEKERS

2308

Inclusief aantal bezoekers website en blog (volgen van het werkproces).

PERS

Leeuwarder Courant - “Vluchtbasis in Kunsthuis” - 1 februari 2014
Dagblad van het Noorden - Interview Laura Bolscher - 4 februari 2014

BEGELEIDEND LID

PROGRAMMERINGSKOMMISSIE

Noor Nuyten

SCHRIJVER RECENSENTENPROGRAMMA

Anne van Leeuwen - “Vluchtbasis - Om te vluchten, neer te storten en weer op te stijgen”

Tijdens de drie weken durende residency in SYB werkte Bolscher samen met een drietal kunstenaars (iedere week één) in wiens werk de ruimte, de ervaring van de ruimte en de manier waarop ruimte wordt gebruikt een belangrijke plek innemen: beeldhouwer Marjet Zwaans, filmmaker Liz Dautzenberg en beeldend kunstenaar Anouk van Reijen. Tijdens het project Vluchtbasis onderzocht Bolscher of een kunstwerk ook kan functioneren als een bedrijf, en welke rol de kunstenaar heeft als het bedrijf eenmaal loopt, en wat de rol van het publiek is. Dergelijke vragen vatten vorm tijdens de creatie en presentatie van Bolschers Vluchtbasis. Spelend met de dubbele betekenis van het woord ‘vlucht’ creëerde Bolscher in het rustige dorpje een plek voor een constant komen en gaan. Inclusief de nodige facilitaire bedrijvigheid.

ZAKELIJKE BEGELEIDING KUNSTENAARS

Annelie Musters

ORGANISATORISCHE BEGELEIDING KUNSTENAARS

Stijn ten Hoeve

FINANCIËLE ONDERSTEUNING

Mondriaan Fonds
Pauwhof Fonds - Overvoorde Gordon Stichting
Kunsthuis SYB/vrijwilligers
studenten academie Minerva

VERVOLG VAN DIT PROJECT

SYB in optocht op Koningsdag in Beetsterzwaag, 26 april 2014

“Het vertrekpunt van deze residentie als reis - als een vluchtbasis waar je even kunt inchecken - heeft veel potentie. Het opent een ruimte voor het uitwisselen van ervaringen, perspectieven en ontmoetingen die meer dan vluchtig kunnen zijn. Zo had er gedurende Vluchtbasis een zeer productieve uitwisseling kunnen plaatsvinden tussen de prettig gestoorde chaos van Bolscher en de strak geregisseerde presentatie van Van Reijen. Bolscher’ s werk - en vooral de publieke receptie van haar werk - is gebaat bij een dergelijke mate van regie. Een wat meer reflexieve focus lijkt ook al naar voren te komen in een klein houten tegeltje dat Bolscher - nog vol lijmranden - toevoegde aan een gehavende en half betegelde muur in SYB. Voorzichtig onttrokken aan het strakke verband van de historische tegels, levert dit gebaar in als zijn eenvoud een krachtige annotatie op de bestaande ruimte op”.

Uit de recensie van Anne van Leeuwen*.

“SYB betekent voor mij een plek om even te kunnen ademen, even lucht te happen in het leven van een pas afgestudeerde kunstenaar. Het voelt als een veilige warme plek, waar je op steun kan rekenen. Ik weet nu weer waar mijn werk over gaat. Het belang van mijn examenwerk is gedaald want ik kan weer beter werk produceren.

Doordat ik mijn werk even aandachtig kon bekijken kan ik me weer thuis voelen bij mijn werk. Ik durfde nieuwe dingen te maken, die ik niet eerder gemaakt had. Ik ben blij met de installatie die ik neer kon zetten. Hij was niet af maar het gaf mogelijkheden en bracht mijn enthousiasme weer op volle toeren!”

Uit de evaluatie van Laura Bolscher.

“Tijdens het eerste deel van het project heeft Laura Bolscher veel samengewerkt met andere jonge kunstenaars, het resultaat was te zien in de presentatie. Opvallend was het organisatie vermogen van Laura Bolscher. Ze heeft veel gedaan aan de publiciteit en communicatie van haar project naar de buitenwereld toe. Ze had heeft veel hapjes tijdens de presentatie, heette iedereen welkom etc. Dit vond ik erg goed. Na een jaar volg ik Laura nog steeds, ze heeft me a.s. maandag uitgenodigd om langs te komen in haar atelier, omdat ze heel graag over haar werk wilde praten. Dit is leuk, maar zie ik ook als opvolging namens SYB. Ik denk dat dit ook een voorwaarde moet zijn als we een jonge kunstenaar laten resideren, dat we ze nog blijven ondersteunen waar kan. Op deze manier heeft een jonge kunstenaar er echt iets aan.”

Uit de evaluatie van Noor Nuyten, programmeringscommissie SYB.

DE WISSEL

Verscholen in het groen van Beetsterzwaag staat wat eruit ziet als een doorsnee woonwijk: De Wissel. Maar deze wijk is verre van doorsnee. Op De Wissel wonen namelijk de mensen bij Talant, mensen die zich moeilijker vermengen met de samenleving; mensen met een verstandelijke beperking wiens gedrag soms wordt omschreven als moeilijk verstaanbaar. Ook wonen en werken er mensen met een meervoudige beperking. Ze wonen samen in dit dorpje dat zo is vormgegeven dat ze hun eigen leven kunnen leiden zonder het contact met de samenleving te verliezen, want het gehele terrein van de Wissel met bijvoorbeeld de fietswerkplaats, de dierenweide en de tuinen van De Wissel zijn toegankelijk voor alle bewoners van Beetsterzwaag.

ARTIST IN RESIDENCE
Domenico Mangano

IN SAMENWERKING MET
Cliënten van Talant; locatie de Wissel in Beetsterzwaag
Marjolein Schriever, Talant
Marco Pasi (professor aan de Faculteit der Geesteswetenschappen, Capaciteitsgroep Geschiedenis van de Hermetische filosofie en verwante stromingen van de Universiteit van Amsterdam) en Lorenzo Benedetti (artistiek directeur van de Appel Arts Centre)

PROJECTPERIODE
10 februari 2014 t/m 18 maart 2014

EINDPRESENTATIE EN ARTIST TALK
zaterdag 15 maart 2014

OVERIGE OPENINGSTIJDEN
ieder weekend van 13 tot 17 uur en op afspraak

AANTAL BEZOEKERS
1480
Inclusief aantal bezoekers website en blog (volgen van het werkproces).

PERS
De Woudklank - "Kunstenaar op zoek naar belevingswereld beperkten" - 5 februari 2014
http://www.artribune.com/2014/10/il-tempo-futuro-del-dialetto-siculo-non-esiste-domenico-mangano-a-palermo/doll_de-wissel_dmanga-no_2014/

BEGELEIDEND LID
PROGRAMMERINGSCOMMISSIE
Timmy van Zoelen

SCHRIJVER RECENSENTENPROGRAMMA
Brenda Tempelaar - "Over zingen op de fiets en publieke waanzin"

ZAKELIJKE BEGELEIDING KUNSTENAARS
Annelie Musters

ORGANISATORISCHE BEGELEIDING
KUNSTENAARS
Stijn ten Hoeve

FINANCIËLE ONDERSTEUNING
Mondriaan Fonds
Pauwlof Fonds - Overvoorde Gordon
Stichting Talant -Zorg en Onderwijs -De Wissel, Beetsterzwaag
Kunsthuis SYB/vrijwilligers

VERVOLG VAN DIT PROJECT
De film die Domenico heeft gemaakt als resultaat van zijn verblijf in SYB is verkocht aan de film & video bibliotheek van de Galleria d'Arte Moderna in Turijn
<http://www.gamtorino.it/en/>
-Solo Show. 10 oktober 2014 - 15 januari 2015 - AVANTIERI, FPAC, Palermo, Italy.
-Projections Art Rotterdam 5-8 februari 2015- stand galerie Magazzino Arte Moderno, Roma
Screening Birds Singing, Sandy Ground.
De film die Domenico in SYB maakte wordt onderdeel van een drieluik. Domenico werkt nu aan een vervolg in Artist Residency Het Vijfde Seizoen in Den Dolder.

Anno 2014 functioneert deze instelling als rustig, gestructureerd en een veilige haven. De Italiaanse kunstenaar Domenico Mangano is gefascineerd door dergelijke kleine gemeenschappen in de marge van de samenleving en dook in de geschiedenis van de filosofie achter De Wissel. Mensen met een verstandelijke beperking werden vroeger als gek betiteld en de gek in de kunst, zo benadrukt Mangano, dient vaak als inspiratie voor de samenleving. Samen met een aantal cliënten maakte hij een boek met tekeningen en collages waarin hun belevingswereld centraal staat. Het boek werd vervolgens de basis voor een video waarin de cliënten van Talant zelf de scènes zullen verbeelden. De rol van de kunstenaar in dit proces is nadrukkelijk die van observator en begeleider. Het uiteindelijke resultaat van Mangano's residency, de film Singing Birds, Sandy Ground is dit jaar onder andere te zien bij Projections Art Rotterdam.

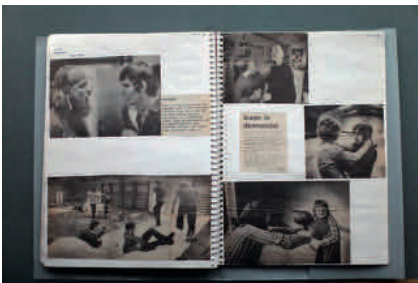

“Ik trof in Mangano een zeldzame vorm van sensibiteit met betrekking tot het bewandelen van fragiele grensgebieden tussen moraliseren, esthetiseren en romantiseren. Zijn verblijf bij Kunsthuis SYB wijdde hij aan het bereiken van een insider-positie in De Wissel, een zorginstelling die er naar streeft om mensen met een verstandelijke beperking een eigen leven te laten leiden. Mangano werd onderdeel van het dagelijks leven in De Wissel, een micro-samenleving met eigen werkzaamheden, ritmes en vermaken. Tijdens dit proces was Mangano niet op zoek naar wat hij als kunstenaar kon vertellen maar wat deze samenleving h m kon vertellen. Zonder vooropgezet plan, zonder omliggende verwachting begon hij de bewoners te portretteren op zijn camera. Al snel werd duidelijk dat hij niet wachtte op het perfecte, documentaire portret -de gevoelige plaat - maar op de onbetekenende momenten. Momenten waarop het ‘gewone’ zich aandient.”

Uit de recensie van Brenda Tempelaar.

“Tijdens mijn eerste bezoek aan Domenico in SYB nam hij mij mee naar De Wissel. Ik heb zowel patiënten als begeleiders gezien en gesproken die zeer vriendelijk met hem communiceerden. Domenico heeft heel actief meegeleefd met de mensen in De Wissel; zo hij heeft bijvoorbeeld enkele keren meegegeten met de groep. Hij heeft in de periode die hij bij SYB heeft doorgebracht enorm veel materiaal geschoten en zeer veel gezien en meegemaakt. Naar mijn idee was het voor hem een heftige ervaring om te zien hoe het reilt en zeilt in De Wissel en ik voelde mij als begeleider waardevol om het daar met hem over te hebben. Naast mijzelf zijn ook Domenico’s Italiaanse vrienden Lorenzo Benedetti (directeur van De Appel in Amsterdam) en Marco Pasi (professor aan de Universiteit van Amsterdam) bij hem langs geweest om de voortgang van zijn project te bespreken. In de laatste week is een eerste opzet van de film gepresenteerd in een tentoonstelling met tekeningen van Domenico zelf (filmposters) en tekeningen en collages van bewoners van De Wissel. De opening van de tentoonstelling werd goed bezocht door aan de kant Domenico’s vrienden en familie, en aan de andere kant patiënten en personeel van Talant. Volgens mij is zelfs de directeur nog langsgesproken.”

Uit de evaluatie van Timmy van Zoelen, programmeringscommissie SYB.

“SYB for me was a good moment to develop my research and to make a new site specific project within a Dutch local context. The house and the studio are very unique, and the ground floor perfect to make a presentation. My project went very well. My intent was to make a video project and a children book. For the presentation I showed a trailer, as foreseen. The children book will be finished in a later stadium. Furthermore I made a series of photographs that I have shown during the presentation and that gave an extra idea of the making off the project.

It was very interesting to work with the clients of De Wissel and the fact that I got access during five weeks to this institution. This was possible because of my contact person over there, Marjolein Schriever. It was nice that during the final presentation also quite some people outside of the art world visited SYB.

In the next months I will finish the video. It will be shown during the kunstweekend in Beetsterzwaag, and the week of the Prokkel in De Wissel, Talant. A part from showing it in exhibitions, I hope to participate with the video in some festivals”

Uit de evaluatie van Domenico Mangano

SYB IN OPTOCHT OP KONINGS-DAG BEETSTERZWAAG 2014

“Te midden van de uitgedoste bewoners met groots opgezette wagens van papier-maché of andere bouwmaterialen, bewoog het werk van Laura Bolscher zich langzaam en bescheiden voort. Bolscher maakte voor de optocht drie ‘wagens’: een zebrapad, een stoplicht en een rotonde met in het midden het Vrijheidsbeeld. Haar objecten zijn een letterlijke reactie op de plek waar het werk te zien was; de straten van Beetsterzwaag”.

ARTIST IN RESIDENCE

Laura Bolscher

IN SAMENWERKING MET

Studenten & alumni van Academie
Minerva, Groningen

PROJECTPERIODE

19 maart 2014 t/m 26 april 2014

EINDPRESENTATIE & PARADE

26 april tijdens de Koningsoptocht in
Beetsterzwaag

AANTAL BEZOEKERS

3883

Inclusief aantal bezoekers website en blog
(volgen van het werkproces).

PERS

De Woudklank - 28 april 2014 - Drukke en
sfeervolle Koningsdag in Beetsterzwaag

BEGELEIDEND LID

PROGRAMMERINGSKOMMISSIE
Noor Nuyten

SCHRIJVER RECENSENTENPROGRAMMA

Judith Spijksma - “Ik ga op reis” zei het
zebrapad.

ZAKELIJKE BEGELEIDING KUNSTENAARS

Annelie Musters

ORGANISATORISCHE BEGELEIDING

KUNSTENAARS

Stijn ten Hoeve

FINANCIËLE ONDERSTEUNING

Mondriaan Fonds

Pauwlof Fonds - Overvoorde Gordon

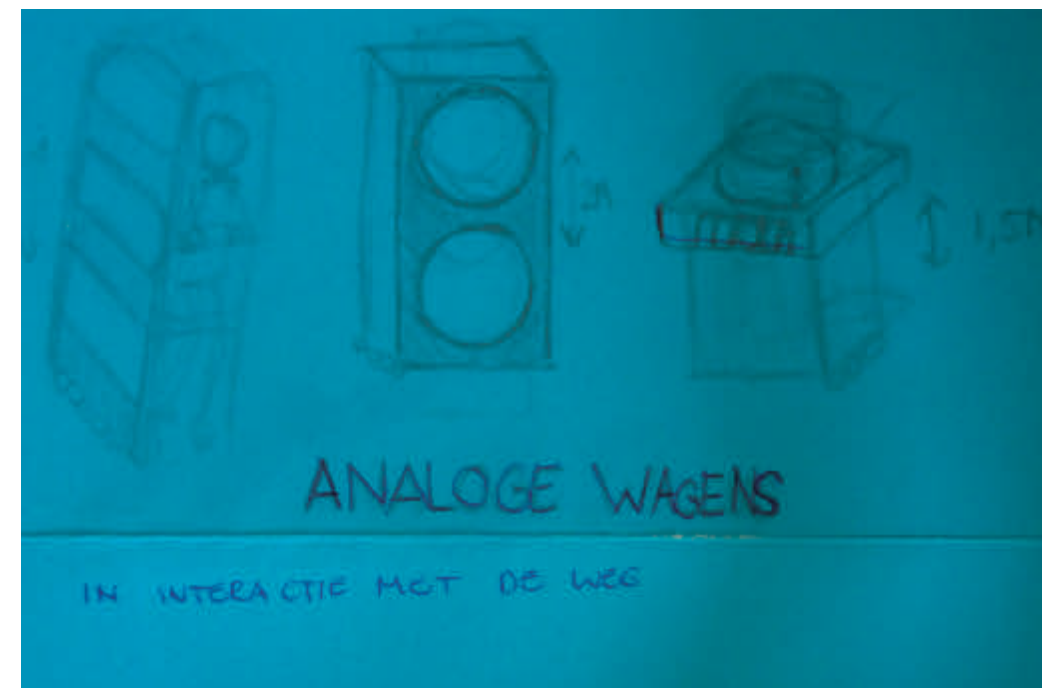
Stichting

Dorpsrounte Beetsterzwaag - Olterterp

Kunsthuis SYB/vrijwilligers

Ieder jaar vraagt Kunsthuis SYB een kunstenaar mee te doen aan de optocht ter gelegenheid van Koningsdag, voorheen Koninginnedag. Daar aan vooraf gaat vaak een residentieperiode waarin de kunstenaar tijd heeft zijn of haar werk voor een presentatie en optocht te ontwikkelen. Bolscher is dit jaar gevraagd drie weken in Kunsthuis SYB te werken aan een presentatie en een bijdrage aan de optocht. Bolscher studeerde in 2013 af aan Academie Minerva. Eerder deed zij mee aan de 24-uurs residentie in Kunsthuis SYB. Het zijn werkperiodes die voor een jonge kunstenaar als Bolscher belangrijk kunnen zijn in de verdere ontwikkeling van het eigen werk. Vanuit die positie heeft Bolscher willen onderzoeken hoe haar werk binnen verschillende podia functioneert, tussen het werk van andere kunstenaars en midden in een optocht. Hoe kan een installatie die gemaakt is voor een ruimte een plek en vorm krijgen tussen praalwagens gemaakt ter gelegenheid van deze feestdag? Hoe kan kunst functioneren binnen de context van een optocht?”

Uit de beschouwing van Judith Spijksma

IN SEARCH OF A MORAL RITUAL

April. De maand dankt zij naam aan het Latijnse woord *aperire*, wat openen betekent. Als de jonge kunstenaars Jasper Griepink en Eamonn Harnett op 1 april hun intrek nemen in Kunsthuis SYB barst het loof-groen met geweld uit zijn knoppen. Het is lente, het meest zinnelijke seizoen van het jaar. Het carnaval heeft de winterdemonen verjaagd en de dagen worden eindelijk langer dan de nachten. Met de lente komen de vasten, de grote schoonmaak, het ontgiften; rituelen die we zelfs in onze seculiere, rationele samenleving blijven koesteren. Het is een tijd van belofte, van vruchtbaarheid en transformatie en daardoor een telkens terugkerende, belangrijke periode in het werk-ritme van beide kunstenaars wier installaties en performances vorm vinden in het ritueel.

ARTISTS IN RESIDENCE
Jasper Griepink & Eamonn Harnett

PROJECTPERIODE
01 april 2014 t/m 15 mei 2014

FEESTELIJKE EINDPRESENTATIE EN PERFORMANCE
zaterdag 10 mei 2014

OVERIGE OPENINGSTIJDEN
ieder weekend van 13 tot 17 uur en op afspraak

AANTAL BEZOEKERS
3305
Inclusief aantal bezoekers website en blog (volgen van het werkproces).

PERS
2014 Nieuwe Nieuwe Alchemie, Maaik Lauwaert, in Metropolis M. #2
de Woudklank: Jasper Griepink en Eamonn Harnett in Kunsthuis SYB, 27-03-14

BEGELEIDEND LID
PROGRAMMERINGSCOMMISSIE
Arjen de Leeuw

SCHRIJVER RECENSENTENPROGRAMMA
Judith Spijksma - "In search of a moral ritual"

ZAKELIJKE BEGELEIDING KUNSTENAARS
Annelie Musters

ORGANISATORISCHE BEGELEIDING KUNSTENAARS
Stijn ten Hoeve

FINANCIËLE ONDERSTEUNING
Mondriaan Fonds
Pauwhof Fonds - Overvoorde Gordon Stichting
Kunsthuis SYB/vrijwilligers

VERVOLG VAN DIT PROJECT
Eamonn Harnett:
SALON/Big Bang 26 juni -24 augustus 2014, Oude Kerk, Amsterdam
<http://www.salon1.org/last-edition-salon-big-bang/>
Amsterdam Art Weekend 27-30 november 2014, De Ateliers
Jasper Griepink:
2014 Meet Your Maker, 1646 the Hague
2014 Hemelse Caravaan, SIGN Groningen
2014 The Feeling Internet, Mediamatic Amsterdam
2014 SWEAT, Roodkapje Rotterdam

In SYB werkten Harnett en Griepink voor het eerst samen. Beide kunstenaars vertrokken vanuit een heel eigen uitgangspositie. Harnett begon met het bouwen van een klei-oven, Griepink met een studie van de planten in de omgeving van het Kunsthuis. Jasper Griepink (1988) en Eamonn Harnett (1989) houden zich allebei bezig met rituelen. Beide kunstenaars geven in de manier waarop ze met de wereld, de ander en hun kunst omgaan blijk van een (spirituele) gevoeligheid, voorbij het rationele. "Schijnbaar vastomlijnde concepten als ego, mythe, cultuur en gender proberen zij te ontstijgen", een van de redenen waarom ze samen zijn uitgenodigd voor een werkperiode in Kunsthuis SYB. Het is een op het eerste gezicht logische combinatie. Beter bekeken blijken er toch een heleboel verschillen, zo niet tegenstellingen in persoonlijkheid en werk van beide kunstenaars te zitten.

"Beide kunstenaars blijken heel verschillend om te gaan met het ritueel. Voor Harnett was het een vorm die in een eerdere performance goed paste maar hier niet terugkomt. Het ritueel stond gelijk aan het maakproces waar de toeschouwer onderdeel van werd. Uit zijn film en keuze voor locatie blijkt wel een interesse in een religieuze of semi-religieuze ervaringen. Harnett lijkt meer een uitvlucht te willen bieden uit de snelheid van het alledaagse en een balans te zoeken tussen menselijke beschaving en natuur. Voor Griepink is het ritueel zijn methode en zijn materiaal als healer en als kunstenaar. In zijn werk onderzoekt hij de potentie van niet westerse gebruiken en de waarde ervan voor onze fysieke en mentale toestand. Hoe verschillend in opvatting en uitstraling ze ook zijn, beide werken bieden een tegenwicht tegen het materialisme in onze samenleving, de hang naar beter, sneller en meer en dat is niet overbodig"

Uit de recensie van Judith Spijksma

"After having graduated only half a year before from my bachelor if feels SYB created a perfect in between reflection moment. I was still unfocused before coming to the residency, and still confronted with my graduation work and last year's way of dealing with my practice. I got the opportunity to come to terms with myself as an independent artist and to define my practice in my own specific way, which is not defined by outside critique. The possibility to have time to reflect on my working process by myself in an extremely peaceful working environment, especially during the second half of the residency while being alone. Being within this situation it is possible to come to the essence of what is important, even if it does not come into being at that particular moment, but I have learned a lot more about my interests by being able to take the time. The environment and people, especially the house-club are caring and open, for me this became a valuable lesson about a truth which has reflected into the ideals of what I want my work to be. There is less need to defend your work within this situation, and thus less fakery towards oneself and the position I may take within a different art context. Also it gave me the opportunity to be more communicative than I generally am and helped me to try out in a way I would not have done before. There were also things I learned by being together with Jasper. Jasper is extremely direct and free in the way he deals with the

things he personally needs and has a freedom of ownership to the material he uses for his work. Besides this he was demanding in his believes. I am within these two respects more skeptical and more uncertain in my working process. I think having this awkward intensity for several weeks at first and finally a few weeks by myself gave me the opportunity to reflect on his believes what I find important within my practice. The outside environment gave me an opportunity to work within the context of nature freely for two months. This was invaluable, as it is generally the basic inspiration for my thinking and creating”.

Uit de evaluatie van Eamonn Harnett

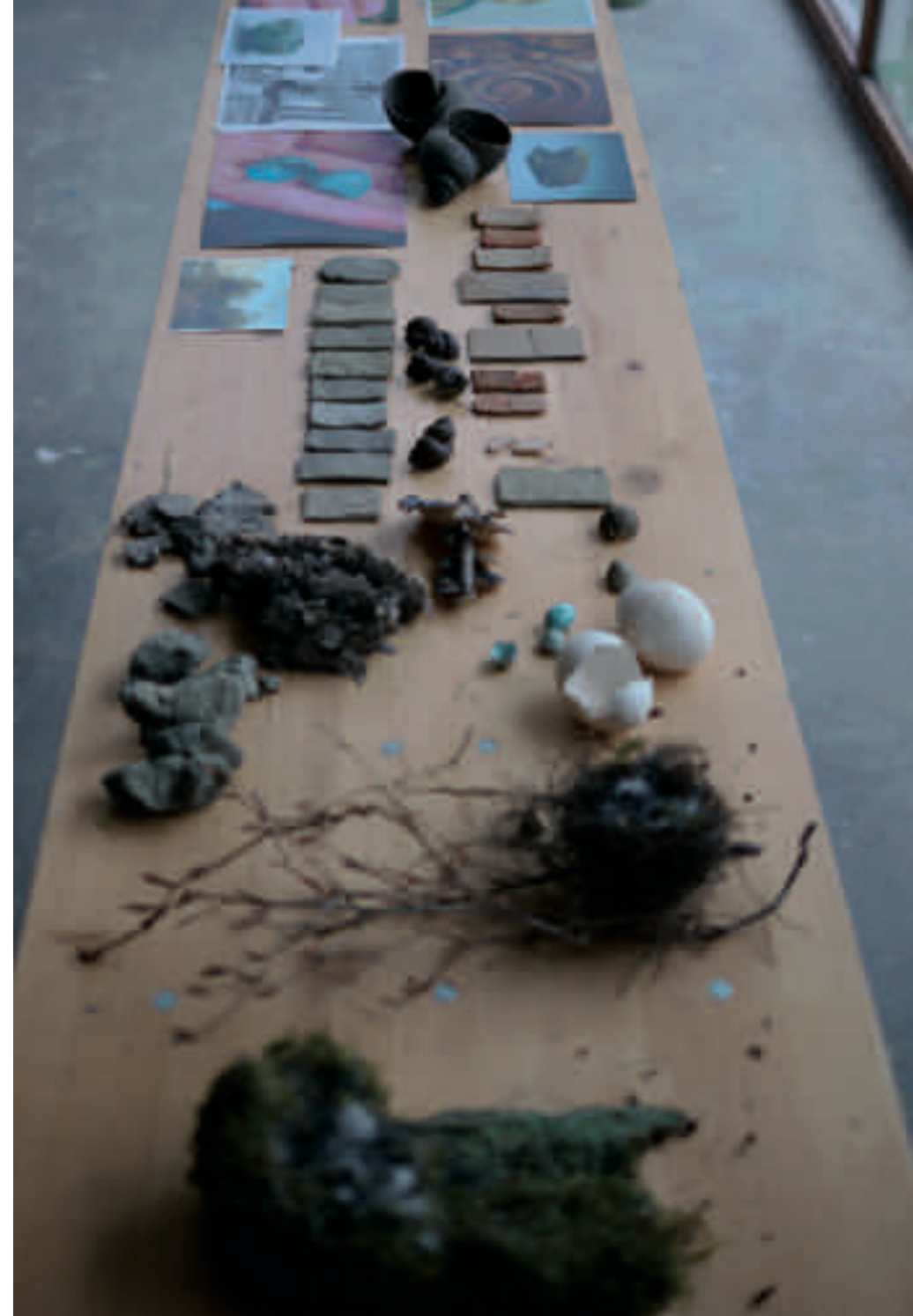
“In 2007 ontdekte ik een fotoserie ontdekte van o.a. Melanie Bonajo waar ze in de bossen aan het spelen was en kleine rituelen deed. Deze foto's waren geloof ik in Polen gemaakt, maar een andere reeks die erbij hoorde waren in het bos bij SYB gemaakt! Deze serie heeft me toen enorm geïnspireerd en is altijd bij me gebleven. Het was erg bijzonder voor me om er in SYB achter te komen dat ik aan het werk was waar die helden en idolen van me ook hadden gezeten. In de werkperiode bij SYB heb ik een video gemaakt en een sauna gebouwd. Met deze twee werken heb ik het hele jaar kunnen toeren' en ik neem de sauna nu zelfs volgend jaar mee naar Antwerpen en Parijs”.

Uit een terugblik van Jasper Griepink.

..ik heb kunnen werken aan een aankomende tentoonstelling in Rotterdam, en ik heb tegen het einde van de werkperiode gewerkt aan een mobiele Geometrische zweethut die nu in Rotterdam (bij Roodkapje) staat te gloeien van geluk. Ik heb 1 video gemaakt op een dag dat Eamonn weg was, dit is echt een nieuwe stap in mijn werk. Ik heb namelijk een soort youtube meditatie gemaakt waarin ik veel kon spelen met make-up gebruik, popmuziek, kostuums ets. Het maken van video's op een speelse manier in een studio was een plezierige ervaring. Ik heb helaas weinig werk in de buitenruimte gemaakt -> ik had ergens gedacht dat ik veel zou gaan filmen buiten, of fotograferen, maar dit is niet gebeurt. Ik denk dat ik een volgende keer graag een plan maak hiervoor, zodat ik de weken gericht kan indelen en benutten. Ik heb contact gemaakt met massage-mensen en kruiden en planten mensen in de buurt en heb ontdekt dat er veel gebeurt op het gebied van 'alternatieve' geneeswijze, dit was erg leuk. Beetsterzwaag is rustig en de natuur mooi, maar het was niet zo uitgestorven dat je er een boek gaat schrijven of overpeinzende series tekeningen maakt van blaadjes en rookwolkjes. Ik heb heel veel contact gehad met de buurt en de buurtclub, en het heeft dan ook lang geduurd voordat ik besloot om wel, of niet, iets met de buurt te doen. Ik denk dat dat een van de vragen in SYB was: kom je daar om zelf iets te doen, of kom je daar om iets met de buurt te doen. In ieder geval ontdekt dat een werkperiode me goed doet, tot bezinning aanzet, en je tijd geeft om stappen en je kunstenaarschap te aanschouwen.

Uit de evaluatie van Jasper Griepink.

THREE MAN HIGH

(1^e zomer residency)

Three Man High, was de eerste en zeer geslaagde zomerresidency van SYB. Met de zomerresidencies opent SYB gedurende de zomermaanden haar deuren voor buitenlandse kunstenaars, fotografen of filmmakers die een speciale interesse hebben in de Noord-Nederlandse omgeving en/of Friese cultuur. Kunsthuis SYB, met haar historische pand in het centrum van het prachtige Friese dorp Beetsterzwaag en de mooie landelijke omgeving moet zeer uitnodigend zijn voor buitenlandse kunstenaars. Partner en kind(eren) zijn welkom, het huis is daar zeer geschikt voor. Daarnaast wil SYB de onderlinge contacten en kennis-uitwisseling een nieuwe impuls geven. We denken via het zomerprogramma en met de komst van de buitenlandse residents openingen te creëren voor samenwerking met andere organisaties in Friesland, en hiermee het publieksbereik te vergroten. Bij de zomerresidencies dragen de kunstenaars en/of fondsen uit het land van herkomst bij. SYB helpt eventueel bij het aanvragen van een reisbeurs bij organisaties en fondsen in het land van herkomst.

ARTISTS IN RESIDENCE

Tina Helen & Søren Thilo Funder

PROJECTPERIODE

15 juni 2014 t/m 13 juli 2014

FEESTELIJKE EINDPRESENTATIE MET VERTONING VIDEOWERK EN PRESENTATIE VAN PUBLICATIE

zaterdag 12 juli 2014

OVERIGE OPENINGSTIJDEN

ieder weekend van 13 tot 17 uur en op
afspraak

AANTAL BEZOEKERS

5000

Inclusief aantal bezoekers website en blog
(volgen van het werkproces).

BEGELEIDEND LID

PROGRAMMERINGSKOMMISSIE

Maritt Kuipers

SCHRIJVER RECENSENTENPROGRAMMA

Marian Cousijn - "Friezen opmeten als
kunst"

ZAKELIJKE BEGELEIDING KUNSTENAARS

Annelie Musters

ORGANISATORISCHE BEGELEIDING KUNSTENAARS

Irene Kromhout

FINANCIËLE ONDERSTEUNING

Mondriaan Fonds

Pauwhof Fonds - Overvoorde Gordon
Stichting

Danish Art Council

Kunsthuis SYB/vrijwilligers

VERVOLG VAN DIT PROJECT

Supermarket Art Fair, 16-19 april 2015,
Svarta Huset, Telefonplan, Stockholm

Kunstenaars en partners Søren Thilo Funder en Tina Helen verbleven in de zomer van 2014 vier weken in SYB mede gefinancierd door de Danish Art Council. Ze zetten in die tijd een project neer dat niet alleen visueel heel sterk is maar waarin ook op een intelligente en kritische manier de rol van de artist in residence en de verhouding tussen kunst en wetenschap onderzocht wordt*. Het project omvat behalve een video ook een mooi uitgegeven publicatie, bestaande uit drie boekjes die samen een visueel onderzoeksverslag vormen.

Sinds de late middeleeuwen staat Friesland bekend om de uitzonderlijke hoogte van haar inwoners, die tot de hoogste groepen van de Indo-Europeanen werden gerekend. En nog steeds zijn de Friezen de langste mensen ter wereld. In zijn Goddelijke Komedie verwijst Dante naar de lange Friezen. In zijn Inferno schrijft hij over een gigantische demon, die zo groot is dat zelfs drie Friezen, wanneer ze boven op elkaar zouden staan, nog niet zo hoog zouden zijn. Dit poëtische element gebruiken de kunstenaars Søren Thilo Funder en Tina Helen in hun installatie 'Three Man High'. In samenwerking met de inwoners van Beetsterzwaag hebben zij dit symbolische en iconische beeld gere-

construeerd. Hiervoor hebben ze in Beetsterzwaag de drie langste inwoners gezocht én gevonden. Ze leerden deze drie inwoners bovenop elkaar te staan en zo creëerden ze een installatie die doet denken aan beelden uit klassieke slapstick films, maar die ook vragen stelt over de Friese cultuur en de vermeende Friese identiteit, geschiedenis, en het dagelijks leven in een klein dorp.

"Een maand later ben ik terug in Beetsterzwaag voor de presentatie van Three Man High. De angst dat het project zou mislukken en eindigen in een knullig stapeltje op elkaar liggende personen bleek ongegrond. Het portret staat als een huis. De tentoonstellingsruimte is leeg, op een verticaal geplaatst videoscherm na. Er wordt een zwart-wit beeld op geprojecteerd. In een idyllisch Fries landschap staan drie grote kerels solide op elkaars schouders. De bovenste heeft zijn armen wijd uitgespreid, waardoor het beeld doet denken aan een indrukwekkende totempaal. De mannen dragen degelijke werkschoenen en afritsbroeken, hun blik is geconcentreerd maar niet verbeterd. Ze staan er eenvoudigweg alsof het iets heel vanzelfsprekends is, deze bizarre daad.

De Friezentoren wankelt niet. Alleen aan de wind die zachtjes met de kleren speelt, rimpels blaast in de sloot op de achtergrond en het riet laat wuiven, is te zien dat het een video is en geen foto. Als je goed kijkt zie je dat de mannen hun evenwicht behouden doordat ze tegen een paal staan. Zonder die paal zou het beeld bijna saai van volmaaktheid zijn geweest. Ik ben onder de indruk van wat de kunstenaars in vier weken neer hebben weten te zetten: het kunstwerk is bijzonder goed gelukt. Terwijl ik Funder vraag of het werk niet té goed gelukt is, besef ik me hoe raar die vraag eigenlijk is. Kunst hoeft niet altijd vreselijk te schuren en te wringen. We zijn tolerant voor artistieke mislukkingen, omdat die heel interessant kunnen zijn. Maar soms kan een project gewoon volgens plan worden uitgevoerd."

Uit de recensie van Marian Cousijn*

DEELNAME KUNSTWEEKEND BEETSTERZWAAG

SYB opende in 2014 tevens haar deuren tijdens het jaarlijkse Kunstweekend van Beetsterzwaag - dit jaar met het thema 'verwondering'- en toont voor het eerst de (bijna) definitieve versie van het videowerk 'De Wissel'. Het is het resultaat van een recente werkperiode van Domenico Mangano, die in SYB resideerde in februari en maart 2014.

DEELNEMENDE KUNSTENAARS

Domenico Mangano
Tom Kok
Tina Helen & Søren Thilo Funder

PROJECTPERIODE

28 en 29 juni 2014

AANTAL BEZOEKERS

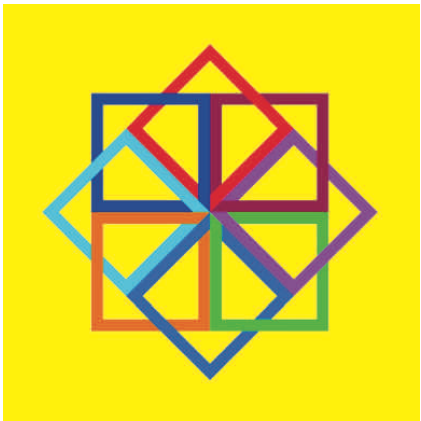
3895
Inclusief aantal bezoekers website en blog
(volgen van het werkproces).

SCHRIJVER RECENSENTENPROGRAMMA

Josine Zuidema - "It Ferhaal van de Bistetún
/ Beestenboel in Beetsterzwaag"

FINANCIËLE ONDERSTEUNING

Mondriaan Fonds
Pauwhof Fonds - Overvoorde Gordon
Stichting
Kunsthuis SYB/vrijwilligers

SYB werkte daarnaast ook mee aan een groot educatief project behorende bij het Kunstweekend, waar een creatieve uitwisseling plaatsvond tussen 191 leerlingen van 4 basisscholen. Die resultaten werden getoond tijdens de 'kunstproeverij' op Landgoed Lauswold. Op zaterdag vertelden ook Tina Helen en Søren Thilo Funder, de residenten in die periode, en Tom Kok, resident van eind 2013, over hun werkperiode in Kunsthuis SYB. Zij deden dat ter gelegenheid van een informeel bezoek van het Mondriaan Fonds, in aanwezigheid van publiek.

"Het is zomer en volgens goed gebruik vieren de inwoners van Beetsterzwaag dit seizoen met een festival gewijd aan de kunst: 'Kunstweekend Beetsterzwaag'. Voor het eerst is het evenement, dat dit jaar voor de zesde keer word georganiseerd, verlengd van een dag naar een weekend. En ook dit jaar is Kunsthuis SYB betrokken bij de werkgroep kunstweekend bestaande uit inwoners van Beetsterzwaag. De werkgroep hoopt dit jaar te verwonderen, zo lees ik in het programmaboekje. Gele vlaggen markeren 29 locaties met vooral véél - beeldende kunst, theater, muziek en poëzie - in de Friese traditie. Zelfs de plaatselijke verzekeraar maakt dit weekend zijn debuut als tentoonstellingscurator.

Het is druk. De auto's staan rijen dik in de voortuin van Landgoed Lauswold, waar het NNO (Noord Nederlands Orkest) een zondagmiddagconcert geeft. Het publiek schuifelt door de sjeke Hoofdstraat van expositie naar concert langs straatartiest en sapbar. De acteurs uit Edward Albee's theaterklassieker 'The Zoo Story' - in het Fries 'It ferhaal fan de Bistetún' - hebben de lachers op de hand, buiten klinkt het geluid van een drumband. Ik loop langs een (fluoriserend-) Flower (girl-) Power Koor, van achter een beukenhaag klinkt een jazz band. Ik zie een schimmenspel en een verhalenverteller. Een voordracht van Friese gedichten en een wandkleed met een poëtische tekst. Landschapsfoto's, interieurfoto's, portretfoto's, foto's van een Friese lekkernij en een abstracte afbeelding van de horizon, een horizontale lijn op ooghoogte, een hyperrealistisch schilderij en een sopraan in pinguïnjassen: het is een beestenboel in Beetsterzwaag."

Uit de beschouwing van Josine Zuidema

EXTREME LIVES (2^e zomer residency)

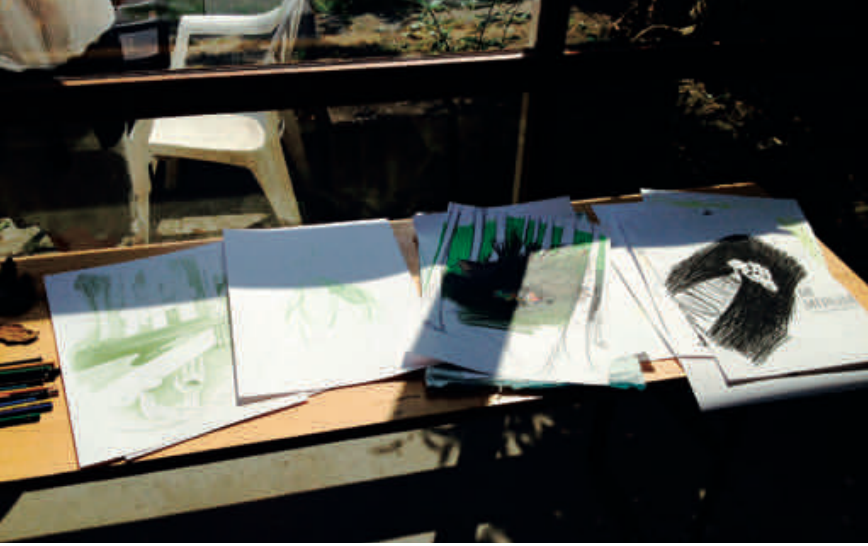
Jelena Andjelovski en Paula Müller ontmoetten elkaar in december 2013 in Zagreb. De twee kunstenaars waren uitgenodigd voor een uitwisseling in het kader van een workshop voor Pogon Jedinstvo, samen met andere kunstenaars uit Servië, Kroatië en Duitsland. Ze ontdekten hun gedeelde interesse voor de boodschap die ligt tussen taal en beeld en besloten verder samen te werken. In SYB hervatten zij hun samenwerking onder de naam ‘Extreme Lives’.

ARTISTS IN RESIDENCE
Paula Müller & Jelena Andjelovski
PROJECTPERIODE
14 juli t/m 24 augustus 2014
OVERIGE OPENINGSTIJDEN
ieder weekend van 13 tot 17 uur en op afspraak
AANTAL BEZOEKERS
3072
Inclusief aantal bezoekers website en blog (volgen van het werkproces).
BEGELEIDEND LID
PROGRAMMERINGSKOMMISSIE
Arjen de Leeuw
ZAKELIJKE BEGELEIDING KUNSTENAARS
Annelie Musters
ORGANISATORISCHE BEGELEIDING KUNSTENAARS
Irene Kromhout
FINANCIËLE ONDERSTEUNING
Mondriaan Fonds
Pauwlof Fonds - Overvoorde Gordon Stichting
Paula Müller & Jelena Andjelovski
Kunsthuis SYB/vrijwilligers

Paula Müller: “After intense conversations about Jelena’s history and experience during the war and her engagement as a young feminist in her country, we decided to continue our dialogue. I was interested in her approach, and the way she lives feminism today. My own image of this movement is influenced by German history and the development of certain professional figures that printed the word feminism into the heads of German women and men. Jelena brought an enlightening aspect into my understanding of being a feminist today. At the age of 19 she decided out of necessity to be active in a freedom- movement in her country. We met again to start collaboration in January 2014 in Berlin. Writing and drawing in conversation. How do our artistic languages interact and add up to something more than solely pictorial or textual understanding of a person’s life or destiny.

For me the question is- what is there to be understood- what can I express- on another level- that the other medium is not able to? We got touched by heavy biographies of women. Old women, women who fought. During the war, who had a vision and a strong political aim. Who have a hard view on love. Extreme love. Women in extreme situations- confrontation with the outside world. In SYB we have worked on these histories. We collected true stories of women and work about the way how to transmit these stories in word and image. In my drawings I quote the view on the hand. The hand is situated in between the inner sight and the outside. I connect the outside projection with the conscious view of the own hand. Looking into your palm is peering into your history. Bruises, scars, lines and wrinkles tell about what you were going through. The hand consist many lines, like drawing or writing traces that you know by heart, but cannot read. I project the seen images through the frame of the hand into the world. The story is held together by the perspective, but also by the form of this person’s hand. Jelena’s text is poetic and documentary. Very often her words seem minimalistic and staccato-esque. Feelings get woven into real situations that make us want to scream. We are searching for stories, mainly women’s experiences, which we are going to pierce through with the means of our mediums.”

Jelena Andjelovski: “We started preparing our Extreme lives handbook in SYB, so the main three characters are born in the house. We searched for them in words and drawing and also by using some basic character building techniques : questioned them, felt them, identified with them, connected, until they became their own. In future months, out of SYB, their Extreme lives stories will be told. This will be done by combining drawing and writing. In the terms of form we are working on the story - telling which makes two media equal in building the story, also by using elements of cinema dramaturgy”.

DJIP IN’T OERWALD – DIEP IN DE JUNGLE

Een jungle is een tropische wildernis aldus de Dikke van Dale. Maar een jungle kan ook verwijzen naar een complex geheel van regels en verbanden waar de wet van de sterkste geldt als in een ‘urban jungle’. In het Fries bestaat er geen woord voor jungle; een tropische wildernis is in het Fries als ieder andere wildernis: een ‘oerwoud’ ofwel een woud dat sinds mensenheugenis bestaat en bol staat van geheimen en magie. Kortom: wat men verstaat onder een jungle lijkt afhankelijk van je directe omgeving. Een grote stad of een Fries dorp, beide kennen hun eigen tropische wildernis. In de periode van 27 augustus t/m 8 oktober verbleven twee kunstenaars, Sara Bjarland en Alexandra Duvekot en een schrijver, Christine Bax in Kunsthuis SYB in Beetsterzwaag om zes weken lang te onderzoeken wat een jungle is en kan zijn. Hun leidraad was het historische kassencomplex in de Overtuin van het landhuis Lycklamahûs waarin Jonkheer Lycklama à Nijeholt vanaf 1869 exotische bloemen en vruchten liet kweken. Vanuit de tropische kas verplaatste het onderzoek zich naar kunsthuis SYB dat gedurende de residency geleidelijk uitgroeide tot een ware jungle van beeldende kunst, taal, muziek en wetenschap.

ARTISTS IN RESIDENCE
Sara Bjarland, Christine Bax & Alexandra Duvekot

IN SAMENWERKING MET
Frank van den Haak, ecooloog en gids van Beetsterzwaag Natuurlijk Genieten, natuurskok Sietze Bosman, de band Blue Crime, studenten van Academie Minerva (Groningen), Marijke Bax en scholieren en docenten van basisschool de Paedwizer, Beetsterzwaag.

PROJECTPERIODE
27 augustus 2014 t/m 08 oktober 2014

ACTIVITEITEN
16 sept: Workshop ‘Junglehoeden maken’ voor Groep 5/6 van Basisschool de Paedwizer
19 sept: Avontuurlijke boswandeling met natuurmaaltijd (lees meer)
27 sept vanaf 21.00 uur: Optreden van de band Blue Crime (lees meer)
feestelijke eindpresentatie met vertoning van videowerk en de performance ‘L’enterrement de la Feuille’, met live muziek.
5 oktober vanaf 15:00uur

OVERIGE OPENINGSTIJDEN
ieder weekend van 13 tot 17 uur en op afspraak

AANTAL BEZOEKERS
3854
Inclusief aantal bezoekers website en blog (volgen van het werkproces).

PERS
Sal heeft een fotografisch essay en artikel geplaatst over de eindpresentatie: <http://sa24.nl/artikel/965-serene-vergankelijkheid-bij-jungleproject.html>
Leeuwarder Courant, De Jungle van Beets-terzwaag.
De Wouldklank: Project ‘Djip yn it oerwâld’ vanuit Kunsthuis SYB in Beetsterzwaag - 12-09-14
Metropolis M

BEGELEIDEND LID
PROGRAMMERINGSCOMMISSIE
Noor Nuyten

SCHRIJVER RECENSENTENPROGRAMMA
Anne van Leeuwen - “Het komen en gaan van een afgezet boomblad”.

ZAKELIJKE BEGELEIDING KUNSTENAARS
Annelie Musters

ORGANISATORISCHE BEGELEIDING
KUNSTENAARS
Irene Kromhout

FINANCIËLE ONDERSTEUNING
Mondriaan Fonds
Pauwhof Fonds – Overvoorde Gordon Stichting
Brûsfûns, Provincie Fryslân
Beetsterzwaag Natuurlijk Genieten
De Tropische Kas, Beetsterzwaag
Academie Minerva
Kunsthuis SYB/vrijwilligers

VERVOLG VAN DIT PROJECT
• De film ‘Le voyage de la Feuille’ was ook op 11 oktober te zien zijn tijdens ‘Appeldag’ in de Tropische Kas te Beetsterzwaag, ongeveer twee minuten lopen vanuit Kunsthuis SYB, in de overtuin van het Lycklamahûs, tegenover Hoofdstraat nr 80.
• Begin 2015 zal het werk te zien zijn in galerie Apice for Artists in Amsterdam
• Blue Crime zal optreden tijdens het Jonge Harten Festival in de GYM, Groningen

Bjarland en Duvekot werken vaak met planten als materiaal en de natuur als thema. Kunstenaar, schrijver en muzikant Duvekot liet dit jaar op Oerol in de geluidsinstallatie ‘De hartslag van een bos’ het geluid van sapstromen horen en vertelde over het dag- en nachtritme van planten. Fotograaf en kunstenaar Bjarland werkt op de grens van echte en kunstmatige natuur en fotografeerde zij afgedankte en dode kamerplanten die ze langs de straat vond. In de Tropische Kas in Beetsterzwaag kwamen ze in gesprek met een van de vrijwilligers. Ze vertelden hem dat ze op zoek waren naar plantafval, waarna hij behulpzaam en subiet een groot blad van een bananenplant afhakte. Geschokt door deze rigoureuze actie namen ze het blad mee terug naar Kunsthuis SYB, waar ze beseften dat precies deze actie én hun reactie daarop, hun beider werk kon verbinden. Zij besloten een film te maken met het blad als hoofdpersonage.

Het publiek kreeg de mogelijkheid om de kunstenaars tijdens het werkproces te volgen en om deel te nemen aan een avontuurlijk boswandeling, een concert in samenwerking met studenten van Academie Minerva en door de presentatie te bezoeken aan het eind van de residency. Het contact tussen kunstenaars en publiek is voor beide partijen inspirerend en waardevol geweest. Het publiek kreeg een kijkje in de kunstenaarspraktijk en de kans deelgenoot te zijn van de totstandkoming van hedendaagse kunst. Voor de kunstenaars leverde het verrassende ontmoetingen en gesprekken op die een interessant onderdeel van het werkproces uit zijn gaan maken. Schrijfster Christine Bax heeft het dorp met haar bewoners de hoofdrol laten spelen in haar korte verhaal De Doarpsjungle.

Tijdens de avontuurlijke boswandeling en natuurmaaltijd, Verken de jungle van Beetsterzwaag, zijn Sara Bjarland en Alexandra Duvekot samen met publiek op zoek gegaan naar wat er zoal te vinden is in de bossen rondom Beetsterzwaag. Frank van den Haak, ecooloog en ervaren gids van Beetsterzwaag Natuurlijk Genieten, vertelde over de geheimen van de Beetsterzwaagse bossen. Na de wandeling werd in de tuin van Kunsthuis SYB en op open vuur een natuurlijk én avontuurlijk driegangen-diner bereid door natuurkok Sietze Bosman; gespecialiseerd in de 'lokale cuisine'.

Op 27 sept gaf Alexandra een exclusief optreden in SYB met haar band Blue Crime aangekleed met beelden van Sara en studenten van de Academie Minerva Groningen. Een tweedejaars student van academie Minerva, Marijke Bax, heeft de posters voor dit evenement gemaakt. Het optreden zorgde ervoor dat SYB nu ook bekend is bij de poppodia in Groningen. Het Jonge Harten festival heeft Blue Crime vanwege het optreden in SYB geboekt. Ze gaan dan spelen in De GYM (podium voor hedendaagse cultuur in Groningen) een initiatief van ex-Academie Minerva studenten.

Tijdens de drukbezochte eindpresentatie en tentoonstelling op 5 oktober was er een performance te zien waarin op rituele wijze afscheid werd genomen van het afgezette bananenblad en werd de film 'Le voyage de la Feuille' vertoond. Verder waren er foto's, een installatie en documentatie van de overige activiteiten die Bjarland en Duvekot organiseerden te zien, zoals de kinderworkshop junglehoeden maken door Groep 5/6 van Basisschool de Paedwizer. Daarnaast presenteerde schrijfster Christine Bax de prozatekst 'De dorpsjungle' die zij schreef naar aanleiding en als aanvulling op dit project. Deze tekst werd in het Fries vertaald ('De doarpsjungle').

Educatief traject

De kunstenaars hebben een educatief project georganiseerd in samenwerking met basisschool de Paedwizer. Op 16 oktober gaven de kunstenaars een kinderworkshop junglehoeden maken met Groep 5/6. Tijdens de workshops die zij gaven werd er met kinderen gesproken over 'de Jungle in je hoofd of de Jungle op je hoofd'. Dit resulteerde in 'jungle-hoeden' en een video met Friese liederen.

Djip in't oerwald was een bijzonder project. Het meest tevreden zijn we over de vele samenwerkingen die zijn opgezet tijdens het project. Niet alleen de samenwerking met Beetsterzwaag Natuurlijk kan in de toekomst worden voortgezet ook de samenwerking met Academie Minerva waarin een student de kans kreeg om ervaringen op te doen buiten de academie (beroepsvoorbereiding), krijgt een vervolg in een duurzaam samenwerkingstraject tussen Kunsthuis SYB en Academie Minerva.

Daarnaast heeft het project veel publiciteit gegeneerd voor SYB. Doordat alle persberichten en teksten in het Fries zijn vertaald hebben veel locale en regionale kranten aandacht besteed aan het project. Omdat er tijdens het project verschillende evenementen georganiseerd werden kwamen er veel verschillende bezoekers, zowel uit de buurt als uit de kunst- en muziekwereld. Kunsthuis SYB heeft besloten in vervolg alle persberichten ook in het Fries te vertalen, omdat we merken dat het drempelverlagend werkt en het de projecten zelf verrijkt. We kunnen dan ook met trots melden dat SYB's huisclub, die bestaat uit omwonenden van het huis, er sinds dit project een nieuw lid bij heeft: Voortaan zal de heer Eduard Knotter uit Beetsterzwaag SYB's teksten in het Fries vertalen!

"Een jaar geleden, nog ver voordat Alexandra Duvekot, Sara Bjarland en Christine Bax naar Beetsterzwaag kwamen, begon het project Djip in't Oerwald - Diep in de Jungle met gesprekken tussen Alexandra, Sara en Christine over de Jungle. Wat is een jungle? Wat is de jungle in de grote stad of een Fries dorp als Beetsterzwaag? Er ontstond een veelzijdig dialoog waarvan het resultaat op 5 oktober te zien was in Kunsthuis SYB, en binnenkort ook vertoond zal worden bij Apice for Artists in Amsterdam.

Ik heb deze samenwerking op de voet gevolgd. In het eerste gesprek tussen Alexandra (1984) en Sara (1981) was ik getuige van een magische klik. Ik denk dat deze magie hem zit in de, misschien wel, twee uitersten die geïnteresseerd zijn in hetzelfde onderwerp: namelijk beiden laten ons zien dat planten leven en vooral dat we er als samenleving zuinig op moeten zijn.

In het tweede gesprek (vorig jaar winter), kwam schrijver Christine Bax (opgegroeid in Drachten) erbij en daarmee een derde visie op de Jungle. Alexandra en Sara vroegen

wat Christine kon vertellen over de jungle in Beetsterzwaag. Christine heeft het proces van Alexandra en Sara gevolgd, gedurende het jaar en tijdens de residentie in SYB, ze reisde heen en weer naar Beetsterzwaag, vaak zelfs zonder dat zij het wisten. Telkens stelde Christine weer dezelfde vraag: wat als een rustig dorpje als Beetsterzwaag zou veranderen in een jungle? Dit resulteerde in een fictief verhaal, 'de Dorpsjungle', waarin de wetten van de jungle een dorp overnemen. De tekst is ook in het Fries vertaald, wat meteen de houding van deze kunstenaars (eigenlijk moet ik zeggen: kunstenaars, schrijvers en muzikant) typeert. Alle drie zijn ze actief betrokken bij wat er om hen heen gebeurt. Dit uit zich in een veelzijdig project als Djip int Oerwald-Diep in de jungle waarin verrassende samenwerkingen elkaar opvolgden.

Het experiment stond voorop tijdens de residentie, en de kunstenaars lijken echt een stap verder te zijn gekomen met hun werk. Sara Bjarland had bijvoorbeeld voorheen nog nooit een performance gedaan."

Uit de evaluatie van Noor Nuyten, programmaringcommissie SYB.

"An opportunity to work in a beautiful environment and an amazing building for a concentrated period of time, with a nice material budget to support the work. And an opportunity to collaborate with another artist who I had never worked with before. I loved the studio downstairs. The contact with the neighbours and the community - it was really easy to get in touch with people around there. Also the environment, the forests around, is really amazing"

Uit de evaluatie van Sara Bjarland

IN PRAISE OF LAZINESS

“Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen.” Zo staat het geschreven in de tien geboden. Arbeidsethos onderscheidt de goeden van de boemelaars, de flierefluiter, de Taugenichts, de kunstenaars. “(...) Ik ben trots op het feit dat ik de luiheid heb gevierd in de kunst.” schreef Marcel Duchamp, waarmee hij zich meteen afzette tegen zijn tijdgenoot en grootse rivaal Pablo Picasso met zijn oeuvre van een slordige 50.000 werken. Al sinds de romantiek is luiheid een houding waarmee je je afzet tegen het systeem, een zoektocht naar een vrijplaats in een werkfabriek die alsmaar doordendert. Maar zodra je je bewust wordt van die houding begint die zoektocht al snel weer op werk te lijken...

ARTISTS IN RESIDENCE

Rumiko Hagiwara & Mounira al Solh

IN SAMENWERKING MET

Dina Danish (kunstenaar), Rosa van Goudoever (kunstenaar), Arnisa Zego (kunsthistoricus en oprichter Rongwrong), Lucille Dijkstra (yoga- en pilates instructrice van Studio Yoga Leaves, Drachten).

PROJECTPERIODE

10 oktober 2014 t/m 13 november 2014

FEESTELIJKE EINDPRESENTATIE

8 november

OVERIGE OPENINGSTIJDEN

ieder weekend van 13 tot 17 uur en op afspraak

AANTAL BEZOEKERS

3973

Inclusief aantal bezoekers website en blog (volgen van het werkproces).

PERS

De Woudklank, Kunstenaarsduo in SYB eert de luiheid, 22 oktober 2014
Sa! In Praise of Laziness, 22 oktober 2014
Tubelight
Metropolis M

BEGELEIDEND LID

PROGRAMMERINGSCOMMISSIE

Maritt Kuipers

SCHRIJVER RECENSSENTENPROGRAMMA

Vincent van Velsen – “De Paradox van Luiheid”

ZAKELIJKE BEGELEIDING KUNSTENAARS

Annelie Musters

INHOUDELIJKE EN ORGANISATORISCHE

BEGELEIDING KUNSTENAARS

Maritt Kuipers

FINANCIËLE ONDERSTEUNING

Mondriaan Fonds

Pauwhof Fonds – Overvoorde Gordon

Stichting

GOLEB

Kunsthuis SYB/vrijwilligers

VERVOLG VAN DIT PROJECT

In GOLEB, najaar 2015. (Goleb*is een kunstenaarsinitiatief op de tweede etage van een voormalig schoolgebouw in Amsterdam nieuw west)

Rumiko Hagiwara (Japan) en Mounira Al Solh (Libanon) gingen in SYB aan het werk om de luiheid te doorgronden. Want als luiheid ook verzet kan zijn en zelfs een andere vorm van werken dan heeft het een functie, een doel. In In praise of laziness vroegen Hagiwara en Al Solh zich af hoe we luiheid kunnen herwaarderen zodat we een tegenwicht kunnen bieden aan het oordeel dat vaak doorklinkt in ons hoofd wanneer we onze tijd verdoen met schijnbare ledigheid. Wat gedijdt daar in die ledigheid? Toch zeker niet alleen de stem van de duivel?

Tijdens de residencyperiode werd het publiek uitgenodigd om samen met de kunstenaars deel te nemen aan een intensieve, kritische cursus luiheid. Het programma bestond uit dagelijkse sessies luieren en speciaal samengestelde yoga- en meditatielessen om het luie lijf te trainen gecombineerd met boekbesprekingen, lezingen, filmscreenings en discussiebijeenkomsten. Gedurende het programma werkten beide kunstenaars aan een script voor hun video; een conversatiestuk waarin verschillende gesprekspartners de ideologie van luiheid in ons dagelijks leven verkennen.

“Thinking about doing anything, might easily lead to doing something aldus Jerry Seinfeld in de gelijknamige sitcom over niks doen. Dat is precies van Hagiwara en Al Solh ons toonden in hun onderzoek: luiheid mondt – paradoxaal genoeg – toch vooral uit in andere dingen doen. Roken, Pilatus, gezondheidsmaskers maken en aanbrengen, of vormen van anderen aan het werk zetten ter compensatie van de eigen luiheid of vermaak. Niet voor niets zei Al Solh dat je luiheid en tijd kan kopen. Het economisch imperatief van werk om te (over)leven kan alleen worden tegen gegaan door jezelf af te zonderen en zelfvoorzienend te zijn om je daarmee af te sluiten van enige vorm van geld-gerelateerde handelingen; een residentie leek die zin een de gepaste methode bij uitstek. Uiteindelijk werd er heel veel gedaan en weinig daadwerkelijk geluierd. Oblomov, de door Ivan Goncharov beschreven protagonist uit het gelijknamige boek, kan als laatste les dienen: hij luierde zijn hele onopmerkbare leven lang tot het uiteindelijk rustig doofde als een nachtkaaars. Het bracht weinig goeds, maar echt heel veel slechter werd hij er ook niet van.”

Uit de beschouwing van Vincent van *Velsen*

“Kunsthuis SYB is a great place for working together as a group. Because the location is far enough from city environments and it isolated us enough to get the chance to work so closely for the first time ever. Together we discovered Beetsterzwaag and the particular surroundings. We invited common friends to spend with us some time and to participate in the project. The nature of the project demanded that we behave lazy, or we think about laziness in the context of the house of SYB. This gave some extra to the work as the region at Beetsterzwaag and the house of SYB allowed excellent reflection. This semi-isolated house in the middle of Beetsterzwaag is hard to forget, as we spent an intense month, thinking, reading and doing laziness. All the experience of being there was very positive. We especially enjoyed Mechteld and the warmth of some people in Beetsterzwaag. We could visit Mechteld and her husband’s house, which felt really exquisite, and also we were invited by a neighbour to visit his house, which was really special. We also enjoyed walking in the forests very much. Meeting the people from Beetsterzwaag (or who are based there) was always very charming, as they are very open and warm. They easily make you feel

home, and open their houses to you. The language is also very unique. At night there is an awl, and the voice of the owl at night is really special. The facilities in the house of SYB are also very useful for working, and the space offers what artists need to produce works.”

“Not every week-end should be open. I would rather have a deal with each artist(s) going to SYB concerning opening the door for the public 3 weekends for instance out of 4 or 5 (depending how long they stay, and depending on their will). Or artist(s) might want to keep the final presentation open longer instead of several weekend events. If they want to keep it accessible each and every week-end there are there, that’s great, but if they need some privacy during one or two of their week-ends there, that should be totally Ok, and no pressure should be made on them. It would be important that each project hold several choices how to interact with localities. I imagine that most of artists spend time in SYB for the research projects. Artists need time for building up the content of the research and being forced to open during week-ends makes things less productive instead of more productive”.

“Although our project was “on laziness” and in praise of it, we had to work hard to organize things. The project went very well, because it was a combination of fun, leisure, filming, thinking, reading and talking. Also, because we were together everything was much more fun to do. Of course at the end we got tired, and were happy to go back home, but the period we spent there was perfect.

We are very satisfied with the footage we have collected, and with how much this project allowed us work with our existing contacts, but also discover new people, and deepen previous relations we had with other professionals. We are now looking forward to edit our findings and footage in a film.

We have more than fifteen hours of filmed materials! We look forward to continue our collaboration and finish it in the coming months”.

Uit de evaluatie van Rumiko en Mounira

WHEN SPECTATORS WORK, WORKERS OBSERVE.

The Beginning is the last part to be created

In de tekst “Is a museum a factory?” omschrijft Hito Steyerl het museum als de “flagship store van de culturele industrie, bemand door gretige vrijwilligers die er voor niets willen werken”. Als dit zo is, vraagt Steyerl zich af, hoe functioneren politiek geëngageerde films dan in deze context?

CURATORS & ARTISTS IN RESIDENCE
curatoren: Marianna Liosi & Alessandra Saviotti

IN SAMENWERKING MET:
kunstenaars: Marcel Dickhage en Cathleen Schuster en Elles Kiers (workshops educatie)
gasten: Angela Serino, Maja Bekan, (Bodies at work/ ADA), Annette Krauss, Ying Que (Casco), Jenny Richards and Sophie Hoe (Manual Labours - London)

PROJECTPERIODE
15 juni 2014 t/m 13 juli 2014

ACTIVITEITEN
16 Nov - 14:00 uur: presentatie en film screening: Cathleen Schuster and Marcel Dickhage; Agnès Varda, Daguerrotypes, 1976
22 Nov - 14:00 uur: Film screening: Harun Farocki, Workers leaving the Factory, 1995; Isil Egrikavuk, Memory Museum; re-enactment of Allan Sekula, Gallery Voice Montage, 1970; coffee and tea
23 Nov - 14:00 uur: Elles Kiers - Workshop snoep maken voor kinderen
29 Nov - 14:00 uur: Collective Script sessie met Ying Que (Casco - Utrecht)
30 Nov - 14:00 uur: Elles Kiers - Workshop snoep maken voor kinderen
6 Dec - 14:00 uur: Collective Script sessie met Angela Serino en Maja Bekan (Bodies at Work - Amsterdam)
7 Dec - 14:00 uur: Film screening: Federico Fellini, 8 1/2, 1963
13 Dec - 14:00 uur: leesgroep en film-screening co-curatoren: Jenny Richards en Sophie Hoe (Manual Labours - London)
14 Dec - Elles Kiers - Workshop snoep maken voor kinderen; Filmscreening: Mel Stuart, Willy Wonka and the Chocolate Factory, 1971

FEESTELIJKE EINDPRESENTATIE MET
VERTONING VIDEOWERK EN PRESENTATIE
VAN PUBLICATIE
20 december

OVERIGE OPENINGSTIJDEN
ieder weekend van 13 tot 17 uur en op afspraak

AANTAL BEZOEKERS
3687
Inclusief aantal bezoekers website en blog (volgen van het werkproces).

PERS
Media partner Art,Texts,Pics: atpdiary.com
De Volkskrant, Cultuur en Leven, Agenda, When Spectators work, workers observe de Woudklank, 'Snoepfabriekje' bij Kunst-huis Syb in Beetsterzwaag, 13-11-14
Actief, Kerstworkshop snoep maken voor kinderen, Kunsthuis Syb, 26-11-2014, 10-11-2014
Sal Zoete geuren en versierd snoepgoed, 26-22-2014

BEGELEIDEND LID
PROGRAMMERINGSKOMMISSIE
Angela Serino

SCHRIJVER RECENSENTENPROGRAMMA
Vincent van Velsen

ZAKELIJKE BEGELEIDING KUNSTENAARS
Annelie Musters

ORGANISATORISCHE BEGELEIDING
KUNSTENAARS
Maritt Kuipers

FINANCIËLE ONDERSTEUNING
Mondriaan Fonds
Pauwlof Fonds - Overvoorde Gordon Stichting
VSB Fonds
Van Teyens Fundatie
Kunsthuis SYB/vrijwilligers

VERVOLG VAN DIT PROJECT
De vertoning van de volledige film tijdens het Kunstweekend Beetsterzwaag in SYB (juni 2015).

Curatoren Marianna Liosi en Alessandra Saviotti namen de tekst van Steyerl als leidraad voor hun project “When spectators work, workers observe”. Gedurende zes weken hebben beide curatoren onderzocht welke rol Kunsthuis SYB inneemt als hedendaags productiebedrijf door terug te gaan naar een vroegere functie van het pand: een snoepfabriekje. Kinderen van 8 tot 12 jaar leerden in Kunsthuis SYB snoep maken en legden zo hun eigen voorraad aan voor Sinterklaas en Kerst. Ook leerden ze hun snoep te decoreren en in te pakken in zelfgemaakte wikkels. Voor de workshops snoepmaken huurden beide curatoren Elles Kiers in. Kiers (Emmen, 1969) is beeldend kunstenaar, vormgever en kok. Zij maakt beelden en installaties met voedsel als materiaal, performances met eten in de hoofdrol en bijzondere diners op bijzondere locaties. Elles zaait, strooit, slacht, plukt, giet en kookt: bij haar werk speelt niet alleen de zintuiglijke ervaring een rol maar ook de sociale impact van het gezamenlijk eten en de oorsprong daarvan. Kiers deed in 2006 samen met kunstenaar/vormgever Ronald de Jong in Kunsthuis SYB het project Suiker Huis.

Het hele proces - van de eenvoudige grondstoffen en de ruwe elastische massa waaruit snoep wordt vervaardigd tot aan de keurige stapels doosjes met zelfontworpen etiket en brandlogo - is gefilmd door de kunstenaars Marcel Dickhage en Cathleen Schuster. In samenwerking met Liosi en Saviotti ontwikkelen ze een filmscript op basis waarvan het beeldmateriaal wordt verzameld en verwerkt in een film waarin de actuele discussie over ‘de kunstruimte als fabriek’ en ‘de fabriek als kunst-ruimte’ centraal staat.

"The project went very well. The overall activities organized by the curators - candies workshops, programme of public events (film screening, guests, readings group) - as well as the production of a video draft by the artists, have been successful. One deviation from our original plans is related to the variable of the "audience", in particular the difficulty to attract to SYB local people and art professionals to the film screening, meetings with guests and reading groups. Public events should have been a way to develop together with the audience a common reflection as part of the project. What happened in a couple of cases is that public events were just for us residents. Anyway, what we wanted to do at SYB and the development of the whole project was a bit adapted and fully developed. As a conclusion with regard to my own work, this experience was important because it helped us to understand how contemporary art can be effective in specific peripheral areas, how to use communication effectively, it helped to reflect on the notion of spectator and on his presence or absence as a matter of fact to be used positively. Thanks to the fact that SYB is located in a very peripheral area we thought it would have been more effective to be present online. Thus we activated a partnership with an Italian blog, which hosted a visual essay during the 6 weeks of residency. This was not decided at the beginning, but of course it was a sort of natural development of the research.

The period spent at Kunsthuis SYB was a really quiet and focused time for the development of our research. Having worked together since many years, but living in different countries, we used this residency period in order to develop a new research that might lead us to new projects in the future. The time frame was also really good since we have been the possibility to develop the research at the end of the year giving us the opportunity to work outside the hectic time of our everyday life. As a group of residents, coming together and staying at SYB influenced our work

in different aspects. Firstly, professionally and then personally. We've started thinking about the working conditions that we, as cognitive workers, experience; on the notion of production and the physicality of the work. We had time for research, issues that we've started to investigate theoretically here at SYB and that we'll continue exploring also in the future. We've learned how to negotiate contents with the artists in order to reach a final common result".

Uit de evaluatie van Marianna Liosi & Alessandra Saviotti

"The work of preparation (months before the actual project was developed) was used well enough by all the participants. The fact that Alessandra was already familiar with SYB and the context of Beetsterzwaag proved also to be a very good point. Being aware of the limited audience (mostly to the local people of the village), they looked for an extra-media partners to give more visibility to the project (Atp Diary, Milan)".

The 6 weeks were used in a very valuable manner: the program was rich and various, and with the activities they conceived (the reading, the guests-program; the kinder workshops), they were able to attract and reach various publics. 6 weeks is often a limited time, especially for collaborative research projects like this one. It would be very good for SYB to have the resources (time and money) to follow up with this project further, until the complete realization of the film"

Uit de evaluatie van Angela Serino, lid programmeringscommissie SYB

Collaboration among curators and artists: "Judging from the content produced, the public reached and how the process went smooth, I found this collaboration very successful. The fact that the curators had worked together in the past, and that one of them knew the artists on a personal level - not only their work - also played an important role in that. In order to share living and working conditions, this is an important aspect I believe".

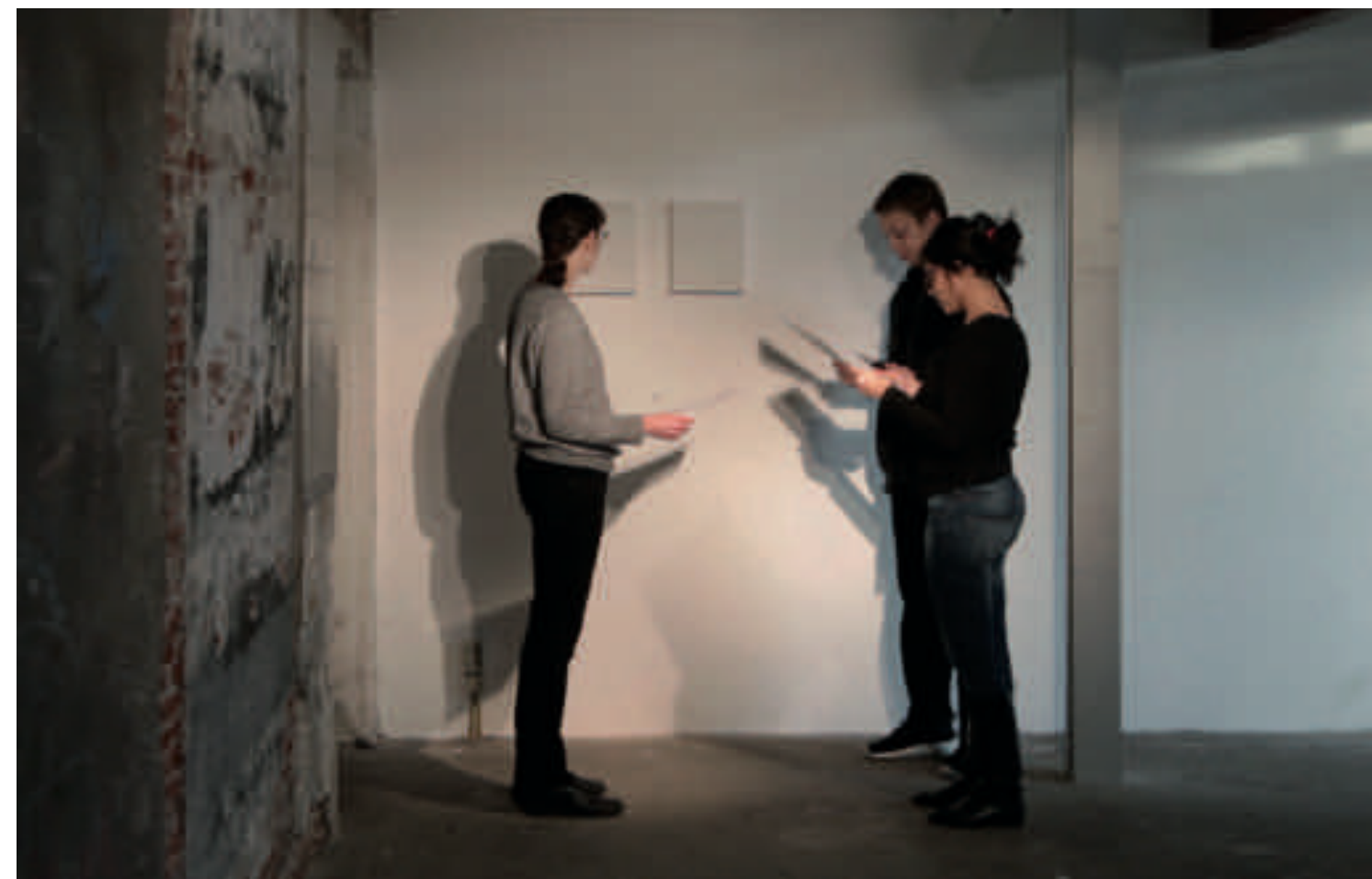
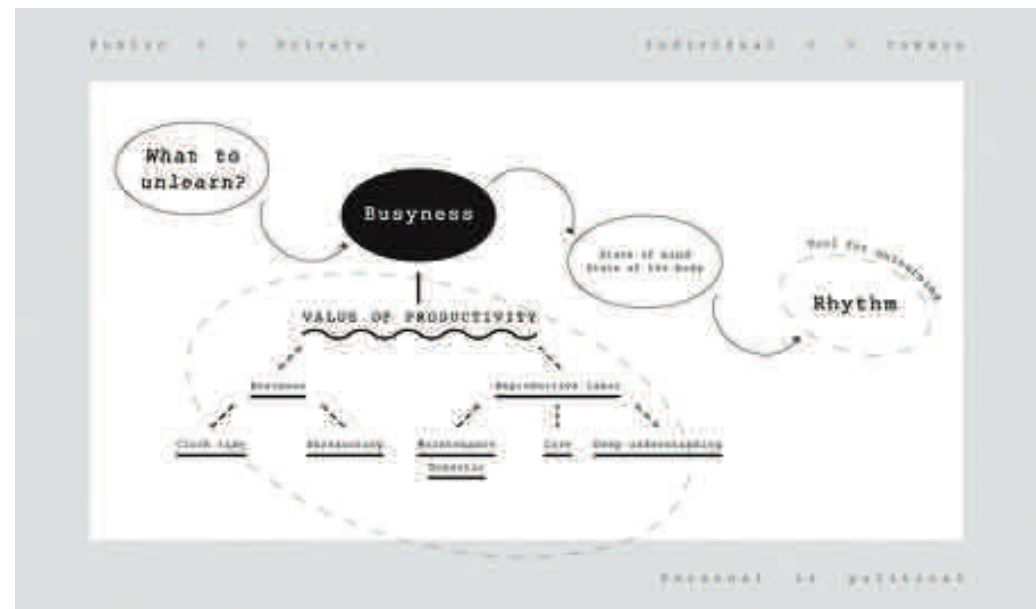
Uit de evaluatie van Angela Serino, lid programmeringscommissie SYB

Uit het interview van Angela Serino: "Are there things you would suggest us/SYB to unlearn in order to improve the conditions that are given to the resident artists?"

Alessandra: What I liked more at SYB is the radicality of the experience. I'd like to stress once more on the idea that for me it was a refreshing experience, if you consider that we had 6 weeks to read and researching in a place where the rhythm of life was so slow, we were surrounded by nature and countryside and this for me was amazing. I would to suggest to stay like this.

Marianna: The isolation of SYB represents its peculiarity, but if not carefully used, it can be very easily its weakness. I would suggest to SYB's organizers to stress more this aspect, since this awareness can make the residency time really productive!

Cathleen: One suggestion could be to rethink the 'final' presentation as a sort of climax and consider it maybe more in terms of just 'a' presentation that could happen whenever during the residency, also as a possible point of departure in the beginning, or as an in-between status in the middle of the residency time.

CULTUUREDUCATIE

Workshops bij het project WHEN SPECTATORS WORK, WORKERS OBSERVE - THE BEGINNING IS THE LAST PART TO BE CREATED

Na incidentele en projectmatige samenwerking met basisscholen in voorgaande jaren, is SYB in 2012 begonnen met het opzetten van een structureel programma met educatieve activiteiten voor kinderen. SYB wil kinderen vertrouwd maken met hedendaagse kunst en ze een kijkje bieden in de beroepspraktijk van beeldend kunstenaars. Door de gevarieerde projecten, diversiteit aan kunstenaars en het toegankelijke werkproces is SYB een buitenkans voor educatoren. Met de educatieve activiteiten investeert SYB tevens in de inbedding in de omgeving en trekt SYB een gevarieerd en geïnteresseerd publiek aan voor de kunstenaars.

LOCATIE
Kunsthuis SYB

DATA EN BEZOEKERSAANTAL (DEELNEMERS WORKSHOP)

- 23 november 2014: totaal: 10 kinderen
Waaronder een groep van 7 jongens van logeershuis KINNIK (Kind en Jeugd GGZ Drachten) met 2 begeleiders
- 30 november 2014 totaal: 15 kinderen
- 14 november 2014 totaal: 10 kinderen

PERS
de Woudklank
Leeuwarder Courant
Actief
Sa!

Als onderdeel van het project When spectators work, workers observe - The beginning is the last part to be created van Marianna Liosi en Alessandra Saviotti werden workshops snoep maken voor kinderen georganiseerd. De workshops waren losjes gebaseerd op de beroemde kinderfilm Willy Wonka and the Chocolate Factory uit 1971 van Mel Stuart en refereerden tegelijkertijd naar het verleden van SYB als plek waar de in Friesland wereldberoemde Schroors boterballetjes werden geproduceerd.

De geschiedenis van SYB als een snoepfabriek werd verbonden met het heden. Net zoals in het beroemde boek en film werd in SYB tijdelijk een snoepfabriek gerund door de kinderen van Beetsterzwaag en omgeving. Er is bewust gekozen voor de decembermaand. Kinderen van 7 tot 12 jaar leerden in Kunsthuis SYB onder leiding van kunstenaars en kok Elles Kiers snoep maken en legden zo hun eigen voorraad aan voor Sinterklaas en Kerst. Ook een merk, etiket en verpakking werden ontwikkeld met de kinderen. Aan het eind van het traject wordt een installatie gemaakt waarin de resultaten zijn te zien in (de grote etalage van) Kunsthuis SYB. Het gehele productie proces werd gefilmd door kunstenaars Dickhage & Schuster. Het beeldmateriaal is vervolgens gebruikt voor een film als reactie op de actuele discussie binnen de hedendaagse beeldende kunst over het thema 'de fabriek als museum', en omgekeerd 'het museum als fabriek'. De film onderzoekt de overeenkomsten tussen de fabriek en de kunstinstelling in termen van productie van goederen, werknemers, werkgevers etc. Ook werd tijdens het project onderzocht wat het begrip auteurschap betekent in de samenwerking met de bewoners van het dorp. De film werd (als work in progress) gepresenteerd in SYB tijdens de eindpresentatie van de residency periode.

Elles Kiers (Emmen, 1969) is beeldend kunstenaar, vormgever en kok. Zij maakt beelden en installaties met voedsel als materiaal, performances met eten in de hoofdrol en bijzondere diners op bijzondere locaties. Elles zaait, strooit, slacht, plukt, giet en kookt: bij haar werk speelt niet alleen de zintuiglijke ervaring een rol maar ook de sociale impact van het gezamenlijk eten en de oorsprong daarvan.

5. Recensies, teksten en interviews 2014

CASUS APICE FOR ARTISTS

Judith Spijksma over het project Casus Apice for Artists

‘Op welke manier ga ik om met het artistieke proces, bijvoorbeeld met de tussenmomenten waar nog niks vaststaat en er ruimte is voor interactie en dialoog?’ Het is een van de vragen waar Daniela Apice zich tijdens haar verblijf in Beetsterzwaag mee bezig hield. Apice begon in 2009 met het tonen van werk van jonge kunstenaars in het trappenhuis van kunstenaarsinitiatief P///// AKT (Platform Beeldende Kunst, Amsterdam Oost). In 2011 vertrok zij naar een ruimte in de Van Ostadestraat in Amsterdam waar zij een galerie, Apice for Artists, opzette. Nu, na twee jaar, verlaat Apice de Van Ostadestraat om haar galerie voort te zetten in haar eigen woonkamer. Die verhuizing, en alle implicaties die het met zich meebrengt, is aanleiding voor Apice om zich te buigen over haar positie als bemiddelaar in de hedendaagse kunst. Tijdens haar verblijf in Kunsthuis SYB spreekt zij met verschillende personen uit de kunstwereld via e-mail en Skype en bespreekt zij haar huidige positie tijdens een diner.

Daniela Apice is een galerist die niet alleen een podium, maar ook intensieve begeleiding wil bieden aan kunstenaars. De kunstenaars met wie ze werkt zijn jong, vaak pas afgestudeerd aan een kunstacademie of post academische opleiding, en in de beginfase van hun carrière. Apice wil juist in die fase een bijdrage leveren aan het creatieve proces en niet alleen faciliteren maar ook inspireren, meedenken en kritisch betrokken zijn bij de kunstenaar.

Zij gaat in gesprek met de kunstenaar. Voor haar is dat gesprek, de wisselwerking en samenwerking tussen haarzelf en de kunstenaar, belangrijker dan het eindproduct. Het liefst werkt zij vanuit een situatie waarin nog niets is besloten en nog niets vastligt. Op die manier is er alle openheid voor het maken van keuzes zonder beperkt te worden door een vooropgezet of bestaand kader.

Net als de kunstenaars met wie zij werkt is ook Apice zelf een beginnend speler in het veld van de hedendaagse kunst. In Kunsthuis SYB maakt zij nu zichzelf en haar positie ten opzichte van kunstenaar en liefhebber tot onderwerp van gesprek. Zij sprak met verschillende spelers uit de kunstwereld. Zij vroeg hen om meningen en zienswijzen die haar verder kunnen helpen met het creëren van een context voor haar eigen praktijk. Tijdens een van haar gesprekken kwam het werk van curator en auteur Anthony Huberman ter sprake.

In de presentatie die Apice maakte verwerkte zij teksten en lezingen van Huberman. Zo was er in Kunsthuis SYB een opname te zien van een van zijn lezingen. Ook op de tafel, waar verschillende boeken en teksten verzameld waren bij wijze van mind-map, is zijn naam op verschillende readers terug te lezen. Huberman legt in zijn tekst *How to behave better*, de nadruk op het gedrag van kunstenaars. Niet zozeer op wát zij maken maar meer op hóe ze dat doen, hoe ze zich gedragen als kunstenaar. Hij onderscheidt twee typen kunstenaar in de geschiedenis; de boxer (Pablo Picasso) en de schaker (Marcel Duchamp). De

een wint door het hardst te slaan, te schreeuwen en vol bravoure de aandacht op zichzelf te richten. De ander weet met intelligente en strategische keuzes zijn rivaal te verslaan.

Beide typen spelen een spel binnen een kader, een set regels waaraan zij zich onderwerpen en waarbij winnen het belangrijkste doel is. In deze tijd, merkt Huberman op, wijzen een aantal kunstenaars het volgen of juist breken van regels af. In plaats van binnen een bestaand kader te spelen, werpen zij het gehele spel omver door hun eigen speelveld te ontwikkelen. Volgens dit principe spelen kunstenaars niet om te winnen maar begeven zij zich in een oneindig spel zonder concreet einddoel. De regels van het spel worden continu veranderd en opnieuw uitgevonden. Het enige doel is te blijven spelen.

Huberman hecht veel waarde aan een vergelijkbaar proces bij de toeschouwer in het kijken naar kunst. Dat proces wordt in zijn lezing eenvoudig geïllustreerd aan de hand van een grafiek.

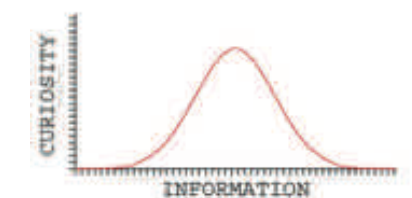

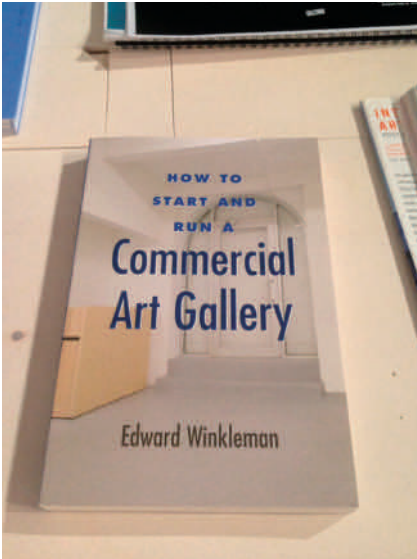
Figure 1. Curiosity as a function of information

Deze grafiek beschrijft een aantal stadia die gezamenlijk een cyclus vormen. De horizontale lijn beginnend linksonder beschrijft een situatie waarin er geen informatie binnen-

komt en er te weinig input aanwezig is om nieuwsgierig door te raken. Wanneer de lijn gevolgd wordt komen we in een situatie waarin we iets zien of horen wat we niet kennen of waarvan we het bestaan niet wisten en wat nieuwsgierigheid oproept. Die nieuwsgierigheid leidt weer tot allerlei interpretaties en speculaties. Dat zal uiteindelijk leiden tot antwoorden waar we het over eens kunnen zijn en zo wordt het onbekende langzamerhand iets dat we kennen en begrijpen. Kunst zet in het beste geval aan tot (mentale) actie bij de toeschouwer, brengt hem in een productieve staat vanuit het niet-weten naar het zoeken naar antwoorden en betekenis en zo door naar nieuwe kennis. Tegelijkertijd, zegt Huberman, is het juist de kunst die de bestaande kennis, dat wat we denken zeker te weten, kan bevragen. Kunst kan de toeschouwer meenemen in een proces van twijfel over wat we denken te weten, een proces van speculeren en interpreteren om zo tot nieuwe kennis en inzichten te komen. Het betreft de toeschouwer in de activiteit van het ‘gezamenlijk proberen te snappen van de wereld’.

Het niet-weten en de daarmee samenhangende nieuwsgierigheid lijkt voor Apice de meeste aantrekkingskracht te hebben. Het was voor het eerst dat Apice zichzelf tot onderwerp van gesprek maakte tijdens haar residentie in Kunsthuis SYB. Het resultaat is een associatieve presentatie waarin de lezing van Huberman de meeste aandacht vraagt. Een presentatie die vragen opwerpt over de rol en mogelijkheden van een galerie in Nederland maar ook de rol en positie van de wat kleinere kunstinstelling.

De vragen die Apice geformuleerd heeft in de context van de verhuizing van white cube naar woonkamer zullen in de praktijk beantwoord moeten worden. In ieder geval heeft Apice de nodige reflectie en informatie van haar medespelers opgedaan en een stem gevonden die straks ongetwijfeld zijn weerslag zal hebben op de woonkamer van Apice.

VLUCHTBASIS - OM TE VLUCHTEN, NEER TE STORTEN EN WEER OP TE STIJGEN

Anne van Leeuwen over het project Vluchtbasis

Meteen na binnenkomst in Kunsthuis SYB sta je oog in oog met een monumentale muur met daarop in grote zwarte letters ‘Arrivals’ gedrukt. De strakke witte muur doet denken aan een museale ticketbalie, was het niet voor een dame achter een kleine receptie die je nadrukkelijk verzoekt om een ‘arrival form’ in te vullen. Zittend in een van de stoelen van de vriendelijk ‘doch streng overziene’ wachtruimte van Anouk van Reijen, word je schriftelijk uitgehoord over je naam en toebehoren, maar ook over functies, interesses en inspiratiebronnen. Pas nadat alles is ingevuld en ondertekend, overhandigt de receptioniste je je ticket (plattegrond van SYB in GATE A) en wordt het afzetkoord verwijderd. De medewerkster wenst je nog een goede reis en vanaf dat moment ben je officieel ingecheckt in Vluchtbasis.

De reis verdiept zich meteen enorm in schaal en tijd doordat je na de eerste gate terecht komt in een heropvoering van de maanlanding. Op een groot scherm trekken acht meiden gehuld in onder andere stukken plastic, laag sluipend door een grijs en dor landschap. In een semi-ritueel moment planten ze uiteindelijk een kleine Amerikaanse vlag in de onvruchtbaar ogende aarde. Dit werk van Liz Dautzenberg is opgenomen in het Craters of the Moon monument in Idaho waar in 1969 de Apollo astronauten ook daadwerkelijk oefenden voor toekomstige ruimtereizen. De zelf ingekraste regendruppels en tekeningen die de film afwisselen doen denken aan vroeg experimentele film en geven

het geheel zo een lichte Le voyage dans la lune ondertoon.

De ruimtelijke tocht door SYB is verder ingedeeld in GATE C t/m F. Onderweg naar GATE C passeer je een klein werk van Marjet Zwaans. Dit geïsoleerde Dimensions Variable bestaat uit een lege ballon met daarop een cm-lijn uitgetekend. De lijn is door de ballonvorm duidelijk vertekend en roept binnen Vluchtbasis vragen op over internationale maatvoering. Maar wat is precies de relatie van dit werk tot de andere gates en hoe verhoudt de hier getoonde dimensie zich tot de andere werken in Vluchtbasis? Een andersoortige verwarring ontstaat verderop in GATE C, waar in een rechte lijn tafeltjes zijn gerangschikt tegenover een koffie- en koekjespresentatie. Na de strak gecoreografeerde entree van Van Reijen oogt deze koffiehoeke wat verwarrend zelf ook als een installatie. Maar met voortschrijdend inzicht in haar functie, vervliegt de reis - na pas net onderweg te zijn - terug naar dat preparatoire kopje koffie in de taxfree zone.

Het pad rondom SYB’s oude binnenmuren leidt naar een letterlijk in het luchtledige geïnstalleerde wc-ruimte van Dautzenberg. Met doorzichtige stippellijnen en tekst wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen het publieke deel (buiten de wc-ruimte) en de private ruimte (binnen de gestippelde kaders). De grens tussen publiek en privé wordt nogmaals openlijk bevraagd in een zich herhalende tekst op het aanwezige wc-papier, tevens de titel van het werk: When private becomes public. Leunend tegen de muur van

SYB is deze fantoom wc weldegelijk gebonden aan een specifieke plek in SYB. Dautzenberg lijkt daarmee een heel andere weg in te slaan dan in haar eerdere ‘universele’ ruimtereis. Refereert deze wc ook aan het versmelten of schenden van privaat en publiek tijdens de reis? En gaat deze uitgestippelde ruimte nog een relatie aan met SYB’s wc boven? Ook hier roept de schijnbare onsamenhangende van de gearrangeerde werken allerlei vragen op over de status van deze reis (all in?).

Via GATE E kom je uiteindelijk in het werk van Laura Bolscher terecht. Bolscher koos de met oude muren omringde achterraimte als uitgangspunt voor haar residentiële reis. Zo is er een bobbelig gordijn getimmerd in een raamopening (de aankoopstickers zitten nog op de latten), een hoek gevuld met een hellend stuk vloer, een scherm van hout en tapijt aan de muur opgehangen, een rolluik in een verlaten deuropening geïnstalleerd en een venster schuin in een muuropening gehesen. In het midden van de ommuurde ruimte staat een groots ook uit hout opgetrokken object dat qua vorm ergens ophoudt tussen een springpaard en omgelegde dakgoot. De houten sculpturale ingrepen in de ruimte weerspiegelen Bolscher’s visie op SYB’s muren en haar algehele gevoeligheid voor ruimtelijke invulling. Lang hoeft je niet over het werk na te denken, aangezien Bolscher graag en aanwezig zelf uitleg geeft over het werk. Zo vertelt ze dat ze vertrekkend vanuit het idee van een vluchtbasis eerst overwoog dingen scheef neer te zetten en ze te laten opstijgen, maar na een aantal andere opties er toch op uit kwam om

de vervlogen ruimte van SYB terug te brengen en deze “nog iets ‘actie-ver’ vervlogen te maken.” Nadat ze de eerste ruimtelijke ingrepen had uitgevoerd - zoals het “LCD scherm” aan de muur - bleef het toch teveel langs de muren plakken, aldus Bolscher. Daarom besloot ze in het midden een zebrapad te installeren, want “een zebrapad is altijd de verbindende ruimte, het had ook een stoplicht kunnen zijn, maar een zebra is het geworden.” Absent Ages and the Zebra is zo een typisch Bolscher werk, ontstaan uit de opgetogen associatieve wervelwind die haar omringt. Of zoals Bolscher het op haar website samenvat: “My work suits every child from 6 till 96 years old. The work doesn’t answer, it is asking a question. The work plays a joke, you laughing. I think over a thought, insanity is puping up, the though is thought over and over and over again.

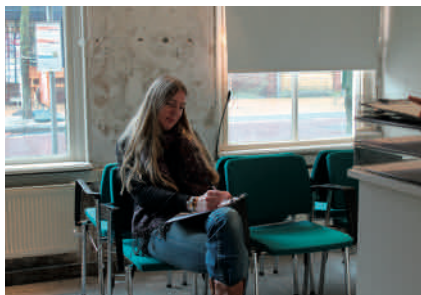
“Bolscher’s werk dreigt zo op het eerste gezicht te verzanden in een impulsieve stroom van persoonlijke associaties, maar het resultaat in SYB is verrassend genoeg overzichtelijk en huiselijk sculpturaal te noemen. De ruimtelijke ingrepen hebben iets ontwapenends in hun spontaniteit en directheid. Evengoed blijven er nog wel veel losse eindjes in de lucht hangen. Zo is Bolscher zelf nadrukkelijk aanwezig in en rond haar GATE, maar is haar rol naar het publiek toe ondoordacht, waardoor ze met haar sprekende aanwezigheid de kans mist het werk te versterken. Het is deze relatie tussen haar werk, haar persoonlijkheid en haar publiek die zich nog veel verder en gericht kan ontwikkelen.

“Uw attentie alstublieft, wij willen u mededelen dat (naam) geboren in (geboorteplaats), een opleiding heeft voltooid aan (opleiding), een fascinatie heeft voor (fascinatie) en sterk beïnvloed is door (naam) woont en werkt in (plaatsnaam) en bij deze tentoonstelling aanwezig is”.

Met een bijna sciencefiction aandoende helderheid galmt een autoritaire stem door de ruimte. Zodra de vrouw begint met praten vallen alle gesprek-

ken in SYB stil. Met intervallen van een aantal minuten worden alle aanwezige bezoekers omgeroepen en hun eerder afgenomen privé-gegevens publiek opgedrongen. In deze opvolging van Van Reijen’s The Biography of the Visitor wordt de bezoeker geconfronteerd met het dwangmatige van een systeem dat al het private publiek maakt in de naam van veiligheid. Tegelijkertijd brengt de vriendelijke, maar ook rigide omroepstem een reactie teweeg die weer boekdelen spreekt over onze huidige social media obsessie. GATES vertaalt onze veelal visuele preoccupatie met de ander naar een algemeen hoorbare vorm. De nieuwsgierigheid naar de biografie van de ander interrompeert alles.

Het vertrekpunt van deze residentie als reis - als een vluchtbasis waar je even kunt inchecken - heeft veel potentie. Het opent een ruimte voor het uitwisselen van ervaringen, perspectieven en ontmoetingen die meer dan vluchtig kunnen zijn. Zo had er gedurende Vluchtbasis een zeer productieve uitwisseling kunnen plaatsvinden tussen de prettig gestoorde chaos van Bolscher en de strak geregisseerde presentatie van Van Reijen. Bolscher’s werk - en vooral de publieke receptie van haar werk - is gebaat bij een dergelijke mate van regie. Een wat meer reflexieve focus lijkt ook al naar voren te komen in een klein houten tegeltje dat Bolscher - nog vol lijmranden - toegevoegde aan een gehavende en half betegelde muur in SYB. Voorzichtig onttrokken aan het strakke verband van de historische tegels, levert dit gebaar in als zijn eenvoud een krachtige annotatie op de bestaande ruimte op.

OVER ZINGEN OP DE FIETS EN PUBLIEKE WAANZIN

Brenda Tempelaar over het project De Wissel

In Amsterdam wonen veel mensen die zingen op de fiets. In Beets-terzwaag ook, met het verschil dat het gezang van een fietser in Beetsterzwaag teweeg wordt gebracht door een gelukkig gevoel van eenvoud, zingeving en regelmaat. Een zeldzame vorm van geluk die men kan vinden in het dag in dag uit afleggen van één en hetzelfde patroon. In Amsterdam daarentegen, zingen de mensen uit waanzin, beklemd door de muren van de Nederlandse samenleving waarin de dingen van de dag volgens plan verlopen. In Amsterdam hebben fietsers voorrang op overstekende voetgangers. Mocht dit even aan je aandacht zijn ontsnapt dan word je er al snel op gewezen, door het luidkeels zuchten en steunen van de overstekende voetganger bij wie jouw afwijkende gedrag in het verkeerde keelgat is geschoten. Als je na een dergelijke Amsterdamse confrontatie nog geneigd bent tot zingen dan toch enkel om jezelf te ontdoen van de regelgeving die we aan elkaar opleggen.

In Amsterdam ligt de waanzin op straat, in een man die tegen zich zelf praat, de zenuwtrekken van een jongeman die zich oncontroleerbaar aan de samenleving tonen maar waar niemand echt van opkijkt. Het heeft een eigen plek binnen het systeem van sociale bepalingen en gaat net zo makkelijk aan ons voorbij als goedbedoelde solidariteit bij het zebrapad. Beeldend kunstenaar Domenico Mangano (1976) verruilde deze (en andere) sociale misverstanden voor een residentie in Kunsthuis SYB. In een plaats van normen en waarden,

Beetsterzwaag, is de waanzin niet minder aanwezig, hooguit minder zichtbaar. En is het niet precies daar, in het overgangsgebied tussen het onzichtbare en het zichtbare, dat de kunstenaar een rol van betekenis kan spelen? Tegelijkertijd roept het vragen op over de esthetisering van waanzin en de manier waarop men doorgaans naar hartenlust waardeoordelen uitdeelt.

Ik trof in Mangano een zeldzame vorm van sensibiteit met betrekking tot het bewandelen van fragiele grensgebieden tussen moraliseren, esthetiseren en romantiseren. Zijn verblijf bij Kunsthuis SYB wijdde hij aan het bereiken van een insider-positie in De Wissel, een zorginstelling die er naar streeft om mensen met een verstandelijke beperking een eigen leven te laten leiden. Mangano werd onderdeel van het dagelijks leven in De Wissel, een micro-samenleving met eigen werkzaamheden, ritmes en vermaken. Tijdens dit proces was Mangano niet op zoek naar wat hij als kunstenaar kon vertellen maar wat deze samenleving hém kon vertellen. Zonder vooropgezet plan, zonder omlijnende verwachting begon hij de bewoners te portretteren op zijn camera. Al snel werd duidelijk dat hij niet wachtte op het perfecte, documentaire portret -de gevoelige plaat - maar op de onbetekenende momenten. Momenten waarop het ‘gewone’ zich aandiende. Een korte, voorlopige montage van deze beelden toonde Mangano aan het einde van zijn residentie samen met een selectie foto’s, tekeningen die hij van de bewoners van De Wissel kreeg, boeken die hem hebben geïnspireerd en een subtiële interventie van kleine twijgjes die hij

prikte in de gaatjes die andere kunstenaars ooit maakten om hun werk aan de muur te hangen. Tijdens onze ontmoeting vertelde Mangano mij met brede glimlach hoe deze installatie tijdens de presentatie van zijn werk werd verwoest door kinderen en bewoners van De Wissel die zijn werk kwamen bewonderen zonder conventioneel besef van kunst, laat staan hoe daar mee om te gaan.

Het ongedwongen karakter van zijn presentatie, samen met de manier waarop Mangano de mensen voor zijn camera heeft weten te krijgen zorgen kan spiegelen aan zijn interpretatie van het gewone, en daar het mijne van kan denken. Hij laat ironie toe in zijn presentatie, zonder zijn ontmoetingen te ridiculiseren. Als ik naar de video zit te kijken betrap ik mezelf op het krampachtig inhouden van mijn lach bij het zien van een vrouw die Jennifer Lopez nadoet van een videoclip op TV. Achter haar kijkt een vrouw toe, terwijl zij heen en weer wordt gewiegd door een beweegbaar bed. Na een tijdje merkt de dansende vrouw de camera op maar het besef dat zij wordt bekeken verandert niets aan haar performance. Het niet geposeerde karakter van deze scene is ontwapenend maar toch voel ik mij bezwaard om aan de buitenwereld te laten zien hoe grappig ik dit vind. Even later moet Mangano zelf lachen om Henk, die zijn nieuwe zonnebril laat zien en daar in onverstaanbaar Nederlands verslag van doet.

Achterin de presentatieruimte, aan de tuinkant, toont Mangano tekeningen van de bewoners die getuigen van een kinderlijke verbeeldingen: veel

van de tekeningen nemen de vorm aan van een pizza, te herleiden naar de Siciliaanse afkomst van Mangano. Hoewel deze tekeningen enigszins afleiden van Mangano's ware interesse tonen zij een gevoelige inkijk in de werking van ons verstand, waarop men eindeloze theorieën zou kunnen projecteren van filosofen als Freud of Foucault. Dat blijkt ook wel te kloppen, want 'De Geschiedenis van de Waanzin' van Michel Foucault is ook te zien op de tafel waarop Mangano zijn onderzoek presenteert. Maar ik vermoed dat Mangano deze verbanden nooit zal vastleggen in een kunstwerk. Daarentegen is hij vooral geïnteresseerd in het openen van verschillende zienswijzen en het vergroten van sociale acceptatie.

Dit project van Mangano krijgt ongetwijfeld nog een staartje. Hoewel hij verschillende aanzetten laat zien, en de videomontage veelbelovend is, lijkt geen van de gebruikte methodes geschikt om te vangen wat hem in de afgelopen weken, als goede bekende van De Wissel, is overkomen. Wat zijn presentatie laat zien is een zoektocht naar een vertaling van echte ontmoetingen in een passende representatie. Het bereiken van een positie als insider vraagt immers om een humane presentatie van het werk, in plaats van een representatie in een Amsterdamse galerie.

“IK GA OP REIS” ZEI HET ZEBRAPAD

Judith Spijksma over de parade op Koningsdag

In Beetsterzwaag begaf jong en oud zich op Koningsdag op straat om de optocht door het dorp te zien, een jaarlijks hoogtepunt. Het dorp werd overgenomen door mensen in kippenpakken, hippies en heksen, masterchefs en Klein Duimpje die aan het eind van de rit uit zijn te grote laars viel. Er was een immense kippenboerderij (Kiptopia) die een spoor van veren achterliet en een kerncentrale 'Fukuzwaag' met loeiende sirenes en mannen in witte pakken. Vrijwel het hele dorp was uitgelopen om alle pracht en praal in de hoofdstraat en kleine dorpsstraten van Beetsterzwaag te bewonderen. Na afloop zijn de resten van de optocht nog lang zichtbaar geweest door de vele kippenveren langs de weg.

Te midden van de uitgedoste bewoners met groots opgezette wagens van papier-maché of andere bouwmaterialen, bewoog het werk van Laura Bolscher zich langzaam en bescheiden voort. Bolscher maakte voor de optocht drie 'wagens': een zebrapad, een stoplicht en een rotonde met in het midden het Vrijheidsbeeld. Haar objecten zijn een letterlijke reactie op de plek waar het werk te zien was; de straten van Beetsterzwaag.

Ieder jaar vraagt Kunsthuis SYB een kunstenaar mee te doen aan de optocht ter gelegenheid van Koningsdag, voorheen Koninginnedag. Daar aan vooraf gaat vaak een residentieperiode waarin de kunstenaar tijd heeft zijn of haar werk voor een presentatie en optocht te ontwikkelen. Eerder was het project van Kamila Szejnoch waarbij zij een snoephuisje mee lieten rijden in de optocht, een verwijzing naar de geschiedenis van Kunsthuis SYB, het voormalige snoep-

winkeltje in het dorp.

Laura Bolscher is dit jaar gevraagd drie weken in Kunsthuis SYB te werken aan een presentatie en een bijdrage aan de optocht. Bolscher studeerde in 2013 af aan Academie Minerva. Daar liet zij een installatie zien De doelloze discussie, gemaakt van bekende voorwerpen; een stopcontact, een radiator, leidingen en nog meer stopcontacten. Op het eerste gezicht een minimalistische ogende installatie maar bij nadere beschouwing met een sterk anekdotisch karakter. Typerend voor het werk van Bolscher is de omgang met ruimtes, fysiek en formeel maar ook met haar betekenis en functie van objecten en onderdelen in die ruimtes. In verschillende installaties maakte zij herhalingen op de ruimte, paste iets aan en voegde kopieën van bestaande elementen toe.

Eerder deed zij mee aan de 24-uurs residentie in Kunsthuis SYB, inmid-dels voor haar geen onbekende plek meer. Het zijn werkperiodes die voor een jonge kunstenaar als Bolscher belangrijk kunnen zijn in de verdere ontwikkeling van het eigen werk. Vanuit die positie heeft Bolscher willen onderzoeken hoe haar werk binnen verschillende podia functioneert, tussen het werk van andere kunstenaars en midden in een optocht. Hoe kan een installatie die gemaakt is voor een ruimte een plek en vorm krijgen tussen praalwagens gemaakt ter gelegenheid van deze feestdag? Hoe kan kunst functioneren binnen de context van een optocht? Haar uitgangspunt is duidelijk: “Voor Koningsdag zullen de objecten uit mijn installaties vleugels krijgen. Ze zullen opstijgen en zich in het publieke domein begeven. Ze zullen zich voort gaan bewegen, verplaatsen met trots,

pracht en praal.”

De optocht is voor Bolscher het podium waarop haar kunstwerken tot leven moeten komen. Waar zij inmid-dels haar werk binnen verschillende contexten gemaakt en getoond heeft (groepstentoonstellingen, korte residentieperiodes in onder andere nachtclub De Gym in Groningen, festivals en ook Kunsthuis SYB) is deze optocht wel het meest uitgesproken en ongewone podium voor haar werk tot nu toe. Bovendien is het een context die zeer bepalend is voor het werk, het is vluchtig en tussen wagens die ieder voor zich om de aandacht schreeuwen valt een onderdeel snel weg. Het publiek verwacht rijdende verhalen, grote objecten en verklede mensen. Hoe groter en kleurrijker, hoe beter. Binnen die verwachting past het werk van Bolscher maar ten dele.

Samen met twee anderen duwde zij ieder een praalwagen voort. Voorop 'liep' een zebrapad, een open hok ter grootte van een pashokje met daarin een jonge vrouw gekleed in een zebralegging en T-shirt en bijpassende schoenen. Het zebrapad werd gevolgd door een stoplicht, een dicht hok eveneens ter grootte van een pashokje. Als laatste Bolscher zelf die een rotonde voortduwde, zichzelf in het midden verkleed als Vrijheidsbeeld. Het Vrijheidsbeeld is willekeurig gekozen, Bolscher wilde het gangbare beeld van rotonde met in het midden een beeld weergeven. Het Vrijheidsbeeld, zo dacht zij, zou het meest als zodanig herkenbaar zijn. De drie 'wagens' zijn opvallend voorzien van een trekhaak hoewel die geen enkel doel diende.

De rotonde, het stoplicht en het zebrapad worden personages in het werk van Bolscher. Ze komen tot leven en

bewegen zich voort over de weg waar ze onderdeel van zijn. In het werk van Bolscher is een stopcontact in staat tot een discussie en laat een zebra-pad niet langer over zich heen lopen. Bolscher geeft de objecten een stem, laat ze met elkaar in discussie gaan en weet soms geslaagd, soms minder geslaagd het anekdotische met het formele te combineren.

Het is een interessant uitgangspunt, het tot leven wekken van dode, ziel-loze objecten en concepten en vervolgens het aankaarten van onze relatie met die objecten. Toch is Bolscher er niet helemaal in geslaagd dit ook zo over te brengen en dat zit hem onder andere in de uitwerking. De rotonde is als zodanig herkenbaar maar het Vrijheidsbeeld is te veel Vrijheidsbeeld om het algemene bekende beeld van rotonde en kunstwerk op te roepen. De betekenis van dit onderdeel spreekt niet voor zich. Het rijdende pashokje dat dienst zou moeten doen als zebra-pad blijft teveel pashokje om echt te werken binnen het vluchtige geheel van de optocht. Hetzelfde geldt voor het stoplicht, dat nauwelijks zichtbaar is tussen rotonde en zebra-pad. Tussen de bombastische en verhalende wagens van de andere deelnemers valt het verhaaltje van Bolscher enigszins weg. De keuze voor de onderwerpen van de wagens roepen meer vragen op dan dat ze meespelen tussen de andere fictieve personages als Sneeuwwitje en Klein Duimpje.

Na de optocht zijn de wagens van Bolscher naar een school gebracht waar ze dienst doen als speeltoestellen. Waarschijnlijk zijn ze goed op hun plek in de beleavingswereld van kinderen waarin bomen kunnen praten en dingen menselijke eigenschappen kunnen hebben. Werk van Bolscher heeft iets kinderlijks, een eigen logica die zich onttrekt van het rationele denken. Haar bijdrage aan de praalwagen deed denken aan 'doktertje spelen' oftewel 'weggetje spelen', zonder het werk af te willen doen als kinderachtig. Bolscher zou haar eigen rol en ook de impact en de manier waarop haar kunstwerken communiceren verder uit kunnen diepen.

Maar in de kern is die benadering, het spelen en het spel met de realiteit en haar objecten, een mooi uitgangspunt.

IN SEARCH OF A MORAL RITUAL

Judith Spijksma over het project In Search of a Moral Ritual

De belangstelling voor het mystieke en spirituele is de laatste jaren enorm toegenomen. Recent sprak de Dalai Lama nog een uitverkocht Ahoy toe. Die toegenomen belangstelling voor zingeving en begeestering is ook in de kunst te herkennen. Is het een tegenwicht tegen een doorgeschoten materialisme in de samenleving? Jasper Griepink (1988) en Eamonn Harnett (1989) houden zich allebei bezig met rituelen. Beide kunstenaars geven in de manier waarop ze met de wereld, de ander en hun kunst omgaan blijk van een (spirituele) gevoeligheid, voorbij het rationele. "Schijnbaar vastomlijnde concepten als ego, mythe, cultuur en gender proberen zij te ontstijgen", een van de redenen waarom ze samen zijn uitgenodigd voor een werkperiode in Kunsthuis SYB. Het is een op het eerste gezicht logische combinatie. Beter bekeken blijken er toch een heleboel verschillen, zo niet tegenstellingen in persoonlijkheid en werk van beide kunstenaars te zitten.

PRIEELVOGEL

Griepink is kunstenaar en healer. Met zijn performances maakt hij zijn deelnemers bewust van hun lichaam en de begrenzing ervan. Een film van een eerdere performance in de ruimte van Kunsthuis SYB laat zien hoe dit in zijn werk gaat. Het ritueel van Griepink is behalve therapeutisch erg mooi om naar te kijken. De personen worden ingesmeerd met rode klei en omgeven met kleurrijke bloemen en doeken. Het publiek krijgt een esthetische ervaring voorgeschoteld terwijl de deelnemers met gesloten ogen het heilzame ritueel ondergaan. Het ritueel doet ergens denken aan

het nestgedrag van de preeelvogel waarvan Griepink een filmpje op zijn website geplaatst heeft. Het mannetje bouwt ter compensatie van zijn eigen saaie bruine uiterlijk, een prachtig nest van alle kleurrijke spullen die maar voor handen zijn. Met besjes, bloemen en planten maakt hij een indrukwekkend bouwwerk voor de vrouwtjes.

Daarin schuilt meteen het grote verschil tussen beide kunstenaars. Waar Griepink zijn werk opsiert met kleurrijke bloemen en materialen, is het werk van Harnett ingetogen. Zijn ritueel waarmee hij afstudeerde aan de Rietveld Academie, bestond uit fragmenten van bestaande rituelen. Met verschillende kleuren zand maakte hij een tekening op de grond, een uiterst precieze handeling. De toeschouwers werden langzaam opgenomen in de verstilde concentratie waarmee Harnett zijn tekening maakte. Hierin stond de handeling centraal en het effect daarvan op de toeschouwer en vice versa. Dit ritueel draaide om de verhouding tussen kunstenaar en publiek en het effect van de wisselwerking tussen beide op de rituele handeling. De registratie van de performance laat zien hoe geconcentreerd en verstild deze performance geweest is. De luidende kerkklokken op de achtergrond dragen daar alleen maar aan bij. Ze verstoren de stilte maar versterken tegelijkertijd het sacrale van de handeling.

ZWEETHUT EN NATUURFILM

Een aantal teksten aan de muur in Kunsthuis SYB beschrijven verschillende opvattingen en gebruik van tabak. Ze zijn door Griepink opgehangen als onderdeel van zijn presentatie. Het zijn fragmenten uit een boek van Dale Pendell, een hedendaagse alchimist die op poëtische wijze een

mengeling van botanie, scheikunde, spiritualiteit, psychologie en geschiedenis in zijn teksten verweeft. Dit, maar ook de rituelen en teksten van Griepink zelf, getuigen van een holistisch wereldbeeld, het idee dat alles in het leven met elkaar vervlochten is. Volgens hem is er een verband tussen ons denken en gevoel, onze innerlijke wereld en de externe buitenwereld, tussen geschiedenis en heden. Zo blijkt ook uit het ritueel dat uitgevoerd wordt in Kunsthuis SYB waarin de tabaksplant een centrale rol speelt.

Op uitnodiging van Griepink nemen we plaats in het geraamte van een zweethut. We zitten op een kleedje. In het midden staat een schaal, iets daarbuiten een grote kom met water. Er ligt een pakje shag en er brandt een sandelhoutje. Het begint. Griepink geeft het sandelhout aan zijn naaste buurman. "Het is bedoeld om je te beschermen tijdens het ritueel, geef maar door." Griepink vertelt over een recent voorval, zijn vader stuurde hem een filmpje waarin hij vertelt hoe zwaar het is te stoppen met roken. Het ritueel is dan ook bedoeld om dit leed te verzachten. Om dat te kunnen doen houden we allemaal, om de beurt een citroen vast terwijl we denken aan alle goede dingen in ons leven waar we dankbaar voor zijn. Diezelfde citroen drukt Griepink uit over zware Van Nelle shag. Daarmee komt het ritueel tot een einde. We wassen onze handen in zout water en mogen uit de zweethut stappen. Thee en een rijstwafel met honing en kruiden uit de buurt staan klaar.

Werk van Harnett is achterin Kunsthuis SYB te vinden of althans een aanzet ertoe. Harnett vertelde in eerste instantie een klei oven te willen bouwen. Hij is daarmee begon-

nen maar het hele project bevindt zich nog in de experimentele fase. In Kunsthuis SYB staat de oven en wat kleine proefjes en vormen. Ook ligt er een verzameling stenen en slakkenhuisjes, echte en nagemaakt in klei van Friese bodem. De kleigrond in Friesland was de aanleiding voor het bouwen van een oven.

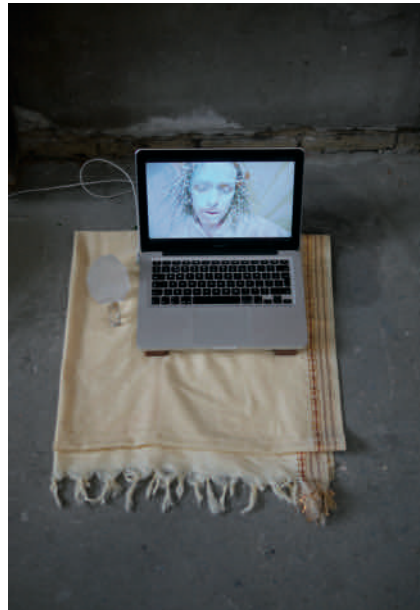
Een nieuwe film van Harnett is te zien in de dorpskerk, gemaakt tijdens een van zijn fietstochten door Friesland. Het is een natuurfilm, detailopnames van slakken, kikkers, muggen en vliegen. Prachtig groen en warm zonlicht omgeven de dieren die zijn gefilmd. De film heeft weinig van doen met religie of spiritualiteit. Het lijkt meer voort te komen uit een verlangen naar een harmonieuze verhouding met de natuur, naar rust en verstillings. De uitbundige pracht en praal in sommige werken van Griepink staat werkelijk haaks op de ingetogen rust die het werk van Harnett uitstraalt.

Zijn bewuste keuze voor de locatie is duidelijk: een religieuze ervaring kan hetzelfde voelen als vertoeven in de natuur op een zonnige middag in mei. Een enigszins letterlijke parallel en ook wat simplistisch. Maar duidelijk is dat Harnett zoekt voorbij het kader van het ritueel en het religieuze en uitdrukking geeft aan een harmonieuze relatie tussen menselijke beschaving en natuur.

VERSCHILLENDE RITUELEN

Beide kunstenaars blijken heel verschillend om te gaan met het ritueel. Voor Harnett was het een vorm die in een eerdere performance goed paste maar hier niet terugkomt. Het ritueel stond gelijk aan het maakproces waar de toeschouwer onderdeel van werd. Uit zijn film en keuze voor locatie blijkt wel een interesse in een religieuze of semi-religieuze ervaringen. Harnett lijkt meer een uitvlucht te willen bieden uit de snelheid van het alledaagse en een balans te zoeken tussen menselijke beschaving en natuur. Voor Griepink is het ritueel zijn methode en zijn materiaal als healer en als kunstenaar. In zijn werk onderzoekt hij de potentie van niet westerse gebruiken en de waarde ervan voor onze fysieke en mentale

toestand. Hoe verschillend in opvatting en uitstraling ze ook zijn, beide werken bieden een tegenwicht tegen het materialisme in onze samenleving, de hang naar beter, sneller en meer en dat is niet overbodig.

FRIEZEN OPMETEN ALS KUNST

Marian Cousijn over het project Three Man High

Three Man High is de uitkomst van de zomerresidentie van Søren Thilo Funder en Tina Helen bij Kunsthuis SYB. Het is een project dat niet alleen visueel heel sterk is maar waarin ook op een intelligente en kritische manier de rol van de artist in residence en de verhouding tussen kunst en wetenschap onderzocht worden.

Stel, je bent een buitenlandse kunstenaar en je wordt uitgenodigd voor een werkperiode in Friesland, een gebied waar je praktisch niets over weet. Waar begin je dan? Juist, je tikt 'Friesland' in op Google en belandt op de Wikipedia-pagina. Dat is precies wat de Deense kunstenaars Søren Thilo Funder en Tina Helen deden. Behalve informatie over geschiedenis, ligging en politiek vonden ze één curieus hoofdstukje op de pagina, dat zich bijna té goed leende als aanleiding voor een kunstwerk.

ANTHROPOMETRY

Since the late Middle Ages, Friesland has been renowned for the exceptional height of its inhabitants, who were deemed among the tallest groups of Indo-Europeans. Even early Renaissance poet Dante Alighieri refers to the height of Frisians in his Divine Comedy when, in the canticle about Hell, he talks about the magnitude of an infernal demon by stating that "not even three tall Frieslanders, were they set one upon the other, would have matched his height".[13]

17 JUNI

Ik spreek Funder en Helen aan het begin van hun werkperiode. Voor de komende maand hebben ze een

duidelijk plan: ze willen het citaat uit Dante visualiseren, een verticaal portret maken van drie opeengestapelde Friezen. Hoe precies is nog de vraag. Het duo is volop bezig met het ontwikkelen van een strategie, waarbij de lokale turnvereniging, instructies voor menselijke piramides en Fierljeppen mogelijk een rol spelen. Maar ze houden ook rekening met een uitkomst waarbij de drie Friezen gewoon op elkaar liggen: de kunstenaars zijn ten slotte geheel afhankelijk van de goodwill en de fysieke mogelijkheden van mensen die bereid zijn hun lichaam uit te lenen voor het maken van een kunstwerk.

Naarmate het gesprek vordert wordt het steeds duidelijker hoe scherpzinnig, kritisch, en on point het plan voor Three Man High is. Achter wat in eerste instantie een eenvoudige aanleiding voor een kunstproject lijkt, blijkt een goed doordachte visie te zitten.

Ten eerste reflecteren de kunstenaars met het project op hun eigen positie: als artist in residence wordt je gedropt in een gemeenschap waar je niets over weet, en er wordt van je verwacht dat je iets nuttigs bijdraagt aan de plaatselijke cultuur. Maar kunstenaars zijn geen antropologen, en vier weken is veel te kort om zinnig onderzoek te doen. Gelukkig kan je wel onzinnig onderzoek doen: zo maar mensen opmeten, bijvoorbeeld. Lengte registreren is een eenvoudige maar doeltreffende vorm van wetenschappelijk onderzoek. Maar een maatschappij bestuderen door simpelweg een aantal mensen op te meten is haast beledigend in het gebrek aan diepgang en interesse. Bovendien is antropometrie een wetenschap met

een vrij dubieus verleden, aangezien het in de negentiende eeuw leidde tot de aanname dat intelligentie of aanleg tot criminaliteit aan de afmetingen van een schedel af waren te lezen.

Ook uit de keuze voor Wikipedia als startpunt blijkt het kritische standpunt van de kunstenaars. Het gevonden stukje tekst bevat exact de juiste ingrediënten voor een kunstwerk, aldus Funder: het is poëtisch, bevat een fysiek feit, is precies arbitrair genoeg en als bonus zit er een mooie literaire verwijzing in. Het is bijna té uitnodigend om te gebruiken. De kunstenaars zijn zich daar volkomen van bewust, wat het project een zekere mate van zelfspot verleent.

Ook is er scherp nagedacht over de verhouding tussen kunst en wetenschap. De kunstenaars merkten hoezeer kunstopleidingen de afgelopen jaren zijn veranderd; complete academisch correcte scripties over Foucault zijn geen uitzondering meer. Maar kan je dat niet beter aan filosofiestudenten overlaten? Wat voor specifieke kennis kan je als kunstenaar genereren? Tegenwoordig wordt er van alles verwacht van kunstenaars: dat ze gedegen wetenschappelijk onderzoek doen, dat ze concreet bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke problemen, dat ze een mening hebben over klimaatverandering en immigratie. Maar is dat wel de rol van kunstenaars?

Vandaar dat Funder en Helen er openlijk voor uitkomen dat Wikipedia de inspiratiebron is: voor wetenschappers not done, maar als kunstenaar ben je daar vrij in. En vandaar dat ze zo geïnteresseerd zijn in het idee van

opmeten. Het is een handeling met de schijn van wetenschappelijke precisie, maar eigenlijk slaat het nergens op: de kunstenaars zijn geenszins van plan om een doelgericht representatief bevolkingsonderzoek uit te voeren. Puur wetenschappelijk gezien zal het onderzoek waardeloos zijn. Vanuit een kritisch artistiek oogpunt kan het willekeurig opmeten van voorbijgangers echter wel degelijk betekenisvol zijn.

De plannen voor de residency zijn intrigerend en maken benieuwd naar het eindresultaat. Zal het ze lukken om drie nuchtere Friezen zo gek te krijgen?

12 JULI

Een maand later ben ik terug in Beetsterzwaag voor de presentatie van Three Man High. De angst dat het project zou mislukken en eindigen in een knullig stapeltje op elkaar liggende personen bleek ongegrond. Het portret staat als een huis.

De tentoonstellingsruimte is leeg, op een verticaal geplaatst videoscherm na. Er wordt een zwart-wit beeld op geprojecteerd. In een idyllisch Fries landschap staan drie grote kerels solide op elkaars schouders. De bovenste heeft zijn armen wijd uitgespreid, waardoor het beeld doet denken aan een indrukwekkende totempaal. De mannen dragen degelijke werkschoenen en afritsbroeken, hun blik is geconcentreerd maar niet verbeterd. Ze staan er eenvoudigweg alsof het iets heel vanzelfsprekends is, deze bizarre daad.

De Friezentoren wankelt niet. Alleen aan de wind die zachtjes met de kleren speelt, rimpels blaast in de sloot op de achtergrond en het riet laat wuiven, is te zien dat het een video is en geen foto. Als je goed kijkt zie je dat de mannen hun evenwicht behouden doordat ze tegen een paal staan. Zonder die paal zou het beeld bijna saai van volmaaktheid zijn geweest.

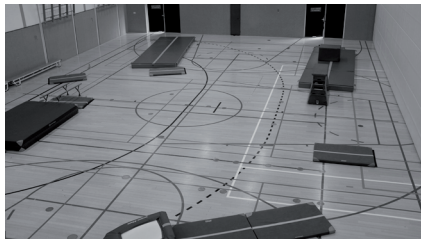
Ik ben onder de indruk van wat de kunstenaars in vier weken neer hebben weten te zetten: het kunstwerk is bijzonder goed gelukt. Terwijl ik Funder vraag of het werk niet té goed gelukt is, besef ik me hoe raar die vraag eigenlijk is. Kunst hoeft niet

altijd vreselijk te schuren en te wringen. We zijn tolerant voor artistieke mislukkingen, omdat die heel interessant kunnen zijn. Maar soms kan een project gewoon volgens plan worden uitgevoerd.

Het slagen van Three Man High is het resultaat van de onderlinge dynamiek tussen Funder en Helen als gelegenheidsduo. Helens werk is normaal gesproken meer gericht op het proces en het samenwerken met de gemeenschap, bijvoorbeeld door middel van workshops. Voor Funder is het belangrijker om een afgerond eindresultaat te presenteren. In dit project zijn hun krachten verenigd. Dat de lange mannen het leuk vonden om mee te werken en dat dankzij de dorpelingen een perfecte locatie werd gevonden is een kwestie van geluk, maar wel het soort geluk dat een goede kunstenaar af kan dwingen.

Het project omvat behalve de video ook een mooi uitgegeven publicatie, bestaande uit drie boekjes die samen een visueel onderzoeksverslag vormen. In deel 1 zijn beelden van menselijke torens (denk aan foto's van cheerleader-piramides) gecombineerd met antropometrische schema's. Deel 2 bevat foto's van de totaal niet representatieve onderzoeksgroep van 38 opgemeten Friezen (gemiddelde lengte: 186 cm. 'We kozen natuurlijk vooral extra lange mensen uit', aldus Helen). In het derde boekje is een verzameling fascinerende en curieuze historische beelden bijeengebracht van mensen die aan wetenschappelijke experimenten met meetinstrumenten worden onderworpen.

Three Man High is een bijzonder project. Het eindresultaat is prachtig: de video is poëtisch en visueel heel sterk. Het werk kan op zichzelf staan, maar de publicatie voegt een interessant inkijkje in het artistieke proces toe. Er wordt op een intelligente en open manier kritiek geleverd op de positie van kunstenaars in onze tijd. Steeds vaker worden ze als instrument ingezet, wordt er van ze verwacht dat ze aantoonbaar nuttig werk doen. Maar kunst en wetenschap zijn twee heel verschillende zaken, en het is maar goed dat kunst soms nutteloos en een beetje raar mag zijn.

IT FERHAAL FAN DE BISTETÚN / BEESTENBOEL IN BEETSTERZWAAG

Josine Zuidema over het Kunstweekend Beetsterzwaag

In Friesland woont een volk met tradities. En volgens de traditie is Beetsterzwaag een dorp van stand. Deftige huizen en tuinen aan de Hoofdstraat zijn stille getuigen van een geschiedenis waarin bewoners met blauw bloed het straatbeeld bepaalden. Tegenwoordig zijn er in de dorpskern meerdere expositieruimtes te vinden; de gemeente Opsterland maakt het kunstenaars en kunsthandelaars makkelijk om monumentale gebouwen te betrekken op voorwaarde dat het erfgoed een culturele bestemming krijgt en toegankelijk is voor publiek.

Het is zomer en volgens goed gebruik vieren de inwoners van Beetsterzwaag dit seizoen met een festival gewijd aan de kunst: 'Kunstweekend Beetsterzaag'. Voor het eerst is het evenement, dat dit jaar voor de zesde keer word georganiseerd, verlengd van een dag naar een weekend. En ook dit jaar is Kunsthuis SYB betrokken bij de werkgroep kunstweekend bestaande uit inwoners van Beets-terzwaag. De werkgroep hoopt dit jaar te verwonderen, zo lees ik in het programmaboekje. Gele vlaggen markeren 29 locaties met vooral véél - beeldende kunst, theater, muziek en poëzie - in de Friese traditie. Zelfs de plaatselijke verzekeraar maakt dit weekend zijn debuut als tentoonstellingscurator.

Het is druk. De auto's staan rijen dik in de voortuin van Landgoed Lauswold, waar het NNO (Noord Nederlands Orkest) een zondagmiddagconcert geeft. Het publiek schuifelt door de sjieke Hoofdstraat van expositie naar concert langs straatartiest en sapbar. De acteurs uit Edward Albee's theaterklassieker 'The Zoo Story' - in het Fries 'It ferhaal

fan de Bistetún' - hebben de lachers op de hand, buiten klinkt het geluid van een drumband. Ik loop langs een (fluoriserend-) Flower (girl-) Power Koor, van achter een beukenhaag klinkt een jazz band. Ik zie een schimmenspel en een verhalenverteller. Een voordracht van Friese gedichten en een wandkleed met een poëtische tekst. Landschapsfoto's, interieurfoto's, portretfoto's, foto's van een Friese lekkernij en een abstracte afbeelding van de horizon, een horizontale lijn op ooghoogte, een hyperrealistisch schilderij en een sopraan in pinguïnas: het is een beestenboel in Beesterzwaag.

In salonopstelling exposeert Fred Wagemans het werk van kunstenaars uit Friesland en Groningen met verschillende disciplines: NOK 6 / Noord Oost Kunst - expositie nummer - Zes. Naast jongelui zoals Thijs Jansen, Tryntsje Nouta en keramiek van 'Unit 30' presenteert de organisator in het voormalig gemeentehuis ook oude liefdes zoals Marringje de Maar en Jans Muskee. Fred Wagemans is een trouwe minnaar. Ook Eja Siepman van den Berg is een oude geliefde en - samen met Rutger Hauer - waarschijnlijk de bekendste kunstenaar uit het dorp. Vooral de houding van het menselijk lichaam lijkt deze beeldhouwster te prikkelen. Ik sta tussen glanzende, blote soepele lijven, mannen en vrouwen in marmer en brons, als Siepman van den Berg mij een oranje schaalmodel van één van haar beelden toestopt. Het meisje in mijn hand is gemaakt van op elkaar gesmolten laagjes plastic, het reliëf snijdt in mijn vingers. Op een demonstratie aan de andere kant van het dorp print een 3D-printer een vertaalslag van haar beelden in de nationale kleur.

Van Wagemans loop ik terug over de

Hoofdstraat naar de woning waarin Kunsthuis SYB huishoudt. Voormalig resident Tom Kok presenteert zijn film 'Pumping intuition'; een gesprek tussen de kunstenaar en een boer die filosoferen over de vragen: 'Wat is kennis, wat is denken?'. Een vraagstuk naar aanleiding van verdwenen vee. Het Deense kunstenaarsduo Søren Thilo en Tina Helen geeft een inleiding waarin ze vooruitlopen op het komende project; deze zomer gaat het duo op zoek naar de drie langste inwoners van het dorp voor de installatie 'Three man high'.

In de voorkamer van het kunsthuis draait een film van Domenico Mangano. De kunstenaar verbleef eerder dit jaar in SYB. In de film portretteert Mangano mensen met een verstandelijke beperking, mensen met een meervoudige beperking of een combinatie daarvan. Het zijn de bewoners van 'de Wissel', mensen die leven in een samenleving met eigen wetten en regels verscholen achter het groen van Beetsterzwaag. Mangano heeft een grote fascinatie voor dergelijke gemeenschappen aan de rand van de samenleving. Tijdens zijn verblijf in het dorp heeft de Italiaan het vertrouwen van de bewoners van 'de Wissel' gewonnen, waardoor hij hen vrijuit kon filmen. Dat de kunstenaar naast zijn moedertaal en Engels slechts gebrekkig Nederlands spreekt, deed er niet toe, deze samenleving spreekt een internationale taal die Mangano beheerst. De film is voor het eerst helemaal te zien, na afloop van de residentie was er slechts een voorlopige montage. Ik bekijk de film samen met inwoners van Beetsterzwaag en luister hoe ze alledaagse verhalen en anekdotes uitwisselen over de mensen in de film. Deze dorpelingen kennen elkaar goed. Voor de inwoners zijn de hoofdrolspelers uit

de film van Mangano geen psychia- trisch patiënten, maar buurtbewoners als ieder van hen. Dit beeld van deze mensen die soms teruggetrokken leven in hun eigen belevingswereld staat in een groot contrast tot de extroverte, vrolijke beestenboel van het weekend van de kunst in Beets- terzwaag.

HET KOMEN EN GAAN VAN EEN AFGEZET BOOMBLAD

Anne van Leeuwen over het project DJIP IN YT OERWALD – DIEP IN DE JUNGLE

**Iedere plant heeft een eigen ge-
luid. Een scheurend blad knispert
tussen je vingers: het zachte
gekraak van de nerven, afgewis-
seld met het openspringen van
het vlezige cellulose, geeft een
karakteristiek, bijna aangenaam
geluid. Het mutileren van planten
is voor ons een gegeven. Het is
onderdeel van een constructie-
proces door vernietiging dat aan
de basis ligt van onze bescha-
ving. Alleen al zomers beweegt
het continue door de lucht in het
geluid van vele grasmaaiers. Maar
ook scheuren treden soms uit hun
comfortzone. Zo begon de residen-
tie van Sara Bjarland en Alexan-
dra Duvekot met een ware am-
putatie. Tijdens een bezichtiging
van de Tropische Kas in Beetster-
zwaag scheurde een vrijwilliger
een groot blad van een bananen-
boom en schonk dit aan Bjarland
en Duvekot. Dit slachtoffer werd
al snel resident en daarmee begon
in SYB een periode van onvoor-
zien terminaal samenwonen.**

Maar heeft een plant naast een
eigen geluid ook een stem? Duvekot
onderzocht dit eerder in The Plant
Orchestra: een geluidsinstallatie waar
zij middels een performance een
aantal planten toezingt. De trillingen
die zij met de planten uitwisselden
vertaalde Duvekot vervolgens naar
geluiden die een aftastend gesprek
tussen mens en plant suggereren. In
SYB vertelt Duvekot dat haar wezen-
lijke interesse in planten gewekt
werd met een droom over zingend
gras. Sindsdien tast zij de grens van
identificatie met deze zwijgzame
medebewoners af. Haar onderzoek
loopt daarmee parallel aan recent

wetenschappelijk onderzoek naar de
communicatieve vaardigheden van
planten. Zo schrijft Daniel Chamovitz
in zijn What a Plant Knows over het
“zicht, geluid, gevoel, gehoor, geheu-
gen en zelfs bewustzijn” van planten.
Planten blijken weldegelijk continue
te communiceren: ze reageren op
aanraking, ze zenden via lucht en
grond allerlei complexe biochemische
signalen uit, ze heroriënteren zich
middels licht en zwaartekracht en
kunnen zelfs voor langere tijd infor-
matie ‘opslaan’ en doorgeven. Duvekot
is in haar onderzoek vooral geïnte-
resseerd in de bezieling van planten.
Deze is grotendeels ingegeven door
onze eigen emoties en projecties en
daarmee vooral een menselijk begrip
van wezen. Planten hebben altijd al
een belangrijke rol gespeeld in allerlei
volkswijsheden en medicinale tradi-
ties en ook vandaag de dag kennen
wij ze nog magische krachten toe.
Evengoed staan we in ons dagelijks
leven toch vooral ver van de plant af.
Duvekot grijpt de residentie in SYB
aan om een podium te creëren voor
een ware ontmoeting met de plant;
een wezen waar wij volgens haar
alleen echt in aanraking mee kunnen
komen als we ons eigen bewustzijn
genoeg verruimen.

Bjarland's interesse in planten is
duidelijk meer naar buiten gericht.
Haar werk positioneert zich in het
schemergebied tussen het natuurlij-
ke en het artificiële: een domein dat
zij vaak aftast op de rand van leven
en dood. Zo maakte zij eerder foto's
van afgedankte kamerplanten en
vervormde zij plastic plantdecoraties
tot wezenlijke nieuwe vormen. In
SYB vervolgt zij haar zoektocht naar
dat wat organisch is, maar in het

decoratieve ook kunstmatig blijkt
en naar dat wat artificieel is, maar
niettemin levend oogt. Zo verzamelde
zij gedurende de residentie zowel
dood plantmateriaal als afgedankte
dweilen. Deze objecten ensceeneerde
ze in SYB met een bijna animistische
sensitiviteit. Bjarland's werk bevraagt
op essentiële wijze de grens tussen
culturele objecten en natuurlijke or-
ganismen. Haar esthetische portret-
ten graven zo aan de theoretische
fundamenten van ons natuurbegrip.
Wij definiëren natuur meestal nogal
gemakzuchtig in oppositie tot cultuur:
als “alles wat niet menselijk of door
de mens gemaakt is.” Bjarland geeft
in SYB een andere natuurdefinitie: als
datgene wat wij niet kunnen contro-
leren of begrenzen. Natuur is daarmee
een systeem dat zichzelf vormt, een
onafhankelijke kracht, maar wel een
waarvan wij in grote mate afhankelijk
zijn. In onze maakbare samenleving
willen wij deze afhankelijkheid van de
natuur eigenlijk niet meer erkennen.
Daarmee verliezen we uit het oog dat
wij weldegelijk deel uitmaken van
de natuur. Een confrontatie met het
natuurlijke stellen we in onze cultuur
het liefste zo lang mogelijk uit: tot we
er een keer in absolute zin mee ge-
confronteerd worden, in een moment
tussen leven en dood.

Duvekot en Bjarland hebben zo hun
eigen redenen om wezenlijke ontmoe-
tingen met de natuur niet langer
uit te stellen. In SYB organiseerden
zij daarom voor buurtbewoners en
andere geïnteresseerden een dwaal-
tocht door het omliggende woud
onder leiding van ecoloog Frank van
den Haak. Al tijdens de eerste meters
van de wandeling bleek dat het
onderscheid tussen het natuurlijke

en het culturele vrijwel onhoudbaar was. Van den Haak omschreef het nabij liggende park als natuur met een “culturele vernis” en het wildere woud van Beetsterzwaag toonde ons, hier in Duvekot ‘s woorden, toch vooral dat “natuur in Nederland wel is ingeplant, maar uiteindelijk gewoon een bos wordt.” De groep bewonderde niet alleen veel natuurverschijnselen, maar verzamelde ook al snel veel eetbare organismen. Voor van den Haak heeft een goed begrip van natuur baat bij enige culturele vernietiging: “wanneer je het mensen verbiedt paddenstoelen te plukken zullen zij een bepaalde band met de natuur verliezen.” Tijdens de boswandeling bleek een ontmoeting met natuur toch vooral praktisch animistisch te worden nagejaagd in een continue proeven. De wandeling eindigde dan ook met een natuurmaaltijd, waarbij de paddenstoelen het meest veelzeggende natuurinzicht gaven in een vereenzelviging met ons lichaam.

Niet voor niets kwam zo het majestueuze stervende bananen-boomblad, als mediator tussen leven en dood, symbool te staan voor de gehele residentieperiode van Bjarland en Duvekot. Tijdens de eindpresentatie in SYB was het blad dan ook prominent aanwezig. Het krulde en scheurde steeds verder door in een seriële fotodocumentatie van de eigen vergankelijkheid. In een andere centrale installatie werden dode stukken natuur tegen een groot groen vel papier opnieuw geanimeerd. Een ventilator bracht een architectonische installatie van takken weer tot leven in een ratelend schaduwspel. Het bananenblad maakte zijn rentree in een korte film waarin het onder begeleiding van stemmige orgelmuziek door het gematigde woud van SYB reist. Deze exoot uit Beetsterzwaag maakt daar een eerste, en ook meteen laatste, gedragen dans door de lokale natuur. De film werd vrijwel direct voortgezet in een performance waarin Bjarland, onder het ijle gezang van Duvekot, het blad voor een laatste keer opvoert. Vervolgens vertrok een kleine processie naar de achtertuin van SYB om daar het bananen-boomblad in een precies op maat

gemaakt graf ter aarde te stellen.

Net als alle andere planten hebben bomen geen stem, maar komen ze onverwacht tot leven wanneer je ze doorzaagt. Dan kunnen ze het oorverdovend uitschreeuwen tussen leven en dood. Bjarland en Duvekot laten in SYB zien dat het vooral de dood is die ons kan wijzen op een levende aanwezigheid. Het is deze spanning tussen dood en levend, tussen object en subject die op natuurlijke wijze is uitgespeeld in deze residentie. Hierdoor raakt de presentatie in SYB ook aan de veel groter en urgente kwestie van hoe wij natuur begrijpen in relatie tot onszelf. Het werk van Bjarland en Duvekot dwingt eigenlijk, in uiterste vormen, tot een gelijksoortig inzicht. Beide kunstenaars wijzen ons op een ongrijpbaarheid van de natuur, op het inzicht - hier gevat in de woorden van Timothy Morton - dat “natuur inhangt tussen het goddelijke en het materiële. Verre van in zichzelf “natuurlijk” te zijn, zweeft natuur over de dingen als een geest. Het laat zich niet fixeren in de vele zaken die het oproept. Natuur bevindt zich dus op hetzelfde terrein als “het subject,” een wezen dat in het hele universum op zoek gaat naar de eigen reflectie, om deze nooit te vinden.” Door ons dramatisch te wijzen op de aanwezigheid van een subjectieve natuur laten Duvekot en Bjarland zien dat wij veel stille medebewoners niet serieus genoeg nemen. Deze opmerkzaamheid bevat een potentieel politiek bewustzijn: waarin niet-menselijke entiteiten ook een stem kunnen krijgen. Bruno Latour beschrijft in zijn Politics of Nature hoe een halsstarrige fixatie op de mens als enig sprekend subject een werkelijke democratie in de weg staat. Volgens Latour “verdienen nietmensen veel beter dan eeuwig en altijd de onwaardige, wat vulgaire rol te spelen van het object op het grote podium per natuur.” Het werk van Duvekot en Bjarland in SYB draagt bij aan het scheppen van een realiteit die nodig is om plant en mens, subject en object samen te denken: aan een wereld waarin natuur niet enkel gedefinieerd wordt in oppositie tot ons bestaan. Een wezenlijk bewustzijn van de plantenwereld herbergt zo

de politieke belofte van een wereld waarin planten uiteindelijk een stem krijgen. Waarschijnlijk zullen we ze nooit horen zingen, maar laten we ze in ieder geval te woord staan.

DE DORPSJUNGLE

proza tekst van Christine Bax bij het project Dijk in yt Oerwald – Diep in de Jungle

Iemand heeft een mechanisme uitgevonden om de enige flat in het dorp van binnenuit af te breken. Er komt een groep mannen de flat binnen. Ze blijven tot laat in de nacht. Dan gaan ze weg.

Ik hebben gehoord wat ze doen. Ze halen de deuren weg, de vloeren en de rest. Ze verteren de flat van binnenuit, zoals een dode vos in het midden van een weiland verteerd wordt door maden en insecten. Door muizen. Toen ik de vos vond leek er niets aan de hand. Zijn vacht gloeide nog; goud op rood. Het was een late zomeravond. Ik was een stuk gaan lopen, want er was een barbecue in het dorp, en ik had veel te veel gegeten. Ik wou alleen zijn. Ik liep het weiland in, en ik vond een vos. Ik dacht dat ik een slapende vos had gevonden, of een tamme vos. De zon verdween al bijna achter de bomen. Het zweet op mijn huid was opgedroogd. Ik rook naar zon, naar vuur en vlees. De vos werd niet wakker. Ik tilde hem op. Het oog viel uit de vos, en uit het gat van het oog viel een stroom van ingewanden, en toen dat allemaal uit de vos was gevallen was de vos leeg. Ik liet hem geschrokken vallen, en de huls van de vos brak in het gras.

Op die manier werd het enige flatgebouw in het dorp afgebroken. Het was een grap, dat flatgebouw. Een slechte grap, van een slecht persoon zonder humor. Een blokje in het landschap waardoor iedereen in de wijde omtrek ineens ons dorp kon zien. Geen normaal mens zou er willen wonen, wat ervoor zorgde dat de flat binnen de kortste keren vol zat met gespuis dat er niets te zoeken had. ‘Messentrekkers,’ fluisterden de dorpelingen tegen elkaar, ‘illegale moordenaars. Anarchisten. Krakelingen...’

De dorpsstraat is een lange heuvel

die naar beneden loopt. Alle andere heuvels glooien, maar deze heuvel is steil. Beneden aan de dorpsstraat staan de huizen. In ieder huis staan achter het voorkamerraam twee planten, of twee beeldjes; alles in een symmetrie die door niemand is afgesproken, maar wel zorgvuldig is doorgevoerd. Ook het schema van de dag loopt volgens een routine die bij iedereen hetzelfde is. Op zondag doe ik niets. Ik lig in mijn kamer, en ik kijk naar het plafond. De zondag bestaat uit wachten totdat de zondag voorbij is. Om de tuinen staan houten schuttingen, waar de burens overheen leunen om tegen elkaar praten.

Geen dorp is geïsoleerd. En een dorp dat dat wel is leeft niet lang. Voordat het flatgebouw werd geplant, alsof een reusachtige hand het had neergezet toen even niemand keek, was iedereen bezig met was er buiten het dorp was. De tieners konden niet wachten om weg te gaan, de volwassenen waren alleen maar bezig met nog grotere auto's aanschaffen. Was er een onzichtbaar koord om het dorp gespannen, dat reikte tot aan de laatste boerderij, die van Jan? Werden bij ieder kind dat de koffers had gepakt, met als doel om nooit meer terug te komen, de bussen op een raadselachtige manier stilgezet? Uren hadden we staan wachten, en ieder uur kwam de bus niet, en uiteindelijk sjokten we maar weer naar huis. Mijn schouders deden pijn onder de riemen van mijn rugtas. Ze sneden in me. Mijn koffer denderde ik achter me aan over de stenen. Ik had het gevoel dat iedereen naar ons staarde door de halfgesloten gordijnen.

Een buurman werkte in de tuin, en staarde naar ons. We vergaten hem te groeten. In zijn moestuin zette hij blikjes goedkoop bier, om de slakken te verdelgen. De slakken kwamen af op het bier, en zaten klem in het

blikje, en dan verdrongen ze.

De buurman gooide iedere dag de slijmerige blikjes leeg in de vuilcontainer.

De mensen in het flatgebouw hebben besloten dat ze zo nodig een ijskar moesten beginnen. Twee keer per dag snijdt de bel als een mes door de dikke lucht. Niemand koopt ijs. Ze houden vol. De mensen in het dorp doen alsof ze doorgaan waar ze altijd mee bezig waren.

In het buurthuis spelen films. In het schuurtje wordt iedere zomer een toren gebouwd van kratten. Zelfs deze zomer.

Een geit aan een touwtje vreet uforondjes uit het hoge gras in de berm.

In een achtertuin gilt Lisenka. In de achtertuinen roken de barbecues.

Eén radio echoot tegen het huis aan de overkant, waardoor bij iedere toon een luide ‘Klap!’ klinkt.

Is het die ijskar, waardoor alles anders lijkt?

Er wordt niet meer geroddeld.

Samen met Lisenka zit ik in het steegje tussen het buurthuis en de buurtwinkel, met onze rug tegen een afvalcontainer. Haar zus is een paar maanden geleden bevallen van een kindje. Het kind is geen jongetje, en ook geen meisje.

‘Ze weten nog niet wat ze gaan doen,’ zegt Lisenka, ‘plakken of knippen.’

Ze steekt een sigaret op. De ijsbel klinkt.

De zon staat precies zo, dat er geen schaduw in het steegje is, en het is er bloedheet. Op haar lip groeien zweetdruppels. Het zweet druipt van mijn oksels in mijn hemd. Toch blijven we. Dit is de enige plaats

waar we stiekem kunnen roken. Onze sigaret ruikt anders, en proeft anders, omdat het zo warm is.

Jan is een buurman die in het laatste huis van het dorp woont. Iedere dag gooit hij een bierblik van een halve liter leeg in zijn afvalcontainer.

‘Kunnen ze het niet beter zo laten, met dat kind?’ vraag ik aan Lisenka.

Ze rolt met haar ogen, en gooit de sigaret op de grond. Met een klodder spuug tussen haar vingers drukt ze hem uit. Haar vingers veegt ze af aan haar korte broek.

De jongen van de ijskar belt nog maar eens. Hij ziet ons niet.

‘Ik zou het aan die daar mee-geven.’ zegt Lisenka. Ze wijst naar de jongen. Ik hou mijn vinger voor mijn lippen. Ze kan maar beter stil zijn, anders hoort hij ons, en dan komt hij naar ons toe om ons ijs te verkopen. Ik fluister tegen haar: ‘Ik heb nog nooit met die daar gepraat...’

Ik vraag: ‘Is het erg, als het kind niet meer bij jullie is?’

Ze zegt: ‘Ik weet het niet. We zouden aan Jan kunnen vragen of hij het kind wil verdrinken, zoals je jonge katjes verdrinkt. Ik geloof niet dat hij daar moeite mee zou hebben.’

Ze staat op, en klapt het deksel van de vuilcontainer open. De jongen met de ijskar draait zijn hoofd om zodra hij het deksel hoort, en begint onze richting op te lopen.

Lisenka klimt op de container. Met haar buik hangt ze over de rand. Haar benen balanceren aan de buitenkant. Twee onwillige, dunne stengels. Met haar arm graait ze in de container. Ze haalt een hand vol slakken naar boven.

‘Jonge lullen!’ roept ze. ‘Een hele hand vol dronken jonge lullen!’

De ijskar is dicht bij het steegje. Ik klaag: ‘Het is hier zo warm...’

Gretig komt de jongen op ons af.

Het is vreemd dat zoiets tijdelijks als een flatgebouw de sfeer van ons dorp bepaalt. Wij waren hier eerst, en zij zullen hier waarschijnlijk niet heel lang blijven.

Lisenka zegt het tegen hem, als ze hem de slakken in zijn hand duwt: ‘Jij blijft hier waarschijnlijk niet heel lang, lul.’

Zijn ogen spert hij wijd open. Hij is

langer dan wij zijn, en hij is ouder dan wij, en toch doet hij zijn best om de slakken niet te laten vallen. Hij denkt dat ze hem uittest. Dat er iets zal gebeuren wanneer hij de slakken laat vallen, en dat hij niet wil weten wat er dan zou gebeuren.

Lisenka veegt met haar handen langs haar broek.

Zodra hij ons ijs heeft gegeven, loopt hij snel weg.

Ik gebaar naar haar. Wat doen we? Zij zegt: ‘We gaan niet achter hem aan. Het komt wel goed.’

Ze pakt haar aansteker, en probeert een nieuwe sigaret op te steken. Ze klikt de aansteker, eerst langzaam, en daarna steeds sneller. Hij doet het niet. ‘Godver...’ zegt ze. Ze houdt haar hand om de aansteker, maar er is geen wind. Uiteindelijk stopt ze de sigaret terug in het pakje.

Ze zegt: ‘Ik ga naar huis.’ en ze loopt weg zonder om te kijken. Ik loop achter haar aan.

In mijn neusgaten dringt de lucht van spiritus en rook. Het is feest in het dorp vanavond.

Het dorpsfeest duurt een week. Het is midden in de zomer, zodat mensen hun vakantie eromheen kunnen plannen. Iedereen is daar. In het midden van het dorp wordt een gigantische tafel gebouwd, met aan het uiteinde een barbecue. Dat daar nu het flatgebouw staat, dat maakt niets uit. De barbecue gaat 50 meter verderop. Daar is de weg die dwars door het dorp gaat, en waar nu geen auto’s mogen rijden. De tafel staat midden op de weg. De kinderen plukken bloemen, en de vrouwen bakken taarten, en de mannen zijn bezig met kolen en vlees. Het geheel lijkt op een picknick uit een film, maar dan zonder kostuums.

De zus van Lisenka is er ook. Ik heb haar al heel lang niet gezien. Ik glimlach naar haar, maar ze kijkt de andere kant uit. De baby is er niet. Slaapt het, of hebben ze het al aan Jan gegeven?

De mensen in het flatgebouw zijn misschien wel opgehouden met hun inburgering, want ze verkopen geen ijs tijdens de picknick. Ze komen niet naar buiten.

‘Zijn ze er eigenlijk nog wel?’

vraag ik aan een vrouw. Ze duwt me een stapel borden in de hand, die ik moet verdelen over de tafel. Bij elke stoel hoort een bord. Een paar stoelen van me vandaan zit Jan. Ik bekijk zijn profiel. Hij heeft dezelfde neus als veel mensen in het dorp, en dezelfde houding en lichaamsbouw. Alsof iemand drie grote stenen op elkaar heeft gestapeld, en heeft besloten dat dit een mens moest zijn. Hij zit met zijn benen wijd, en hij drinkt een blikje bier.

Ik zeg: ‘Ga opzij, het is nog niet begonnen.’

Hij kijkt me vragend aan, en hij gaat niet opzij. Het is toch al half begonnen?

De kinderen rennen achter elkaar aan, of ze roosteren marshmallows boven de barbecue. De vrouwen lopen rond alsof het een schoonheidswedstrijd is. Ze hebben een speciaal loopje als het dorpsfeest is, allemaal, jong en oud. De vrouw van Jan loopt heen en weer naar de barbecue, om te kijken of alles goed gaat en of de mannen bij de barbecue nog bier hebben. Ze draagt sandalen met dunne hoge hakken, en omdat ze op gras loopt wiebelen bij iedere stap haar heupen heen en weer. Haar broekje is zo kort dat je de onderkant van haar billen kan zien. Op de barbecue liggen stokjes met vlees eraan. Jan kijkt me nog steeds aan. Zijn mond hangt een beetje open. ‘Het is nog niet begonnen!’ snauw ik. Ik duw hem aan de kant, en hij wankelt en valt. Ik blijf niet wachten totdat hij zichzelf in zijn stoel terughijst, maar ik kijk over de hoofden van de mensenmassa.

In de verte zie ik Lisenka. Ik ga naar haar toe. Ik zeg tegen haar: ‘Zullen we gaan?’ en ze knikt.

We lopen langs een auto. Een buurman die op Jan lijkt heeft de achterklep van de auto open gezet. In de achterklep staat een box die hij aansluit op een versterker.

Als we voorbij de auto zijn, zijn er geen mensen meer. Bijna iedereen is in het midden van het dorp. Wij lopen naar de rand van het dorp. We zitten op de bovenkant van de helling, en we kijken naar de weilanden om ons heen, en de huizen, en het flatgebouw.

Vorig jaar was het makkelijker geweest. Bijna zonder erover na te denken hadden we onze koffers gepakt, toen het dorpsfeest bijna was afgelopen. We waren naar de bushalte gelopen en daar hadden we gewacht. Urenlang, totdat we ons beseften dat ook de buschauffeur waarschijnlijk ergens laveloos in een hoek lag. Het wachten maakte ons murw. Lisenka zat chagrijnig op haar tas. Ik liep constant heen en weer om te kijken of de bus misschien toch zou komen. We zeiden niet veel tegen elkaar. We hadden allebei een nu-of-nooit gevoel en daarom bleven we wachten. We waren zo bezig met het wachten dat we niets hoorden, en niets zagen, totdat de zus van Lisenka langzaam naar ons toe kwam. Ze huilde niet. Ze zag eruit alsof ze gek was geworden. Lisenka rende naar haar zus toe en pakte haar gezicht vast. De zus schudde met haar hoofd, en ze bleef doorgaan met schudden, alsof er een beest op haar hoofd zat dat weg moest. Ik pakte mijn jas, en legde die over de blote schouders van de zus. We brachten haar naar huis. Lisenka en de zus liepen voor me, en ik zag de zus leunen op Lisenka. We zetten de zus onder de douche, en we brachten haar naar bed. Ze sliep niet, en wij zaten op de rand van het bed.

Denken we nu allebei terug aan vorig jaar?

Ik zeg tegen Lisenka: ‘Waar zijn de krakers ineens gebleven?’

‘Ik denk dat ze hun eigen feestje zijn gaan bouwen.’ zegt Lisenka.

‘Waar dan?’ Ze kijkt me minachtend aan. ‘Wou je er soms heen?’

Als ik mijn ogen dicht doe, dan kan ik precies voor me zien wat er nu op de buurtbarbecue gebeurt. Jan is al dronken, en de andere mannen ook. De muziek gaat luider. De eerste tieners zijn naar de weilanden vertrokken, om daar te gaan neuken.

‘Ik heb geen zin om bij die krakers te gaan kijken. Wie weet wat ze aan het doen zijn...’

Ze hebben grote brokken vlees op de barbecue gelegd. Op het gras liggen plastic bordjes. Een kind ligt in het gras te slapen. Iemand heeft het kind geschminkt als een leeuw. Aan

de gele vegen op het gezicht kleven grassprietjes. Onder de verf is het kind rood verbrand.

‘Als we niet kijken, dan komen we er ook niet achter wat ze doen.’ zeg ik.

Ze maakt geen aanstalten om weg te gaan, dus we blijven zitten op de top van de heuvel. Ik staar voor me uit. Het is warm, en de weilanden zijn geel geworden van de droogte. Ik weet zeker dat daar ergens een kind slaapt. Als ik mijn ogen dicht doe, dan zie ik het voor me. Ik bedenk me hoe ik zelf in het gras in slaap viel, jaar na jaar, en dan koud wakker werd, nat van de dauw. Het duurde ieder dorpsfeest, totdat ik groot genoeg was om zelf naar huis te lopen.

‘Wat zullen we gaan doen, vanavond?’ vraagt Lisenka.

‘Wil je echt niet bij de krakers gaan kijken?’ vraag ik.

‘Nee.’ zegt ze. We kunnen ook niet naar beneden. We weten dat als we meedoen, dat we dan nooit meer hier vandaan zullen komen. We blijven zitten op de heuvel. Alles wat ik tot nu toe heb gedaan in mijn leven, voelt als één lange, lamlendige zondag.

Dan voel ik iets nats en slijmerigs in mijn nek. Een slak. Hij ruikt naar een kroeg op de ochtend na een voetbalwedstrijd. Ik gil, en ruk aan mijn shirt, net zo lang totdat de slak naar beneden valt. Op de grond blijft hij liggen. Hij kromt zich in het zand. Ik moet kokhalzen.

Achter ons staat de jongen met zijn ijscokar. Hij doet alsof hij iets moet rechtvaardigen. Hij zegt: ‘Jullie moeten niet denken dat...’ Hij krijgt geen tijd om zijn zin af te maken. Lisenka is al op hem af gelopen. Ze geeft hem een harde trap in zijn kruis. ‘Zo.’ zegt ze.

Het ziet er idioot uit omdat zij zo klein en dun is en hij zo groot. Hij klapt dubbel van de pijn, en zij gaat er rustig naast zitten. Ze klopt hem op zijn schouder. ‘Je blijft een lul, hè?’

Als ik het bekijk van een afstand, zoals ik zojuist naar het dorp onder aan de heuvel heb gekeken, dan weet ik niet waar ik moet gaan staan, of zitten. Het liefst zou ik wegzinken in de grond, en niet meer boven komen. Lisenka kijkt me aan, op diezelfde

manier als ze net de jongen aankeek. ‘Zo.’ zegt ze nog een keer. De jongen komt moeizaam overeind. Hij trekt Lisenka aan haar arm omhoog. ‘Je moet niet denken dat...’ Lisenka worstelt om los te komen. Ze gilt ‘Godverdomme!’ en geeft een trap tegen de ijscokar.

De kar ratelt, eerst zachtjes, en dan met een noodvaart de heuvel af. Ik denk: ‘Goed gemaakt, die kar, want hij valt niet om.’ Het gebeurt me niet vaak, dat mijn gedachten als een stem worden uitgesproken in mijn hoofd. Misschien had ik de kar moeten tegenhouden. De jongen kijkt alsof hij de wereld ziet vergaan.

In het dorp klinkt geen geschreeuw. Het is alsof iedereen te dronken is om te zien dat de kar de barbecue raakt, en de barbecue omvalt op de auto met de boxen in de achterbak. We weten niet of er een stelletje in de achterbak aan het zoenen was, of dat het kind met de geschminkte leeuw op zijn gezicht misschien in de auto in slaap was gevallen, in plaats van in het gras. De muziek stopt, en het is stiller dan het zou moeten zijn. Lisenka draait zich om. Ze staat op de heuvel, met haar rug naar het dorp.

Ik hoop nog steeds dat ik zal versmelten met de aarde. Dat ik de weg word, waar de mensen op trappen, en de auto’s overheen rijden. Ik sluit mijn ogen. Ik wil niet zien wat er beneden gebeurt, en ik wil ook niets horen. Ik heb besloten dat het stil is, beneden.

Toen ik vanochtend in de spiegel keek, zag ik dat ik niet lelijk ben, en dat de knappe meisjes in het dorp niet knap zijn. Ik schrok. De jongen zonder ijscokar trekt aan mijn arm. Hij klinkt paniekerig. ‘Wat moeten we doen?’ Hij huilt bijna. ‘Wat moeten we doen?!’

Als ik inderdaad de weg was die door het dorp liep, dan had ik die hele bende daar beneden niet gezien; de ontplofte auto, de mensen met brandwonden op hun armen en hun gezicht, en Jan, die lallend en brullend van de pijn roept dat hij de krakers dood gaat slaan. Ik had ze allemaal met me mee getrokken, de diepte in. Het dorp zou zijn verdwenen. Misschien had ik een krater achtergelaten, misschien was ik, de weg, geluidloos doorgelopen

alsof er nooit iets was gebeurd.

Hij is in paniek, en ik kijk toe. Het voelt heerlijk om toe te kijken, en niets te doen. Lisenka is nog steeds onbeweeglijk.

De jongen zonder ijscokar zit in foetushouding te janken. Beneden verzamelen zich de dorpelingen. Ze zoeken naar de krakers.

Ik ben niet lelijk, en ik ben daarom misschien ook niet gek. De zon verdwijnt al bijna achter de bomen. Het zweet op mijn huid is opgedroogd. Ik ruik naar zon, naar vuur en vlees.

De jongen had een klein kind kunnen zijn. Hij verstopt zich achter zijn handen. Ik ben er niet, want jullie zien me niet, ik ben er niet, want jullie zien me niet...

Hij jankt als een meisje. Hij had het kind van de zus van Lisenka kunnen zijn. Geen jongetje, geen meisje, en daardoor allebei.

Ik sluit mijn ogen weer, en hoop zo hard als ik kan, dat ik de weg ben. Wat er beneden in het dorp gebeurt is niemands schuld. Het is meer een ongunstige samenloop van omstandigheden. Ik zie het al in de krant staan. Dorp verwoest door ongunstige samenloop van omstandigheden.

Ik loop het weiland in. Ik wil alleen zijn. Van alles wat er in mijn omgeving bestaat, zit ik zo vol dat het lijkt alsof mijn buik uit elkaar gaat knappen.

DE PARADOX VAN LUIHEID

Vincent van Velsen over het project In Praise of Laziness

Wat gebeurt er als je twee kunstenaars samenbrengt die zich met het snijvlak tussen kunst en leven bezighouden? Rumiko Hagiwara en Mounira al Solh onderzochten tijdens hun residentie de hedendaagse betekenis van luiheid. Zij bestudeerden teksten over dit onderwerp, zochten naar manieren om lui te zijn en spraken met vele personen over het onderwerp. De handelingen en gesprekken filmde zij; relevante teksten lagen bij Syb op de tekstentafel. Dit alles werd gepresenteerd onder het genot van bitterballen en friet - lui voedsel bij uitstek - met op de achtergrond een aaneenschakeling van gefilmd documentatiemateriaal. Ongeëdit, zoals het bij luiheid past.

De film toont manieren waarop je lui kan zijn. Opmerkelijk is dat op de een of andere manier het lui zijn altijd gepaard gaat met een handeling. Pilates, schoonheidsmaskers of liggen roken in een speeltuin; altijd is het een actieve vorm van luiheid die wordt uitgedragen. Belangrijk uitgangspunt voor het duo was de tekst van Mladen Stilinovic In Praise of Laziness waarin hij vertelt dat kunst binnen de westerse kapitalistische democratische samenleving geheel is aanvaard en opgenomen binnen het heersende economisch discours. Hierdoor is kunst slechts een van de vele mogelijke productiewijzen waarop iemand zijn of haar dag 'nuttig' kan doorbrengen en draagt het niet meer de stempel van luie activiteit. Sven Lütticken spreekt in deze zin (Slothism, 2014) over chronopolitics: tijd als economische ruilwaarde. In de 24-uurs economie is bijdragen aan economische groei en meetbaarheid het hoogste doel: work hard, consume hard. Produceren tijdens werktijd en

consumeren tijdens vrije tijd - zover een zuivere scheiding überhaupt nog bestaat.

De kunstenaars lijken op eenzelfde wisselwerking te zijn gestuit. Terwijl ze luiheid uitdragen en onderzoeken zijn ze hard bezig. To work, or not to work lijkt hier vooral een retorische vraag. In de 19de-eeuw stelde Marx' schoonzoon Paul Lafargue (The Right to be Lazy, 1880) dat religie werd gebruikt om de economische en daaruit voortkomende politieke overheersing te ondersteunen met de goddelijke eis dit leven hard te werken om in het hiernamaals daarvoor beloond te worden. Nu is het de de neo-liberale doctrine die ons maakt werken, met het geloof dat meer altijd beter is: greed is good. Werklozen zijn luiwammesen en van werk wordt je beter: maar is dit wel echt zo?

Bij de Grieken was werken enkel voorbehouden aan slaven; de burgers - inwoners van Athene - hielden zich bezig met het mentale leven en keken neer op fysieke arbeid. Dat is nu wel anders. Het mentale wordt constant overschaduwd door de praktische zaken, de eis van permanente performance, betaalde aanwezigheid en een constant parate houding tot handelen. Niet voor niets slapen de meeste mensen nauwelijks meer dan zes uur per dag en reikt de lang arm van werk onder invloed van emails en smartphones tot in de slaapkamer. Toch is keer op keer bewezen dat rust, laziness zo u wilt, een positieve invloed heeft op zowel de geestelijke gesteldheid als de kwaliteit van productie.

Zo zei Bertrand Russel dat kwalitatief hoogstaande kennis niet voortkomt uit praktisch nut, maar uit een contemplatieve staat van de geest.

De beste ideeën zijn visies die veelal voort komen uit momenten die als 'zinloos' en 'onnutig' worden bestempeld; Peter Higgs (van het befaamde deeltje) beaamt dit besef en zegt dat hij vandaag de dag nooit meer zou kunnen werken op de manier waarop hij tot zijn theorie kwam: de tijd en gemoedsrust die hij nodig had om tot zijn theorie te komen wordt niet meer gegeven, want deze is simpelweg niet productief genoeg. Tegenwoordig is het niet meer werktijd die wordt gemeten, maar productie. Gerelateerd bekritiseert Lafargue werk vanuit een Marxistisch perspectief waarbij het een slavernij van iemands tijd en geest is; onder de slogan 'recht op werk' wordt de werkende klasse mentaal in toom; terwijl het juist verveling en luiheid zijn, die de creativiteit voortbrengt en daarmee de vooruitgang van de mens bewerkstelligt.

Overeenkomstig stelde Nietzsche dat de burgers aan het werk worden gehouden vanuit de angst van de politieke machthebbers voor de vrije invulling en wensen van het individu. Zolang personen worden gedwongen bezig te zijn, doen ze geen gekke dingen: 'werk is de beste politie'. Het is de beste manier om iedereen netjes in het gareel te houden en tegelijk de ontwikkeling op mentaal vlak efficiënt te belemmeren. Het opgebruiken van mensen hun energie zorgt er voor dat zij geen tijd meer hebben voor reflectie, piekeren, dromen, zorgen, liefde en haat. Het geeft korte termijn doelen - maandelijkse betaling, het voltooien van een handeling - wat zorgt voor een gemakkelijke en regelmatige voldoening.

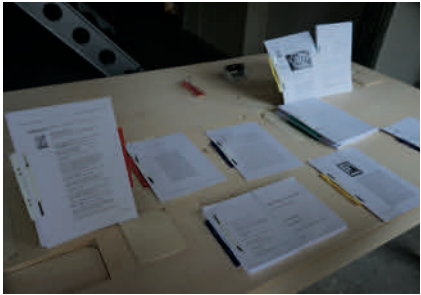
Interessant genoeg bestaat het woord verveling (boredom in de Engels taal) pas als 'probleem' en theoretisch

concept sinds het einde van de 18de eeuw. Het is een bijproduct van het vervelende eentonige werk dat werd verricht in fabrieken en andere geïndustrialiseerde takken van productie. Tegelijk heeft verveling de weg naar allerlei vormen van entertainment geopend, want wie verveeld is, moet vermaakt worden: radio tijdens weinig uitdagende werkzaamheden of op de bank voor de televisie na een hele dag vervelende arbeid. Vrijtijdsbesteding bestaat slechts bij de gratie van werk; gelijk vakantie en pauze. Dit taalgebruik houdt in dat werk wordt gezien als een permanente staat waarbij ‘leuke handelingen’ als fijne tussendoortjes dienen, als aangename afwisseling, of meer dan welkome afleiding van het monotone en voortdurende bijdragen aan de economie.

De recente opkomst van bedrijven als Uber, Thuisafgehaald en AirBnB, werken het economiseren van de vrije tijd alleen maar meer in de hand: koken, eten, autorijden of het hebben van een gemoedelijk huis wordt hiermee allen onderhevig aan commodification. Onder druk van de broodnodige extra inkomsten naast de geringe vergoeding die de tijd van een gewone werkzame burger heden ten dage nog opbrengt zijn allerlei vormen van nieuwe type ‘bijbaantjes’ voor volwassen fulltimers in afnemende mate een uitzondering.

‘Thinking about doing anything, might easily lead to doing something’ aldus Jerry Seinfeld in de gelijknamige sitcom over niks doen. Dat is precies van Hagiwara en Al Solh ons toonden in hun onderzoek: luiheid mondt - paradoxaal genoeg - toch vooral uit in andere dingen doen. Roken, Pilatus, gezondheidsmaskers maken en aanbrengen, of vormen van anderen aan het werk zetten ter compensatie van de eigen luiheid of vermaak. Niet voor niks zei Al Solh dat je luiheid en tijd kan kopen. Het economisch imperatief van werk om te (over)leven kan alleen worden tegen gegaan door jezelf af te zonderen en zelfvoorzienend te zijn om je daarmee af te sluiten van enige vorm van geld-gereleerde handelingen; een residentie

leek die zin een gepaste methode bij uitstek. Uiteindelijk werd er heel veel gedaan en weinig daadwerkelijk geluierd. Oblomov, de door Ivan Goncharov beschreven protagonist uit het gelijknamige boek, kan als laatste les dienen: hij luierte zijn hele onopmerkbare leven lang tot het uiteindelijk rustig doofde als een nachtklaars. Het bracht weinig goeds, maar echt heel veel slechter werd hij er ook niet van.

WHEN SPECTATORS WORK, WORKERS OBSERVE

Een interview van Vincent van Velsen met Marianna Liosi en Alessandra Saviotti

The curators and the artists showed an overview of the research process that they developed during their stay at the residency. Apparent were traces of individual reflections as well as of the collaborative work with the guests and the audience, next to diagrams on the walls, an archive of inspiring texts gave a visual idea of the physical and conceptual works that were carried out during this period. As a result of their stay the artists involved, Cathleen Schuster and Marcel Dickhage have presented “In order to produce”, an in progress film installation, which was started at SYB. It shows a woman who is filmed while recalling her past, yet her history seems to be one of a place; a house; a former factory. The narrated memories seem slightly different from the images the viewer is discovering in the film - as if the narrator remembers some elements incorrect. The former history of the described space as a candy factory is confronted with the actual storyline of the location as one for art production. At one point, the woman turns herself towards the spectator and leaves the viewer of the work with questions on his/her own position and role. During the final presentation, the film was shown in a situation with a desk, a laptop and headphones that refer to the actual process of editing (making). Furthermore, a sound installation was installed in the back of the exhibition space. This work recalls both the candy workshops led by Elles Kiers engaging the children living in Beetsterzwaag, and the identity of Kunsthuis SYB as a space of actual production.

Based on their residency and presentation, Vincent van Velsen asked the curators Marianna Liosi and Alessandra Saviotti some questions.

Vincent van Velsen: *How did you interact with the constraints of a residency; on the one hand being in a relative isolation with the freedom of doing anything you'd like, on the other still having the liability to produce an outcome, in the end; a presentation that in some certain way should reflect your actions during this free-think-time at Kunsthuis SYB - a mode d'emploi you are also questioning in your research?*

Alessandra Saviotti: Personally, I found the rhythm of working at SYB very productive, which means that I was not stressed about the preparations of a specific outcome, but I was in put in a condition to do so because having proper amount of time for thinking outside of the everyday acceleration. This is also why we decided to show some process-based outcomes during the presentation. If we agree that SYB is a place where private process of (artistic) labour are publicly exposed, the space becomes a ‘factory’ where the focus is on the process of production (which includes different subjects involved), in which the final ‘produced commodity’ might be assembled elsewhere.

Marianna Liosi: Quoting an artist that I really appreciate ‘every obstacle is a trampoline’. From this perspective, during our stay at SYB, isolation had to turn into visibility and liability to produce in concentration. To me both these “constraints” were resources to take advantage of. The focus on the notion of “production” came from the intent to, during the residency, deconstruct what “being

productive” means and represents for us as subjects, viewers and members of an economic system, as a means to explore possible alternatives.

AS: Still, we did have to deal with some kind of pressure, which was not to be understood as self-exploitation. I'd like to use Maurizio Lazzarato's words to put on the table another aspect related to authorship, which was another essential part in the research: ‘As we have seen, immaterial labour forces used to question the classical definitions of work and workforce, because it results from a synthesis of different types of know-how: intellectual skills, manual skills, and entrepreneurial skills. Immaterial labour constitutes itself in immediately collective forms that exist as networks and flows. The subjugation of this form of cooperation and the “use value” of these skills to capitalist logic does not take away the autonomy of the constitution and meaning of immaterial labour. On the contrary, it opens up antagonisms and contradictions that, to use once again a Marxist formula, demand at least a “new form of exposition.”

VvV: *During the residency you initiated several film screenings and conversations on these subjects; why did you select these and how did these contribute to the research and its outcomes?*

MS: Film screenings and discussions were crucial to feed the discussions between the four of us, but also we wanted to display some driving questions that we found important to explore during the residency: the capitalist pressure on the production of goods (commodities or knowledge), the traceable similarities between the acts of working and watching,

and the role of catalyser that the subjects/observer has in relation to collectivity.

AL: We have been preparing the program for a very long time and this gave us time to choose carefully what would be relevant to discuss and to watch for the four of us, but at the same time we did not have the complete picture in mind yet. We thought that having guests and screenings in support of our different interests could have been an interesting way of framing the conversation. It is curious that all our guests were collective initiatives (Casco, Bodies at Work, Manual Labours); it came naturally but then it also helped us to find a strong leitmotiv for our research. We chose our guests thinking about the different layers we wanted to investigate and we summarized it within a diagram we collectively drawn in the space. Just to give an example, with Ying Que from Casco we analysed the potential of an art organization within the local context in which it operates as well as internal equilibrium between ‘business’ and ‘busyness’. We discussed their ‘unlearning sessions’ that they have been doing in collaboration with Annette Krauss and we replicated some physical exercises in the space in order to grasp the idea around how to ‘learn to unlearn’ bad habits.

MS: Concerning films, we started with an overview of the methodical but dignified and rewarding everyday life of the shop owners portrayed in their humanity by Agnès Varda in Paris (Daguerréotype), along with the solipsism within the mass of the worker-producer and being a victim of his own exploitation (in Workers leaving the Factory, Harun Farocki). Also, we watched the story of a group of coal miners in the Ruhr area, whose souvenirs of labour have become oral goods of exchange, sacralised in a museum where workers’ experiences are the commodities, not the objects (Memory Museum, by Isil Egrikavuk), and we finished by telling about the creative crisis of a film director overwhelmed by the pressure of a love affair, the demanding cinema busi-

ness, and of his own consciousness as an artist, staged in Federico Fellini in 8 and ½.

VvV: *You also initiated a candy-making workshop for the children of Beetsterzwaag, relating to the history and heritage of the building of Kunsthuis Syb as a candy factory. In ‘Museum as a Factory’ Hito Steyerl reflects on the politics of space and representation, aside the all-encompassing productive amenability and contingency of cultural production and/or the neo-liberal society as a whole. Outsourcing productive capabilities via a workshop could be fitted in this frame. What are your thoughts on this possible relation?*

AL: The artists (Cathleen Schuster and Marcel Dickhage) proposed the workshop as part of their research towards the collective script, and we welcomed the idea because it was both a strong comment towards production and labour, giving the fact that it was outsourced to children, at the same time it was a nice manner to involve an external audience. **MS:** The involvement of children in manual gestures and tasks aimed to realise candies was a way to involve the community in our activities and stress the peculiarity of SYB as a dynamic and active dimension, next to interacting with both the previous and current relation to labour and production of commodities. If you like, it is possible to see at SYB the reiteration of a mechanism of collective generation.

AL: Going further into Hito Steyerl's text, I was personally interested in becoming the literal spectator of our project because of the language barrier. Besides the fact that we ‘delegated’ the workshop to a candy maker. I was also interested in seeing how this action could literally transform spectators into workers (the children) and temporarily confining them in a space where to stop and produce something. At the same time I have a different position than Marianna when I affirm that I am not interested in considering the simple act of looking as an active action, however I accept this view. At the same time I am fascinated by the idea

of ‘remunerated usership’ - a concept by Stephen Wright. Questioning what happens when the spectator is transformed into a user able to generate value – which is not financial retribution, perhaps, but in some negotiated form. Should the user be remunerated for the value that he/she generated? I think the surplus value (in any form) should be redistributed to the community that produced it and I agree when Wright says that when this idea is applied to an art context, the creator and user tend to merge: user-ship spills over into production. And who is in the end generating the surplus? The worker!

VvV: *Looking into Allan Sekula's Gallery Voice Montage (1970): in this work, that you have referred to in the project, spectators unknowingly become performers - active parts of, or contributors to the artwork by means of the artist who installed microphones in two blank canvases in order to collect/record visitors' reactions. However, if one would focus on these conversations, you directly see (or hear) the spectators' expectations and in that sense a form of obligation that artists apparently have to deliver something to the (paying) visitor: ranging from a direct 'experience' to the idea of transferring/providing cultural capital. What are your thoughts on this relation - also relating to your time at SYB that may have included expectations and obligations?*

MS: What you say is totally true. There is a sense of expectation pervading all of us as “user”, “viewer” or “consumer”. I also think that it is exactly in this form of prospect of future benefit that Sekula plays. Disregarding the expectations is a way to highlight the “responsibility” that each one of us - and not only the artist - has to undertake in the creation of its contents, in its interpretation and its interiorisation of them. At SYB we also had to face expectations - from the board, from the grants. The way we found to respond to those, was to reflect on them critically. It would have been very simplistic and also stupid to refuse to produce any outcome just with the purpose of car-

rying on a critic to a system – which would be SYB in this case. In this sense, I tried to focus on a generative power. Using a critical position during the production and to take advantage of the given situation.

AL: When we thought to include and re-enact Sekula’s work we wanted to use it as a possibility to give an answer to the possible question, why did we choose ‘When spectators work, workers observe’ as a title. Furthermore, it was interesting to look at the employment of the spectator in order to produce an artwork. Thinking about it now, it reminds me of another project Marianna and I curated before, in collaboration with the Italian artist Riccardo Benassi. The work in concerned, ‘Briefly Ballare’, is a publication that arose from a museum visitors’ book in which visitors made harsh complaints with regard to a work by Benassi called ‘What Does a Flat Surface need in order to become a Dancefloor (Us)’. In the book, the artists attempts to analyse the succession of events, his role as cultural operator in contemporary society and – taking advantage of the fact that the work was a sound piece and therefore invisible – calls into question the “visual” quality of aesthetic judgement. The comments in/about Sekula’s piece were almost the same: ‘this is not art!’ , ‘I could do that’ and ‘gain money!’, etcetera. I think the key is that to define what kind of work is either art or immaterial/cognitive labour is still an open question. Everyone feels the freedom to define what art is – and I do not say that this is wrong – while forgetting that powerful institutions like museums, art spaces, academies and also media are crucial for what becomes, or is considered art. In addition economy together with politics plays an important role in establishing what can be labelled as art. Again, art is not a question of consensus but it became what it is considered through recognition, which is often established by and within institutional mechanisms.

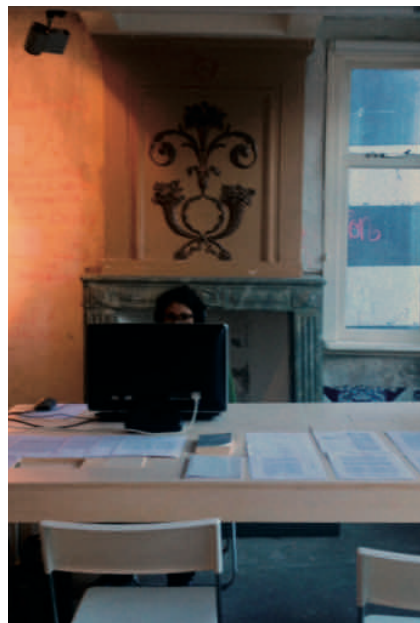
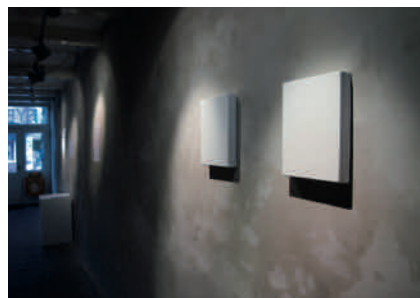
VvV: *In the end: the manner of presenting the work enforced the viewer to take the same position in*

order to watch the presented video, as the maker had when he/she was making the film (behind a laptop with headphones on). In this sense the act of watching could be seen as a performative experience initiated by the curator and undergone by the spectator. Can you elaborate on the considerations and outcomes?

AL: Going back to our reference text ‘Is a museum a factory’ and considering the practice of the artists we invited, the aim was to create a sort of cinematic space, which is different from traditional installations. We installed every moment of the genesis of the film, even the audio recorded during the workshop, which is not used for the film instead.

MS: This context that was built by the curator and the artists forces on into a certain physical experience and relation with the space and people in it, so in this sense I agree with your link to performativity. Of course, their role is creating the frame of a window to watch through, but they are not those who decide how far and in which direction the gaze can go. The gesture of watching is the most democratic and self-determined means we have to take part in an artwork and experience the reality around us. Watching is thinking and assuming a role, that is why every spectator is an actor who draft his/her own stories within the space they are situated.

AL: Together with Cathleen Schuster and Marcel Dickage we reflected on how to give back to the audience the research process. In the presentation we did not want to expose a thesis or just a homogenous point of view, because they were manifold. We launched an input – that might be understood or not – towards the completion of the story. Raising questions on what the visitor should to the processed-based installation? Consequently, what shall we retain from this exchange as experience’s orchestrators? This is precisely when the visitor decides to remain spectator or become worker.

INTERVIEW DOOR ANGELA SERINO OVER HET PROJECT WHEN SPECTATORS WORK, WORKERS OBSERVE

“When spectators work, workers observe”: a collective/polyphonic interview by Angela Serino

(29 January 2015)

“When spectators work, workers observe” is the title of the collaborative project developed by curators Alessandra Saviotti and Marianna Liosi with artists Cathleen Schuster and Marcel Dickhage during their six week residency at Kunsthuis SYB in Friesland. Stemming from their shared interest in questioning the conditions of art and labor today, the curators and artists developed a layered research process with a dense program of public activities, going from a candy workshop with children of Beetsterzwaag, to a guest program with reading sessions and conversations, and regular film-screenings.

In this attempt to analyze what it is that we mean when we talk of artistic production and its relation to the condition of being in a residency, the new ‘temporary’ collective looked back at the previous use of SYB house as a candy factory and used this information as a starting point of their investigation.

All this different material became visible as a series of traces presented at the ground floor of Kunsthuis SYB on December 20. Here the visitors could find: reading material accumulated over time, diagrams on the walls, a sound installation with voices of the children who re-animated the old kitchen at the heart of the house, and an excerpt of “In order to produce”, a film in progress playing between the reality of the candy workshops and the partly fictional memories recollected by an old woman.

In this interview, artists and curators

speak of the inspirations and goals of such a project and explain their shared working method. They also finally suggest how while working in residency at SYB, some actions usually related to the spheres of the private and personal became public and visible – and in some cases, the other way around.

The interview is in 2 parts >

– – –

PART 1

– – –

SYB AS A SPACE OF PRODUCTION FOR MARCEL & CATHLEEN (THE ARTISTS) [key-words: candy-factory / fictional narrative / voice as a space of freedom / production / residency / collaboration]

1) There is a film still from your project “Gesten einer Arbeit” (2012) which suggests the idea that the body somehow keeps memory of the work through the repetition of everyday gestures we make. For SYB, together with the curators you have developed a series of candy workshops for children based on the previous use of the house as a candy factory. I wonder what you hoped to find in this reenactment. What did the voices, the actions of these young participants trigger in you and for the project?

M: For the project at SYB, we were thinking of producing without producing – as artists in a residency, and so in a place that is probably demanding a certain output, whether

cognitive, visual or materialistic. We wanted to reactivate the place as it once was with a small difference: during the workshops, the children should rule the business and their produced ‘goods’ should not be sold.

C: During these workshops we ourselves, as artists and curators, turned into spectators, and so a little shift of roles took part. We wanted to open the space for an audience that is not the most typical art audience. The children were very curious about the space of SYB, which most of them had never entered before, and maybe a few of them will remember the workshops at one point.

2) Your works are mostly film essays where you recreate episodes and events from the past with the help of actors and participants who enact a script. It seems to me that these altered elements – of timelines and (reworked) roles are among your preferred strategies to express your point of view on issues of economical crisis, history, and the role of the individual in the social processes. Could you tell me a bit more about how you came to choose the fictional voice and storytelling as your favored tools for creating a space of freedom as artists?

M: It’s interesting that you mention ‘fictional voices’, as the material we use for our scripts, films and text-image works also goes back in part to documents and non-fictional authors, that we then rewrite or bring together with our own writing. The

voices began to interest us as a sort of displacement that they can evoke together with an image, and that their continuity (in form of telling) can generate a discontinuity together with an image.

C: Working with voices and actors enabled us to fold historical material onto contemporary issues and vice versa, and to enact or reenact (historical) material through both real and fictional characters, objects, natures, situations, whilst integrating oral histories, personal archives, many voices, and so to say, local contexts in relation to a global or globalized environment. A voice is not necessarily harmless, it may dictate a certain narrative, specifically as Off-Voice in the storyline of a film. Questions such as Who has a voice, who not?, Whose voice is speaking, through whom?, are accompanying our working processes. We are interested in the contradictions of different voices, and in situations that call the viewer into action, with her or his own voice so to speak.

3) During your final presentation at SYB in December, the term ‘production’ came up often in the conversation, even more than words like work and labor, suggesting that there was a certain pressure to make visible your process of open investigation while being in the middle of it. How did you cope with it?

C: The term production is occupying us in relation to both, a line of a manufacturing process like the candy production, and the production of an essayistic line for which readers or spectators are turned into producers. Our proposal for SYB entailed questioning the role of art institutions and especially residencies as factories. The workshops with the children were done for the moment, for this reason. To cope with a visible output was somehow not our initial aim. However, when it came to thinking about the final presentation we felt a kind of pressure to produce something.

M: What became visible for the final presentation was all our work in

progress, next to some of the material we discussed and collected together with Alessandra and Marianna. During the residency we were further researching in our ongoing field of interests such as cognitive labor. To address the value of a working method that stays invisible for a while, or that needs an uncertain amount of time to further the process is an important point for us.

4) Your project at SYB is also an example of curators-artists’ collaboration. How did you negotiate the labor of care (of yourself, of your relation, and of the house), and the other set of actions, which are usually associated with working on an art project (like i.e. having meetings, reading and discussing texts, writing press-text and collecting documentation)?

M: I would say that this negotiation happened more naturally. If one of us felt like withdrawing it was easy to do so. And the same, when one of us felt the need to clean or if there was something to discuss about the project. However, we proposed every evening to watch one or two films together that were more or less related to our project and discussions.

C: The collaboration also started notably before we actually joined together in SYB. We were establishing the communication online, because most of us were living in different places. Generating a space to share thoughts, texts, files and questions about the project beforehand was a very important part of our collaboration.

– – –

PART 2

– – –

SYB AS A SPACE OF PRODUCTION FOR ALESSANDRA & MARIANNA (THE CURATORS) [key-words: factory/ usership/ emancipation/ exchange/ residency/ collaboration]

1) In the last years we have witnessed a growing interest by artists, curators and art professionals

in general to discuss our conditions of work through discussions, projects and new works. What struck me was the peculiar perspective you chose in this project: the one of the spectator, rather than the one of the artist or the curator, as a worker. Can you tell me why it was necessary for you to put the spectator at the center of your project and why you chose to address the act of looking as working?

Alessandra: In my practice as independent curator and researcher interested in socially engaged art, the role of the spectator has always been an interesting point to take into account. How is it possible to sincerely involve the spectator, but not forcing him/her to take part in a project? How could the spectator change his/her role in a more active way and become active subject and not a sort of testing ground for the artist? How could an artist or a curator ‘use’ the spectator and vice versa in order to produce a new meaning/value? These are some of the questions I had in mind when we started investigating the role of the spectator as worker in the art context of SYB. I am not interested in considering the simple act of vision as an active action - I accept that it could be considered enough to activate something in your brain just looking at it - but I don’t feel it is enough. When I read “Is a Museum a Factory?” by Hito Steyerl, I was amazed by the idea of the museum as a space where the spectators are transformed into workers who are temporary confined, as workers were in the factory. At the same time, I am fascinated by the idea of ‘remunerated usership’ introduced by Stephen Wright. What happens when the spectator is transformed into a user able to generate a value (which is not financial retribution, perhaps, but in some different form such as an object for instance)? Should the user be remunerated for the value that he/she has generated? I think the surplus value (in any form it is) should be redistributed within the community that produced it and I agree with Wright when he says that applied to an art context creator and user

tend to merge: usership spills over into production. Usership is creation socialized, and as such engenders a surplus. And who is generating the surplus? The worker!

Marianna: The exploration of the spectator’s role has been pivotal in my research for long time. Considering the viewer as a worker refers to the values that he/she produces both within the frame of an exhibition and in front of a single artwork - these values being human relations, points of views on the reality or contents -. Therefore in this project I was interested in focusing the spectator’s gaze and way of seeing as a crucial side of the art production. This belief echoes Jacques Rancière’s reflections on the spectator. He states: “Emancipation begins when we challenge the opposition between viewing and acting. (..) It begins when we understand that viewing is also an action that confirms or transforms this distribution of positions. (..) Being a spectator is not a passive condition that we should transform into activity. It is our normal situation. (...) Every spectator is already an actor in her story; every actor, every man of action is the spectator of the same story.”

That’s why I considered it important to start our first public event with the re-enactment of Allan Sekula’s “Gallery Voice Montage”*. (* footnote: An audio-installation piece composed of two white canvases hung side by side turn out to conceal a pair of loudspeakers over which secretly recorded comments by visitors to the gallery are played back).

In this audio-installation pièce the gaze, the observation, the individual interpretation and the exchange of thoughts through discourse are at the core of the artwork.

Of course, this doesn’t exclude that sometimes it’s also good to recall to “action”, as we did, for example, with the organization of the candy workshops directly involving the children of the village.

2) With this project you also tried to question the nature of SYB as a residency, a space devoted to research and experimentation

through collaboration. These open processes however often need to be visible, to leave a trace that could give an idea to an expert and the general public of what occurred. What did you decide to make visible of your research-process, and what stayed invisible?

Alessandra: we arrived at SYB with a clear structure in mind that needed to be filled with content. The exchange between Marianna and I both with the artists and the members of the committee took the form of a flow that lasted for almost a year! So we felt like this process was worth being visible in the space, but we were really curious about how we were going to experience it. If you think about the idea behind the whole project that questioned what kind of work it is to be an artist or a curator, we felt the urgency to really make visible what it means to be researching, reading, drawing diagrams, discussing with guests and so on.

I was also interested in the idea of writing a collective script: what does it mean for us to intervene in an art work? Is it just to give the framework or really to write it together? I think we didn’t solve this question, which was a crucial point in this project.

In terms of residency, SYB was a sort of a space in between, a refreshing moment, but with the need to show a result. In fact in order to develop the project we got some external grants that required a presentation. How can you avoid this pressure? Maybe it is not possible.. And what would’ve happened if we really failed in presenting something at the end?

Marianna: We decided to stress the visibility of the research itself: the inspiring readings and the artworks, the discursive exchange with the guests, the time employed in this process. To make all this evident we used physical and digital tools. Firstly, Alessandra and I used to work every day in the exhibition space, in front of the big windows on the main street of Beetsterzwaag and this slowly attracted local people’s attention.

We progressively arranged the space of SYB with “environmental notes”: texts, drawings, diagrams and papers on the walls in the project space at the ground-floor. These were extremely useful for us and for anyone interested in what we were doing.

We also used Syb’s blog in a very systematic way, uploading our research material in progress (texts and videos). What was occurring at SYB became also a visual essay published by our media partner Atpdiary, a bilingual (It/Eng) online blog focused on contemporary art. What stayed invisible, or more appropriately, stayed implicit were the spontaneous discussions and reactions that occurred between the four of us, which led to identifying the notion of “production” as the crucial, leading and controversial aspect of our residency.

3) How did you set the collaboration with the artists? Where did your work end and theirs begin?

Alessandra: Collaboration should be spontaneous. I mean that you should feel that collaborating with a person is right and it may be fruitful. This is what it pushed us to invite Cathleen and Marcel because they usually work in dialogue with other subjects like we do. I thought that their contribution would have helped us in developing another chapter of our research. And so it was. After we suggested that they analyze the text of Hito Steyerl, they proposed to reenact the original production of candies in the space, but this time having kids participating as a way to involve the local community without creating high expectations.

The result at the end of the residency was the realization of the script, a process-based installation comprising a short film that they used as a research tool, like we used the reading materials proposed by the guests. Looking back at the pictures I realize that it was really impossible to understand who did what. Everything was mixed and it was very organic at the same time. So in a way we escaped the productive moment in terms of producing

an exhibition. We rather created a structure with different layers. The rest was somewhat open and the result was not orchestrated, on the contrary!

Marianna: The collaboration started right at the beginning, as we applied as a group but the division of the tasks and the roles were also very clearly defined as well as the specific interests and expectations of each one of us. I don't want to exaggerate, but actually the curatorial work intended in its complex articulation in a situation as such, never stops.

